

KONAKLAMA VE YEME İÇME İŞYERLERİNDE SAĞLIK VE GÜVENLİK

T.C.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi

KONAKLAMA VE YEME İÇME İŞYERLERİNDE SAĞLIK VE GÜVENLİK

Ankara 2013

KONAKLAMA VE YEME İÇME İŞYERLERİNDE SAĞLIK VE GÜVENLİK

ISBN: 978-975-455-219-5

1.Baskı, Ankara 2013

Eserde yer alan metin ve resimlerin yazarın önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Derleyenler:

Funda ÇINAR ALTAY	-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim Uzmanı
Handan AKARSU	-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim Uzman Yardımcısı
Münevver GÜZEL	-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim Uzman Yardımcısı
Metin Cudi YARDIMCI	-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim Uzman Yardımcısı
Berna YAZAR ASLAN	-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim Uzman Yardımcısı

Yayına Hazırlayan:

Dr. Y. Bülent PİYAL

Tasarım: Mustafa DEMİRBAŞ

Baskı: Brukan Dijital Matbaa

ÖNSÖZ

Bu kitap Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi tarafından yürütülen İşçi Ceza Paraları Projelerinden “Turizm Faaliyetleri Kapsamında Yer Alan Konaklama Hizmetlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının İyileştirilmesi, Bilincin Artırılması ve Sektörün Çalışma Zorluklarının Belirlenmesine Yönelik Eğitim ve Araştırma Projesi” kapsamında konaklama ve/veya yeme içme hizmeti sunmak için kurulmuş işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği tehlikelerinin ve risklerinin tanımlanmasına; bu tehlike ve risklerin önlenmesine veya işçileri bu tehlike ve risklerden korumak için alınacak önlemlerin belirlenmesine; önlemlerin amaca uygun olarak, kim tarafından, ne zaman, nasıl, kim ile birlikte yaşama geçirileceğini ve sürdürüleceğini tanımlayan işyeri iş sağlığı ve güvenliği politikası ve eylem planının hazırlanmasına ve uygulanmasına ışık tutması amacıyla hazırlanmıştır.

Kitabın hazırlanması sırasında ekte yer alan denetim listeleri ve güvenli çalışma kuralları ile ilgili metinleri ülkemiz koşullarına uyarlayarak kullanmamıza izin veren Singapur İnsan Kaynakları Bakanlığı İşyeri Sağlık ve Güvenlik Konseyi'ne (WSHC); eğitim kitapçılarından ve eğitim deneyimlerinden yararlanmamızı sağlayan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'ne ve değerli eğitimcilerine; kitabın ön hazırlığı sırasında otellerini örnek işyeri olarak incelememize izin verdikleri ve yol gösterici katkılar yaptıkları için Ankara Dedeman Hotel ve Antalya Porto Bello Hotel yönetimlerine ve fotoğraf çekimlerinde desteklerini esirgemeyen ÇASGEM Sosyal Tesis çalışanlarına teşekkür ederiz.

İçindekiler

SUNUŞ	5
I.GİRİŞ	9
I.1. İşyerlerinin sayılarına ve ölçeklerine göre dağılımı.....	11
I.2. İşçilerin sosyodemografik özellikleri.....	12
- Yaş.....	12
- Cinsiyet.....	13
- Medeni durum.....	13
- Eğitim durumu.....	13
I.3. İşçilerin istihdam özellikleri.....	14
- Sigortalılık.....	14
- İşe giriş.....	14
- İstihdam biçimi.....	15
- Sözleşme türü.....	15
- Kıdem.....	15
- Çalışma ve dinlenme süreleri.....	15
- Ücret.....	16
II. TEHLİKELER RİSKLER VE ÖNLEMLER	18
II.1. Çalışma ortamına bağlı tehlikeler, riskler ve önlemler.....	18
II.1.1. Fiziksel tehlikeler, riskler ve önlemler.....	19
- Gürültü.....	19
- Sıcakta ve Soğukta Çalışma.....	21
II.1.2. Kimyasal tehlikeler, riskler ve önlemler.....	23
II.1.3. Biyolojik tehlikeler, riskler ve önlemler.....	27

II.1.4. Ergonomik tehlikeler, riskler ve önlemler.....	30
- <i>Zorlayıcı ve sabit duruşlar</i>	30
- <i>Kuvvet uygulanarak gerçekleştirilen hareketler</i>	31
- <i>Tekrarlanan hareketler</i>	32
- <i>Temas stresi</i>	33
II.1.5. Güvenlik tehlikeleri, riskleri ve önlemleri.....	35
- <i>Yatay düzlemde düşme</i>	35
- <i>Yüksekte düşme</i>	37
- <i>Çarpmalar</i>	38
- <i>Delici veya kesici nesnelere yaralanma</i>	39
- <i>Çok sıcak veya çok soğuk nesnelere temas</i>	41
- <i>Elektrik tehlikeleri</i>	42
- <i>Yangın ve patlama</i>	43
- <i>Saldırı ve taciz</i>	45
II.1.6. Psikososyal tehlikeler, riskler ve önlemler.....	45
İşin yapıldığı koşullar ve çevre.....	47
- <i>Örgütsel kültür ve işlev</i>	47
- <i>Örgütsel rol</i>	47
- <i>İşte ilerleme umudu</i>	48
- <i>Katılım ve denetim</i>	49
- <i>İşte kişiler arası ilişkiler</i>	49
- <i>İş yaşamı ve iş dışı yaşam arasında çatışma</i>	49
İşin içeriği.....	50
- <i>İş çevresi ve teçhizatı</i>	50
- <i>Görev tasarımı</i>	50
- <i>İş yükü ve iş hızı</i>	50
- <i>Çalışma süresi ve süre düzenlemesi</i>	51
Stres etkenlerinden korunma: Stres yönetimi.....	51
- <i>Kişisel stres yönetimi</i>	51
- <i>Örgütsel stres yönetimi</i>	52

II.2. Çalışma koşullarına bağlı tehlike ve riskler.....	53
II.2.1. Ücret ve ödeme biçimleri.....	53
II.2.2. Çalışma süresi ve süre örgütlenmeleri.....	54
II.2.3. Risk grupları.....	54
II. 3. Çalışma ilişkilerine bağlı tehlike ve riskler.....	55
II.4. İstihdama ve mesleki eğitime bağlı tehlike ve riskler.....	55
III. İŞ KAZALARI VE MESLEK HASTALIKLARI.....	56
IV. GÜVENLİK SAĞLIK YÖNETİMİ.....	58
- Devletin ödevleri.....	59
- İşverenin yükümlülükleri.....	60
- İşçilerin hakları.....	64
- İşçilerin görevleri.....	65
V. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
EKLER.....	69
KAYNAKLAR.....	139

SUNUŞ

Bu kitapta konaklama ve/veya yeme içme hizmeti sunmak için kurulmuş işletmelerde:

- İş sağlığı ve güvenliği tehlikelerinin ve risklerinin tanımlanmasına;
- bu tehlike ve risklerin önlemesine veya işçileri bu tehlike ve risklerden korumak için alınacak önlemlerin belirlenmesine;
- önlemlerin amaca uygun olarak, kim tarafından, ne zaman, nasıl, kim ile birlikte yaşama geçirileceğini ve sürdürüleceğini tanımlayan işyeri iş sağlığı ve güvenliği politikası ve eylem planının hazırlanmasına ve uygulanmasına,

ışık tutacak temel ilke ve kurallar ve uygulamaya dönük temel bilgiler derlenmiş, devletin ödevleri tanımlanmış ve işverene yasal yükümlülükleri, işçilere de yasal görevleri ve hakları anımsatılmıştır.

Kitabın “Giriş” başlıklı ilk bölümünde konaklama ve yeme içme işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliğini ilgilendiren genel özellikleriyle, bu işyerlerinde çalışanların sosyodemografik özellikleri ve istihdam özellikleri özetlenmiştir.

Aynı bölümde, özellikle birçok büyük işyerinde birlikte yer alan bu iki işkolunda geleneksel üretim akım şeması tanımlanmıştır.

“Tehlikeler, riskler ve önlemler” başlıklı ikinci bölümde, önlem alınmadığında oluşabilecek tehlikeler ve riskler ve bu tehlikeleri ve riskleri önlemek veya işçileri bunlardan korumak için uygulanacak önlemler; çalışma ortamı, çalışma koşulları, çalışma ilişkileri ve mesleki eğitim ve istihdam ile ilgili tehlikeler, riskler ve önlemler alt başlıkları altında özetlenmiştir.

“İş kazaları ve meslek hastalıkları” başlıklı üçüncü bölümde sektördeki iş kazaları, oluş nedenleri, oluşan yaralanmalar ve bedendeki dağılımları incelenmiştir.

“Güvenlik yönetimi” başlıklı dördüncü bölümde, güvenlik ve sağlık yönetiminin temel ilke ve kuralları belirlenmiş ve amacına ulaşması için gerçekleştirilecek aşamalar:

- Tehlike ve risklerin tanımlanması ve önceliklerine göre sıralanması;
- tehlike ve riskleri önlemek veya işçileri bunlardan korumak için uygulanacak önlemlerin belirlenmesi ve önceliklerine göre sıralanması;
- bu önlemleri kimin, nerede, nasıl, kim ile birlikte, ne zaman uygulayacağını belirlenmesi; ve önlemlerin etkililiğinin değerlendirilmesi ve gerekliyse düzeltme yapılması, olarak tanımlanmıştır.

Aynı bölümde bu sürecin amacına ulaşması için devletin gerçekleştirmesi gereken ödevleri, işverenin yerine getirmesi gereken yükümlülükleri ve işçilerin sorumlulukları ve hakları özet olarak sunulmuştur.

Ekler bölümünde işyerlerinde işverene, işçilere ve güvenlik ve sağlık profesyonellerine iş güvenliği ve sağlığını koruma etkinliklerinde yol gösterecek, uygulamaya dönük metinlere yer verilmiştir.

İlk ekte, tehlikeler, riskler ve önlemler üretim akım şemasında yer alan her hizmet birimi özelinde tablolaştırılmıştır.

İkinci ekte, işyerlerinde tehlikeleri saptamakta kullanılabilecek, kolay uygulanabilir bir denetim listesi sunulmuştur.

Üçüncü ekte, yasal düzenlemelere göre işyerinde bulundurulması gereken belgeler; tutulması gereken kayıtlar; yaptırılması ve yaptırıldığının belgelenmesi gereken teknik denetimler listelenmiştir.

Dördüncü ekte, sektörde görev yapan çeşitli meslek gruplarının güvenli ve sağlıklı çalışabilmeleri için uymaları gereken kurallar her meslek özelinde tanımlanmıştır.

Beşinci ekte, sektörde karşılaşılan tehlike kaynakları karşısında güvenli çalışma kuralları sunulmuştur.

Bu kitap, konaklama ve yeme içme işkollarında güvenli ve sağlıklı işyerleri kurulması ve bu niteliği geliştirerek sürdürmek için yürütülecek ortak etkinliklerde işverene ve işçilere katkıda bulunması amacıyla hazırlanmıştır.

I. GİRİŞ

Konaklama ve yeme içme hizmetleri 19.12.2012 tarihli İşkolları Yönetmeliği'nde 25 numaralı "Konaklama ve Eğlence Hizmetleri" başlığı altında yer alır.

Bu hizmetleri üreten işyerleri:

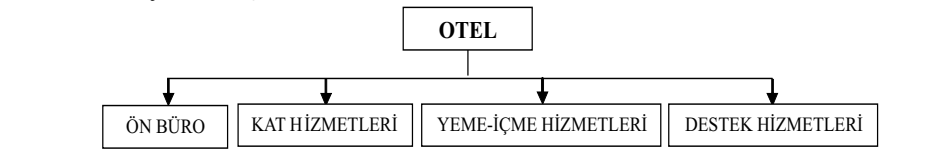
- Hizmet türlerine (otel, tatil köyü, motel, kamping, pansiyon, lokanta, pastane, kafe, bar, plaj, yüzme havuzu, kaplıcalar, sağlık merkezleri, spor ve güzellik merkezleri, vb.);
- hizmet amaçlarına ve kapsamlarına (konaklama ve/veya yeme içme, sağlık, kongre-toplantı, kış sporları, vb.);
- ölçeklerine (büyük, orta ve küçük ölçekli);
- gelişmişlik düzeylerine (modern, geleneksel, vb.), mülkiyet yapısına (uluslararası veya ulusal zincirler, aile işletmeleri, vb.);

göre büyük çeşitlilik gösterir.

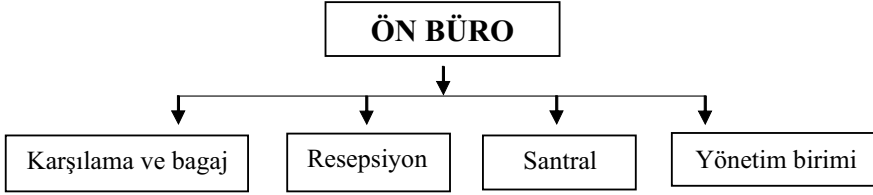
Farklı hizmetleri aynı çatı altında üreten büyük ölçekli işyeri sayısı giderek artmakla birlikte, sektörde hizmet üretiminin belirli bir alanında özelleşmiş küçük ve orta ölçekli işletme sayısı, dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de sektöre egemendir.

Hizmet üretim süreci

Konaklama ve yeme içme işkollarında hizmetler; konaklama hizmeti veya yeme içme hizmeti olarak farklı işletmelerde bağımsız hizmetler olarak üretilebildiği gibi aynı işletmede birbirini bütünleyen hizmetler olarak da üretilebilir. Hizmetlerin aynı işletmede bütünleştiği bir örgütlenmede, geleneksel olarak dört temel hizmet birimi vardır. Bu birimler ön büro, kat hizmetleri, yeme - içme hizmetleri ve destek hizmetleridir.

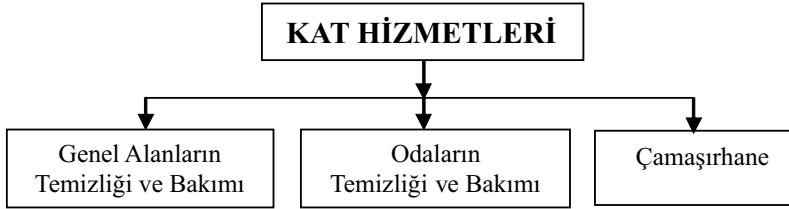

Ön Büro: Bu birimde konaklama tesisine gelecek konuklar için yer ayrılır, gelenler karşılanır, kayıtları yapılır, yönlendirilir ve hesapları tutulur. Birimin önemli bir görevi de konuklara danışmanlık yapmak, yol göstermek, diğer birimler ve dış kuruluşlar ile işbirliği yaparak konukların sorunlarını çözmektir.

Ön büro; karşılama ve bagaj, resepsiyon, santral ve yönetim birimlerinden oluşur. Karşılama ve bagaj bölümünde doorman (kapı görevlisi), bellboy (valiz taşıyıcısı), ön büro görevlileri; resepsiyon bölümünde resepsiyon şefi, resepsiyon görevlileri, uyandırma görevlisi, kasa görevlisi ve gece gözetmeni; santralde santral ve rezervasyon görevlileri; yönetim biriminde de birim yöneticisi, idari personel ve muhasebeci görev yapar.

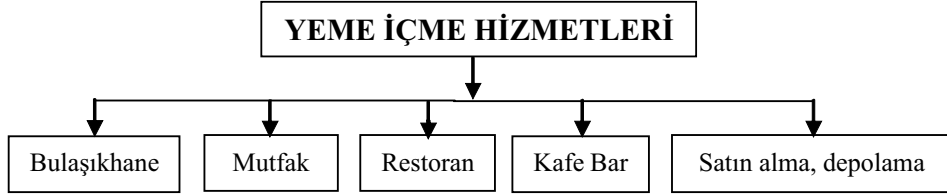
Kat Hizmetleri: İşletmenin hedeflediği standartlara ve ayrılan kaynaklara uygun olarak, odaların, koridorların, ortak kullanım alanlarının temizliğini ve bakımını; hijyeni, sanitasyonu ve estetiği ön planda tutarak yapan birimdir. Çamaşırhane de kat hizmetleri kapsamına girer, ancak tesisin geneline (restoranlara ve personele) hizmet verir.

Bu birimde: kat hizmetleri sorumlusu, kat sorumlusu, genel alan sorumlusu, oda temizleme ve düzenleme görevlileri, genel alan temizleme ve düzenleme görevlileri, çamaşırhane sorumlusu, çamaşırhane görevlileri (çamaşır yıkama, ütüleme) görev yapar.

Yeme içme hizmetleri: Konukların yeme içme (beslenme) gereksinimlerinin karşılanmasını sağlayan hizmetlerdir. Besin maddelerinin satın alınıp depolanması, hijyenik koşullarda hazırlanıp,

yiyeceğe ve içeceğe dönüştürülmesi ve sunulması, bulaşıkların yıkanması ve atıkların depolanması bu hizmetler kapsamındadır. Bu kapsamda mutfak yiyecek ve içecek üretilen; restoranlar, pastaneler, kafe ve barlar, ziyafet salonları, büfeler, diskolar, gece kulüpleri de yiyecek ve içecek sunulan birimlerdir.

Bu birimlerde yiyecek, içecek işlemleri sorumlusu, baş aşçı ve aşçılar, aşçı yamakları, bulaşikhane sorumlusu ve bulaşıkçılar, servis sorumlusu, servis görevlileri (garson, komi), ziyafet sorumlusu, bar sorumlusu, şef barmen, barmen, bar garsonu, bar komisi görev yapar.

Destek hizmetleri: Asıl hizmetlerin sürdürülebilmesi için gerekli bakım ve onarım (elektrik tesisatı, su ve atık su tesisatı, boya ve badana, doğramalar, vb.) birimleriyle; asıl hizmetleri destekleyen park ve garaj, güvenlik, sağlık, vb. hizmetleri ve yüzme havuzu, sauna, güzellik merkezi, alışveriş mağazaları gibi birimler destek hizmetleri kapsamındaki birimlerdir. Bu hizmetlerde teknik hizmetler sorumlusu, bakım ve onarım teknisyenleri, park ve garaj görevlileri, vale, güvenlik görevlileri ve diğer birimlerde çalışanlar görev yaparlar.

1.1. İşyerlerinin sayılarına ve ölçeklerine göre dağılımı

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2012 yılı verilerine göre bu sektörde 14.220'si (%15) konaklama, 81.266'sı da (%85) yeme içme sektörlerinde olmak üzere kayıtlı 95.486 işyeri vardır. İşyeri sayısı son iki yılda %11 artmıştır.

Konaklama sektöründe bu işyerlerinin %76,5'i 1-9 işçinin çalıştığı küçük, %18,6'sı 10-49 işçinin çalıştığı orta, %4,7'si de, 50 ve daha çok işçinin çalıştığı büyük ölçekli işyerleridir. Bu oranlar yeme içme sektöründe sırasıyla %86,4 , %12,8 ve %0,76'dır. Buna göre, sektörde küçük ve orta ölçekli işletmeler egemendir ve bu sonuç Avrupa Birliği ülkeleriyle benzerdir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişlerinin 2010 yılında Antalya'da “Turizm Sektöründe İş Mevzuatına Aykırı Uygulamaların Önlenmesi Projesi” kapsamında 84 büyük otelde yaptıkları denetimlerin değerlendirme raporuna¹ (Rapor 1) göre, bu otellerin %62'si mevsimlik, %12'si sürekli hizmet üretirken, %26'sı da mevsimlik hizmet üretmekte ama talep varsa hizmeti sürdürmektedir.

İş müfettişlerinin 2011 yılında Antalya, Muğla ve Aydın'da, “Çalışma Sürelerinin İyileştirilmesi Projesi” kapsamında yaptıkları denetimlerin sonuç raporuna² (Rapor 2) göre de, otellerin %78'i mevsimlik, %22'si de sürekli hizmet üretmektedir.

Bu veriler, otellerin büyük çoğunluğunda mevsim dışında işin durdurulduğunu ve hizmet akitleri askıya alınan işçilerin ücret alamadıklarını, sağlık ve sosyal güvenlik haklarından, işsizlik sigortasından ve kıdem tazminatından yararlanamadıklarını göstermektedir.

1.2. İşçilerin sosyodemografik özellikleri

Yaş

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2012 yılı İstatistik Yıllığı³ verilerine göre, 636.000 sigortalı işçi çalışmaktadır. Bu işçilerin %17,5'i 15-24, %36,5'i 24-34, %29,5'i 35-44, %14'ü 45-54, %2,5'i 55 ve daha büyük yaş gruplarındadır. İşçilerin %83,5'inin 45 yaşından, %54'ünün de 35 yaşından küçük olması sektörde genç işçilerin egemen olduğunu; 45 yaşından büyük işçilerin oranının yalnızca %16,5 olması da, sektör genelinde 45 yaşını aşan işçilerin sektörde tutunamadıklarını göstermektedir.

Bu sonuç Rapor 1'deki verilerle örtüşmektedir. Büyük otellerde, işçilerin %33'ü 18-25, %62'si 25-45 yaş gruplarındadır ve ancak %5'i 45 yaşından büyüktür. Raporda, işçilerin %80'inin işlerini bir meslek olarak gördüklerini söyledikleri vurgulanmıştır. Bu iki veri, işçilerin işlerinin bir meslek olarak görseler bile, 45 yaşından sonra sektörden dışlandıklarını göstermektedir.

Aynı rapora göre işçilerin %6'sı da, stajyerlerin oluşturduğu 15-18 yaş grubundaki işçilerdir. Bu oran özellikle büyük işyerlerinde genç işçilerin

¹ Turizmde İş Mevzuatına Aykırı Uygulamaların Önlenmesi Projesi Genel Değerlendirme Raporu, 2010, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu yayını, (2010), Antalya.

² Turizm Sektöründe Çalışma Sürelerinin İyileştirilmesi Programlı Teftişi Sonuç Raporu, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu

³ Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Yayını, 2013, Ankarayı, Yayın No 48, 2011 Ankara

göz ardı edilmemeleri gerektiğini göstermektedir.

Bu veriler Avrupa Birliği ülkelerindeki verilerle uyumludur. Bu ülkelerde sektördeki işçilerin %48'i 35 yaşından küçüktür. Genç işçiler, özellikle de 15-24 yaş grubunda olanlar genellikle restoran, kafeterya, bar gibi işyerlerinde çalışmaktadırlar. Vasıfsız, düşük ücretli, mevsimlik olan bu işlerde çalışma süresinin uzun, gece çalışmasının yaygın olması ve işlerin genellikle meslekte ilerleme olanağı tanınmaması aile sorumluluğu olmayan, bedensel özellikleri ağır çalışmaya uygun olan ve gelir elde etmeyi önceleyen gençleri bu işlere yönlentmektedir.

Cinsiyet

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun aynı verilerine göre, işçilerin %74'ü erkek, %26'sı kadındır. Rapor 2'de ise, büyük ölçekli işyerlerinde işçilerin %71'inin erkek, %29'unun kadın olduğu, kadınların kat hizmetlerinde, temizlik işlerinde ve mutfakta yoğunlaştıkları belirtilmiştir. Bu dağılıma göre sektörde erkekler egemendir; ama son üç yılın verilerine göre, kadın istihdamı erkek istihdamından daha hızlı artmaktadır. Avrupa Birliği'nde ise sektördeki işçilerin %54'ü kadındır ve kadın istihdamı erkek istihdamından daha hızlı artmaktadır.

Medeni durum

Sosyal Güvenlik Kurumu verilerinde sektördeki işçilerin medeni durumlarıyla ilgili veri yoktur. Rapor 1'de Antalya'da, işçilerin %57'sinin evli olduğu saptanmıştır. Bu oranın diğer sektörlerle göre düşük olması, genç işçi çalıştırılmasının yanı sıra, ücretlerin düşük, çalışma sürelerinin uzun, vardiyalı çalışmanın ve gece çalışmasının yaygın olmasıyla açıklanmıştır.

Eğitim durumu

Sosyal Güvenlik Kurumu verilerinde bu sektörde çalışanların eğitim durumlarıyla ilgili veri yoktur. Rapor 1'deki verilere göre, denetlenen 84 büyük ölçekli işyerinde çalışan 17.637 işçinin %27'si ilkokul, %18'i ortaokul, %42'si lise, %11'i de yüksek okul ve üniversite mezunudur. Rapor 2'de ise, işçilerin yalnızca %15'inin yüksek okul ve üniversite mezunu

oldukları, bunların işletme yönetiminde görev aldıkları saptanmıştır.

Ayrıca; meslek lisesi diploması, ustalık, kalfalık ve hizmet içi belgeleri sertifika gibi değerlendirilerek yapılan incelemede, işçilerin %46'sının sertifikalı olmadığı saptanmıştır. Buna göre, sektörde eğitim düzeyi düşük ve vasıfsız işçi istihdamı yaygındır.

Avrupa Birliği'nde 2000 yılında yapılan bir araştırmada da, sektördeki işçilerin %40'ının vasıfsız olduğu, eğitilmiş olan %10'unun da işletme yönetiminin farklı kademelerinde görev alan işçiler oldukları belirlenmiştir.

1.3. İşçilerin istihdam özellikleri

Sigortalılık

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2012 yılı verilerine göre, bu sektörde 188.072'si (%29,5) konaklama, 447.928'i de (%70,5) yeme içme sektörlerinde olmak üzere 636.000 sigortalı işçi çalıştırılmaktadır. Bu sayı 2010-2012 döneminde %34 artmıştır ve Türkiye'deki sigortalı işçi sayısının %3,4'ünü oluşturmaktadır.

Ayrıca; Rapor 2'de büyük ölçekli işyerlerinde turizm meslek lisesi ve yüksek okulu öğrencileri olan stajyerlerin toplam işgücünün %6'sını oluşturduğu belirtilmiştir. Bu durum mesleki eğitim ve uygulama bütünleşmesinin güzel bir örneği gibi görülse bile, stajyerlerin aynı zamanda, ucuz ve eğitilmiş işgücü kaynağı oldukları gerçeğini değiştirmeyecektir.

Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği verilerine göre⁴, 2012 yılında sektörde 457.000 kişi de kayıt dışı olarak çalıştırılmıştır. Bu sayı sektördeki toplam istihdamın %42'sine yaklaşmaktadır ve çok yüksektir. Bu durum sektörde kayıt dışı çalıştırmanın çok yaygın olduğunu göstermektedir.

İşe giriş

Rapor 2'ye göre işçilerin %98'i işveren tarafından işe alınmaktadır. Çoğunluğunu engelli kadrosunda çalıştırılanların oluşturduğu %2'si ise

⁴ <http://www.aktob.org.tr>

Türkiye İş Kurumu tarafından sağlanmıştır.

İstihdam biçimi

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun aynı verilerine göre, sigortalı işçilerin %98'i tam süreli, %2'si kısmi süreli çalışmaktadır. Kısmi süreli çalışanların %39'unun kadın olması, bu biçimde çalışmanın kadınlarda daha yaygın olduğunu göstermektedir.

Kısmi süreli çalışma Avrupa Birliği ülkelerinde çok daha yaygındır (%26) ve kısmi süreli çalışanların %73'ü kadındır.

Sözleşme türü

Rapor 2'deki verilere göre, işçilerin %78'i belirsiz süreli, %22'si belirli süreli çalışmaktadır. Bu oranın bu sektörde diğer sektörlerden daha yüksek olmasının nedeni, mevsimlik çalışmada belirli süreli sözleşme düzenlenmesi gerektiğinin düşünülmesiyle açıklanmaktadır.

Rapor 2'ye göre, özellikle yan hizmetlerde (hamam, sauna, termal tesisler, animasyon ve satış mağazaları) alt işveren çalıştırmak yaygın bir uygulamadır.

Kıdem

Rapor 1'e göre, %58'inin kıdemi altı aydan, %64'ünün kıdemi de bir yıldan azdır. İşçilerin %15'inin kıdemi 1-3 yıl, %10'unun 3-5 yıl, %6'sının 5-10 yıl, %5'inin on yıldan çoktur. Rapor 2'de de benzer veriler elde edilmiştir.

Bu verilere göre işçilerin çoğunluğunun kıdemi bir yıldan azdır ve ancak %5'i on yıldan uzun bir süre sektörde çalışmayı sürdürebilmektedir. Bu durum işçi giriş çıkışının yüksek, mevsimlik çalışmanın yaygın olması, kıdem tazminatı ödememek için giriş çıkış yapılması ve işletmelerin sık sık el değiştirmesiyle açıklanmaktadır.

Çalışma ve dinlenme süreleri

Rapor 2'ye göre, işçilerin %49'unun günlük çalışma süresi 7,5 saat ve daha azdır. İşçilerin %35'i günde 8 saat, %15'i 9-12 saat, %1'i de 12 saatten çok

çalışmaktadır. Buna göre, işçilerin yarıya yakınının haftalık çalışma süreleri yasal süreleri aşmaktadır. Raporla göre, fazla çalışma mutfak ve servis bölümlerinde yoğunlaşmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde de bu sektörde haftalık çalışma süreleri, ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte, diğer işkollarına göre ortalama 2,2 saat daha uzundur.

Rapor 2'de, işçilerin bildirimleri doğrultusunda, işçilerin %4'ünün ara dinlenmesi hakkını kullanmadığı, %36'sının bu süreyi yarım saat, %40'ının bir saat, %20'sinin de bir buçuk saat olarak kullandığı belirtilmiştir.

Rapor 2'de işçilerin %21'inin haftanın yedi günü çalıştırıldığı ve hafta tatillerinin biriktirilerek, yasal olmayan bir biçimde topluca kullandırıldığı belirtilmiştir.

Ücret

Rapor 2'ye göre işçilerin %97'si aylık, %3'ü de günlük ücret almakta; işçilerin %12'sine asgari ücret, geri kalanına da, bu ücretten biraz çok (750-1000 TL) ücret ödenmektedir. Çalışma Hayatı İstatistikleri 2012'de belirtilen ortalama günlük kazançlar da bu ücretlere yakındır ve düşüktür. Yeme içme işkolunda ortalama günlük kazanç (33,3 TL) konaklama işkolundaki kazançtan (48,4 TL), kadın işçilerinki (38,8) erkek işçilerinkinden (42,6), mevsimlik işçilerinki (71,6), daimi işçilerinkinden (81,7) daha düşüktür.

Rapor 1'de, işçilerin yalnızca %21'inin bir ek gelirinin bulunduğu, dolayısıyla bu sektördeki işçilerin %79'unun tek geçim kaynağının ücretleri olduğu belirtilmiştir.

Çalışma Hayatı İstatistikleri 2012 verilerine göre, Konaklama ve Eğlence İşyerleri işkolunda 80 toplu iş sözleşmesi bağlanmıştır. İşkolunda yalnızca 363 işyerinde toplu iş sözleşmesi uygulanmıştır. Bu işyerlerinde de, 16.608 işçinin yalnızca 10.274'ü (%61) sendika üyesidir. 2011 yılında bu sektörde grev uygulanmamıştır. Rapor 2'deki verilere göre de, denetlenen 1.535 büyük işyerinden yalnızca 9'unda (%0,6) toplu iş sözleşmesi uygulanmıştır. Bu verilere göre, sektörde sendikal örgütlenme yetersizdir ve bireysel iş

ilişkileri genel ilişki biçimidir.

İşletmelerin durumu, işçilerin sosyodemografik özellikleri ve istidam özellikleri birlikte incelendiğinde, işçilerin sağlık ve güvenliğini etkileyen ve etkileri “Tehlikeler, riskler ve önlemler” başlıklı ikinci bölümde çalışma koşulları, çalışma ilişkileri ve mesleki eğitim ve istihdama bağlı tehlike ve riskler alt başlıklarında incelenen aşağıdaki özellikler öne çıkar:

- İşyerleri büyük bir çeşitlilik ve farklılık göstermektedir;
- küçük ve orta ölçekli işyerleri ezici çoğunluğu oluşturmaktadır;
- mevsimlik çalışma yaygındır;
- işçilerin çoğunluğu eğitimsiz ve vasıfsızdır;
- işçilerin yarıya yakını kayıt dışı ve dolayısıyla sigortasız çalıştırılmaktadır;
- işçi giriş çıkışı çok hızlıdır, kıdemler çok kısadır;
- mevsimlik çalışma ve belirli süreli istihdam yaygındır;
- çalışma süreleri uzun ve belirsiz, gece çalışması yoğundur;
- dinlenme süreleri ve izinler kullanılamamaktadır;
- ücretler düşüktür, düzensiz ödenmektedir, fazla mesai ve izin ücretleri ödenmemektedir;
- sendikal örgütlenme yetersizdir, iş ilişkilerine bireysel ilişkiler egemendir.

Bu özellikler doğrudan tehlike ve risklerin oluşmasına yol açabildikleri gibi, ikinci bölümde çalışma ortamına bağlı tehlike ve riskler başlığı altında incelenen fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik, psikososyal ve örgütsel tehlikeleri, bu tehlikelerden etkilenme olasılığını, sıklığını ve ağırlığını artırabilir veya bunlara karşı önlem alınmasını güçleştirebilir.

Önleme ve koruma sağlanamadığında da işçiler, oluşan iş kazaları, meslek hastalıkları ve işe bağlı hastalıklar nedeniyle geçici veya kalıcı iş göremezlikle ve hatta ölümlü sonuçlanan bedensel ve ruhsal sağlık sorunları yaşadıkları gibi, önemli toplumsal ve ekonomik kayıplara da uğrarlar.

Dışarıdan bakıldığında, “her şey yerli yerinde, her şey tam ve eksiksiz” gibi görüldüğü için, bu işkollarında konukların beklentileri doğrultusunda sınırsız olarak sunulan hizmetlerin hangi koşullarda sunulduğu, işçilerin bu görüntüyü sağlamak için hangi koşullarda çalışmak zorunda kaldıkları genellikle göz ardı edilir; çünkü her şeyin yerli yerinde, her şeyin tamam olduğu bu koşulların işçiler için de geçerli olduğu varsayılır.

Oysa, durum genellikle tam tersidir. İşçilerin koşulları, konukların istem ve beklentilerinin karşılanma düzeyi ile doğru, ayrılan kaynaklarla ters orantılı olarak ağırlaşır.

II. TEHLİKELER RİSKLER VE ÖNLEMLER

Konaklama ve yeme içme işkollarında karşılaşılan tehlike ve riskler ile bunları önlemek veya işçileri bunlardan korumak için alınacak önlemler aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır:

- II.1. Çalışma ortamına bağlı tehlike ve riskler
- II.2. Çalışma koşullarına bağlı tehlike ve riskler
- II.3. Çalışma ilişkilerine bağlı tehlike ve riskler
- II.4. İstihdama ve mesleki eğitime bağlı tehlike ve riskler

II.1. Çalışma ortamına bağlı tehlikeler, riskler ve önlemler

Çalışma ortamı, üretim sürecinde uygun önlemler alınmadığında işçilerin güvenlik ve sağlığını doğrudan veya dolaylı bir biçimde; hemen veya sonradan etkileyen fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik ve psikososyal tehlikelerin olduğu alandır.

Bu işkollarında, konaklama ve yeme içme hizmetlerinin tüketildiği birimlere (resepsiyon, odalar, ortak kullanım alanları) uygun ve yeterli alan ayrılır, çünkü gelir hizmet tüketiminden elde edilir. Nicel ve nitel anlamda yetersiz olan alanlar ise, gider kaynağı gibi görülen üretim birimlerine ayrılır. Oysa üretim birimine üretim akışına uygun bir yerde, üretim için yeterince geniş, aydınlık ve havadar bir alan ayrılmalı, bu alan ergonomik bir biçimde düzenlenmelidir.

Üretim için güvenli ve sağlıklı teknolojiler, teknikler, işlemler, makineler ve el aletleri seçilmesi ve bunların üretim alanına güvenli ve sağlıklı bir çalışma yürütülebilecek biçimde yerleştirilmesi ve kullanılması tehlike ve riskleri önlemek açısından önemlidir.

Üretimde kullanılan her türlü maddenin tehlikesiz veya az tehlikeli olanlardan seçilmesi ve güvenli bir biçimde kullanılması, ortaya çıkan atıkların güvenli bir biçimde toplanması ve yok edilmesi işçilerin zararlı ve tehlikeli maddelerin etkilerinden korunmalarını sağlar.

İşler ve üretim araçlarıyla işçiler arasında uyum sağlanması, iş yüküne, yoğunluğuna ve hızına uygun sayıda ve nitelikte işçi çalıştırılması, işçilerin mesleki uzmanlıklarına saygı gösterilmesi işi güvenli ve sağlıklı koşullarda sürdürmek için gereklidir.

Bu gereklere uyulmadığında, işçiler güvenlik ve sağlığı olumsuz etkileyen fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik ve psikososyal tehlikeler ile karşılaşır ve bu tehlikelerden aşağıda sıralanan önlemlerle korunamadıklarında, iş kazası, meslek hastalığı ve işe bağlı hastalık olarak tanımlanan sağlık ve güvenlik sorunları nedeniyle geçici veya kalıcı hasarlar yaşarlar.

II.1.1. Fiziksel tehlikeler, riskler ve önlemler

Gürültü

“İstenmeyen ses” olarak tanımlanan gürültü; şiddetine, türüne ve etkilenme süresine bağlı olarak insan sağlığı ve güvenliğini farklı biçimlerde etkiler. İşyerlerinde sekiz saatlik etkilenme süresi esas alındığında maruziyet sınır

değeri ilgili yönetmeliğe⁵ göre, 87dB(A)'dır.

Konaklama ve yeme içme işyerlerinde ortamın sessiz olması beklenir. Oysa bu işyerlerinde disko ve barlar ile gösteri merkezleri konuklarda ve işçilerde geçici veya kalıcı hasara yol açacak düzeyde gürültülü birimlerdir. Aynı düzeyde olmasa bile, mutfak, bulaşıkhanesi, çamaşırhanesi, havalandırma ve ısıtma merkezleri, bakım ve onarım birimleri, restoran ve resepsiyon da işçilerin rahatsızlık yaratacak gürültü düzeyleriyle karşılaştıkları birimlerdir.

Gürültü işçilerin güvenlik ve sağlığını etkiler. 87 dB(A)'yı aşan gürültüler, maruziyet süresine bağlı olarak geçici veya kalıcı işitme kaybına yol açabilir. Ayrıca, gürültü maruziyet düzeyine ve süresine göre, işçilerde huzursuzluğa ve davranış bozukluklarına (gerginlik, sinirlilik, kızgınlık, vb.), bedensel ve zihinsel yorgunluğa, yoğunlaşma ve dikkat azalmasına, uyku bozukluklarına, hormonal değişikliklere bağlı kalp ve dolaşım sistemi sorunlarına (çarpıntı, tansiyon artışı, vb.) ve sindirim sistemi sorunlarına (sindirim bozuklukları, midede yanma) yol açabilir. Sözel iletişimi zorlaştırır. Yarattığı bu sorunlar nedeniyle gürültü uygun önlemler alınmadığında işçiler için güvenlik ve sağlık tehlikesi oluşturur.

Gürültüyü önlemek ya da işçileri gürültünün etkilerinden korumak için etkili önlemler vardır. Bu önlemler en etkili olandan başlayarak, aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Gürültüsüz veya daha az gürültülü olan teknoloji, teknik, işlem, makine ve el aletleri seçilmeli, kullanılmakta olanlar bunlarla değiştirilmelidir.
- Gürültü kaynağı olan teknoloji, teknik, işlem, makine çalışma biriminden yalıtılarak işçilerin etkilenmesi önlenmeli veya etkilenen işçi sayısı azaltılmalıdır.
- Gürültü; çalışma biriminin, gürültü kaynağı işçilerden ve sabit duvar ve

⁵ 28.07.2013 tarihli ve 28721 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik"

nesnelere uzaklaştırılacak biçimde yeniden tasarlanıp, düzenlenmesi ile azaltılmalıdır.

- Gürültü teknik yöntemlerle azaltılmalıdır. Bu amaçla, hava yoluyla yayılan gürültü kapatma, perdeleme, emici örtüler, engeller; bina (zemin, duvarlar, tavan) yoluyla yayılan gürültü yalıtım, sönümleme, emici yüzey kaplaması gibi teknik önlemlerle azaltılmalıdır.
- Gürültü yayan makine ve teçhizatın düzenli bakımı ve onarımı yapılmalıdır.
- Gürültülü makine ve teçhizat olası en az gürültü yapacak biçimde (makinelere olası en düşük devirde, ses kaynakları olası en düşük güçte) çalıştırılmalıdır.
- Gürültü; işlerde etkilenme düzeyi ve süresi, çalışma süresinin gürültü düzeyiyle uyumlu bir biçimde azaltılması, dinlenme sürelerinin artırılması, dönüşümlü çalışma yapılması gibi örgütsel önlemlerle azaltılmalıdır.

Sıcakta ve Soğukta Çalışma

Çalışma ortamında sıcaklığın kişinin termal konforu için gerekli olandan yüksek veya alçak olması istenmeyen bazı durumlara yol açar. Giyinik bir kişinin termal konforu kış aylarında 20-22 °C, yaz aylarında da 20-24 °C sıcaklıklarında sağlanır. İşçilerin termal konfor koşullarında çalışabilmeleri için, sektördeki işyerlerinin kapalı alanlarının bu sıcaklıklarda tutulması gerekir. Açıkta (sıcak ve soğuk havada) yürütülen işlerde ve sıcak ve soğuk ısı kaynaklarının bulunduğu yerlerde (mutfak, bulaşıkhanesi, çamaşırhanesi, soğuk depolar, vb.) bu sıcaklıkları sağlamak için ek önlem alınmalıdır.

Sıcakta çalışma;

Ön bürodan bakım ve onarım hizmetlerine kadar tüm birimlerdeki işçiler için ortam sıcaklığı, özellikle yaz aylarında önem taşır. Mutfak, bulaşıkhanesi, çamaşırhanesi ve kazan dairesi makineleri, ocaklar ve fırınlar gibi ısı kaynaklarından yayılan ısı ve su buharı nedeniyle; disko ve barlar ışık ve ses teçhizatı gibi kaynaklardan yayılan ısı ve kalabalık nedeniyle oluşan ısı nedeniyle; açık havada çalışılan konuk karşılama ve bagaj taşıma,

otopark, açık teras, havuz ve plaj servisi, bahçe bakımı, güvenlik ve animasyon hizmetleri de güneş ışınları nedeniyle sıcağa bağlı ısı zorlanması yaşanabilecek birim ve hizmetlerdir.

Isı zorlanması; huzursuzluk, halsizlik ve yorgunluğa, baş ağrısına, kan basıncının azalmasına, güç kaybına ve çalışma yetisinin azalmasına yol açar. Sıcakta çalışma deride sıcağa bağlı yanıklara yol açar. Sıcak etkisinin artarak sürmesi sıcak çarpmasıyla sonuçlanabilir. Isı travması dikkat ve yoğunlaşmanın azalmasına yol açarak kaza yapma eğilimini de artırır. Ayrıca, kapalı alanların soğutulduğu sıcak bölgelerde, kapalı ve açık alanlar arasındaki hareketlilik, işçilerde sıcaklık farklılıklarına uyarlama sorunu yaşanmasına yol açar.

Sıcak etkilerini önlemek ya da işçileri bu etkilerden korumak için:

- Sıcakta çalışılan kapalı alanlarda, ortamdaki sıcak ve kirli havayı boşaltarak, yerine kişi başına en az 15 m³/saat temiz ve gerekiyorsa soğutulmuş hava sağlayacak bir havalandırma sistemi kurulmalıdır.
- Mutfak, bulaşıkhanesi ve çamaşırhanedeki ısı ve buhar kaynakları için yerel havalandırma sistemi kurulmalıdır.
- Açıkta çalışan işçileri güneş ışınlarından korumak için koruyucu şapka veya siperlik verilmeli, tente veya çardak benzeri bir koruyucu altında çalışmaları sağlanmalıdır.
- Sıcaktan etkilenebilecek bütün işçilere açık renk, hafif, ince ve ısı kaybını kolaylaştıran giysiler sağlanmalıdır.
- Sıcaklığın arttığı ölçüde, dinlenme aralarının süresi ve sayısı artırılmalı, bu aralarda işçilerin soğuk su içebilmeleri sağlanmalı, gerekiyorsa dönüşümlü çalışma sistemi uygulanmalıdır.
- Soğutulan alanlarda ortam sıcaklığını korumak için giriş çıkış kapılarına döner kapı ve hava perdesi kurulmalıdır.

Soğukta çalışma;

Kış aylarında açık havada yapılan bütün işlerde, besin maddelerini korumak için kullanılan soğuk odalarda yapılan depolama, temizlik ve sayım işlerinde işçiler soğuktan etkilenebilirler. Bu etkilenme vücut ısısının azalmasına, üşüme ve titremeye, soğuk yanıklarına ve etkilenme daha

düşük sıcaklıklarda sürdüğünde de, donmaya yol açabilir. Sürekli soğukta çalışanlarda kulak, burun, boğaz ve üst solunum yolu hastalıkları daha sık görülür.

Soğuk etkilerini önlemek ya da işçileri bu etkilerden korumak için:

- İşçilere soğuktan koruyacak kalın iş giysisi, bere, eldiven ve bot verilmelidir.
- Soğuk arttıkça, artışa koşut olarak, yeterli sayıda ve sürede dinlenme arası verilmeli, bu aralarda ısınmak için sıcak içecek içme olanağı sağlanmalı; gerekiyor ise, işçiler arasında dönüşümlü çalışma planlanmalıdır.
- Soğuk odalarda tek başına çalışılması önlenmeli, kapılar içeriden açılabilir olmalı, içeride kapalı kalındığında dışarıdakileri uyarabilmek için bir uyarı sistemi kurulmalıdır.

II.1.2. Kimyasal tehlikeler, riskler ve önlemler

Kimyasallar doğal halde bulunan, üretilen veya herhangi bir işlemde atık olarak ortaya çıkan veya rastlantıyla oluşan her türlü element, bileşik veya karışımlardır.⁶ Kimyasallar konaklama ve yeme içme hizmeti üretilen işyerlerinin hemen her biriminde kullanılır.

Kimyasallar:

- Sağlık zararları açısından: Zehirli veya çok zehirli, aşındırıcı, zararlı, tahriş edici, duyarlılaştırıcı, kansere yol açan ve üremeyi etkileyen kimyasallar;
- yangın ve patlama tehlikeleri açısından: Yanıcı, patlayıcı, oksitleyici, aşındırıcı ve tepkimeye giren kimyasallar;
- çevresel tehlikeleri açısından: Canlılarda zehirli etkiye yol açan, çevrede kalıcılığı olan, biyolojik birikime yol açan kimyasallar

olarak sınıflandırılabilir.

Katı, sıvı, gaz, toz, buhar veya duman halinde olan kimyasallar vücuda solunarak, deriden veya gözlerden emilerek veya yutulurak girer.

Kimyasalların zararlı etkileri kimyasalın zehirliliğine, kimyasaldan

⁶ 12.08.2013 tarih ve 28733 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik"

etkilenme süresine ve yoğunluğuna bağlı olarak, anında (akut etki) veya bir süre sonra (kronik etki), etkilediği bölgede (yerel etki) veya belirli hedef organlarda veya sistemlerde (sistemik etki) ortaya çıkar. Bazı kişiler kimyasallara daha duyarlıdır. Bu kişilerde etkiler daha hızlı ve ağır olarak ortaya çıkabilir. Duyarlı kişiler kimyasallardan özel olarak korunmalıdırlar. Zehirli ve çok zehirli kimyasal, solunduğunda, deriden emildiğinde veya yutulduğunda, anında veya tekrarlanan etkilenimlerden sonra ölüm de dahil farklı ağırlıktaki doku, organ ve sistem hasarlarına yol açabilen kimyasaldır. Çamaşırhanede kullanılan amonyak ve klor bu tür kimyasallardandır.

Aşındırıcı kimyasal, deriyle etkileştiğinde derinin doğal yapısını bozup, geçirgenliğini artıran ve deriyi dış etkenlere karşı savunmasız bırakan kimyasaldır. Asitler ve bazlar aşındırıcı kimyasallardır. Lavabo, tuvalet, banyo, karo, fayans gibi sert yüzeyleri temizlemekte kullanılan ve etken maddesi hidroklorik asit olan tuz ruhu asitlere, her türlü kiri temizlemekte kullanılan, petrol türevlerinden üretilen, kir sökücü anlamına gelen deterjan terimiyle adlandırılan bütün temizlik maddeleri de bazlara örnek oluşturur.

Tahriş edici kimyasal, deri ve mukoza ile etkileştiği anda veya uzun süre tekrarlanan etkileşimler sonrasında tahrişe yol açarak etkileşim bölgesinde eritem, ödem ve skar dokusu oluşturan kimyasaldır. Çamaşırları beyazlatmak için veya havuz bakımında kullanılan klor bu tür kimyasallardandır.

Kansere yol açan kimyasal, aynı yollarla vücuda girdiğinde, tekrarlanan etkilenimlerden sonra kansere yol açan veya kanser oluşumunu kolaylaştıran kimyasaldır. Bakım onarım işlerinde kullanılan çeşitli çözücüler ve boyalar ile asbest bu tür kimyasallardandır.

Sektörde en yaygın kullanılan kimyasallar deterjanlardır. Oda ve genel alanların temizliği, çamaşır yıkama, mutfak temizliği ve bulaşık yıkama ve bakım onarım işleri işçilerin kimyasallarla en çok etkileştikleri işlerdir.

Sektörde kullanılan kimyasal grupları, etken maddeleri, işlevleri, sağlık etkileri ve kullanıldıkları birimler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Çözücüler: Etken maddeleri kuru temizlemede kullanılan perkloretilen, leke çıkartıcı olarak kullanılan trikloretilen, boya, cila ve yapıştırıcı bileşeni

olarak kullanılan ksilen ve toluendir. Dermatite, karaciğer hasarına ve narkoza yol açarlar. Çamaşırhanede, kat hizmetlerinde ve bakım onarım hizmetlerinde kullanılırlar.

Asitler: Etken maddeleri sert yüzeyleri, kireç ve pas lekelerini sökmek için kullanılan hidroklorik asit, hidroflorik asit ve sülfürik asittir. Dermatite ve kimyasal yanığa yol açarlar. Çamaşırhanede ve bulaşıkhanede, kat hizmetlerinde ve bakım onarım hizmetlerinde kullanılırlar.

Alkaliler: Kir sökücü olarak anılan tüm deterjanların etken maddesi olan sodyum hidroksittir. Deride, gözde ve solunum sisteminde tahrişe yol açar. Çamaşırhanede, bulaşıkhanede ve kat hizmetlerinde kullanılır.

Amonyak: Temizlik maddesi olarak kullanılır. Deride, gözde ve solunum sisteminde tahrişe yol açar. Çamaşırhanede, bulaşıkhanede ve kat hizmetlerinde kullanılır.

Klor ve sodyum: Çamaşır suyu olarak adlandırılan ve beyazlatıcı ve dezenfektan olarak kullanılan sodyum hipokloritin etken maddeleridir. Deride, gözde ve solunum sisteminde tahrişe yol açar. Çamaşırhanede ve yüzme havuzunda kullanılır.

Pestisitler: Başta böcekler, kemirgenler, akarlar, mantarlar ve bakteriler olmak üzere zararlı canlıları yok etmek için ambar ve depolar ile mutfak, çamaşırhane gibi alanlarda kullanılan, etken maddeleri hedef aldıkları canlı türüne göre değişen, en hafifinden en ağırına (ölüm) kadar değişen çok çeşitli sağlık sorunlarına yol açan zehirli kimyasallardır.

Sıvılaştırılmış petrol gazı: LPG olarak anılan bu gaz mutfakta ocak ve fırın ısıtmasının yanı sıra genel ısıtmada da kullanılır ve yangın ve patlamanın yanı sıra zehirlenmeye yol açar.

Kuru buz: Dondurulmuş karbondioksittir, erime sıcaklığı -78.5°C 'dir. Soğutma ve soğuk taşıma işlerinde kullanılan bu madde elle dokunulduğunda soğuk yanığına yol açar, ama asıl riski eridiğinde doğrudan karbondioksit gazına dönüşüp boğucu özellik kazanmasıdır. Soğuk odalarda ve soğuk taşımada kullanılır.

Karbondioksit: İçecek doldurmak için en sık kullanılan basınçlı gazdır. Depolandığı tüpler ve aktarma tesisatı genellikle iyi havalandırılmayan bölmelerde yer alır. Tesisatta kaçak varsa, kokusuz ve renksiz olan bu gaz oksijenin yerini alarak boğulmaya yol açabilir.

Sigara dumanı: Bir kimyasal değildir, ama pek çok kimyasalı barındırır. Disko, bar ve lokantaların sigara içmenin yasaklanmadığı bölümlerinde çalışan işçiler pasif içici olarak sigara dumanından etkilenirler. Bu işçilerde solunum sistemi ve kalp dolaşım sistemi hastalıklarının yanı sıra kanser görülme sıklığı da artar.

Uygun önlemler sistematik bir biçimde uygulandığında, kimyasal tehlikeler önlenebilir ya da işçiler bu tehlikelerden korunabilir. Önlemler en etkilisinden başlanarak aşağıda sıralanmıştır:

- İşyerlerine zararsız veya zararı en az olan kimyasallar alınmalı; kullanılmakta olanlar zararsız veya daha az zararlı olanlarla değiştirilmelidir.
- Kimyasallar malzeme güvenlik bilgi formlarında veya etiketlerinde belirtilen kurallara uygun olarak ve öngörülen güvenlik önlemleri alınarak kullanılmalıdır.
- Kimyasallar ancak gerekiyorsa ve olası en az miktarlarda kullanılmalıdır.
- Kimyasallar kurallara uygun biçimde depolanmalı, depoya giriş çıkış denetim altına alınmalıdır.
- Kimyasal etiketli kutusunda saklanmalı, kullanım kolaylığı sağlamak için büyük hacimli kutudan küçük hacimli kutuya aktarılıyorsa, bu kutunun etiketli olması sağlanmalıdır.

- Kimyasallar hangi amaçla olursa olsun birbirine karıştırılmamalı, birlikte kullanılmamalıdır.
- Malzeme güvenlik bilgi formunda veya etiketinde öngörölmüş ise, kimyasalın kullanıldığı alan kullanım sırasında ve sonrasında havalandırılmalıdır.
- Özellikle zehirli kimyasalları kullanan işçi sayısı, kullanım süresi ve sıklığı azaltılmalıdır. Kimyasallarla doğrudan temas eldiven, gözlük, maske gibi kişisel koruyucular kullanılması sağlanarak önlenmeli, işçi, koruyucu kullanımı konusunda eğitilmeli ve denetlenmelidir.

- İşçiler kimyasalların güvenli kullanımı ve alınacak önlemler hakkında eğitilmelidir.
- İşçiler, etkilenildiğinde ilk yardım ve acil müdahale gerektiren kimyasallar ve başlatılacak girişim hakkında eğitilmeli, girişimde kullanılacak malzemeler işyerinde hazır tutulmalıdır.
- Parlayıcı ve patlayıcı kimyasallar kullanılıyorsa parlama ve patlamaya karşı acil durum planı (kaçma, kurtulma, ilk yardım ve acil müdahale) ve örgütlenmesi düzenlenmiş olmalıdır.

II. 1.3. Biyolojik tehlikeler, riskler ve önlemler

Biyolojik etkenler enfeksiyona, alerjiye veya zehirlenmeye yol açabilen, genetiği değiştirilmiş olanlar da dâhil, mikroorganizmaları, hücre kültürlerini ve insan endoparazitlerini tanımlar.⁷

Konaklama ve yeme içme işkollarında işçiler hemen her birimde önlem alınmadığında deride iltihaba ve alerjik reaksiyonlara, solunum sistemi hastalıklarına ve diğer bulaşıcı hastalıklara yol açan çeşitli biyolojik etkenlerden etkilenebilirler.

⁷ 15.06.2013 tarih ve 28678 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik"

Tablo 1'de biyolojik tehlike ve riskler, olası sağlık etkileri, etkilenilmesi olası işler ve görevler özetlenmiştir.

Tablo 1: Konaklama ve yeme içme işkollarında biyolojik etkenlere bağlı tehlike ve riskler

Tehlikeler	Riskler	İşler ve görevler
Bakteri, virüs ve parazitler Kesilmiş hayvanların sıvıları Temizlik yaparken batma ve kesi Çok kirli veya enfekte çamaşırlar Atık su tesisatı onarımı Hijyenik atıklar ve çöpler	Bulaşıcı hastalıklar Deri enfeksiyonları Dermatit ve alerji Solunum sistemi hastalıkları Viral hepatit, HIV	Mutfak ve bulaşıkhaneye işleri Çamaşırhane işleri Oda ve genel alan temizliği Bakım ve onarım işleri Açıkta yürütülen işler
Islak ve nemli ortamda çalışma	Deri enfeksiyonları Dermatit ve alerji Solunum sistemi hastalıkları	Mutfak temizliği Bulaşık yıkama Gıda maddelerinin işlenmesi Oda, banyo, tuvalet temizliği Çamaşır yıkama Teçhizat temizliği ve bakımı
Çalışma ve depolama alanlarında ve gıda atıklarında küf sporu, akar ve haşere üremesi (çöplük, mutfak, bulaşıkhaneye, ambar ve soğuk depo)	Deri enfeksiyonları Alerji ve dermatit Solunum sistemi hastalıkları	Mutfak ve temizlik işleri
Havalandırma sistemlerinde üreyen virüs, bakteri veya küfler	Solunum sistemi hastalıkları	Havalandırma yapılan bütün alanlar
Böcek ısırıkları	Bulaşıcı hastalıklar	Bütün işler
Dışarıdan tesise giren veya tesiste kalmasına izin verilen hayvanlar tarafından ısırılmak	Isırıkla bulaşan parazitler Kuduz	Karşılama ve bagaj hizmeti, Genel alan temizlik ve bakımı, Güvenlik hizmetleri Kat hizmetleri
Bazı besin maddeleri (tahıl tozları, deniz ürünleri, baharatlar, vb.)	Solunum sistemi hastalıkları	Mutfak ve bulaşıkhaneye işleri Ambar ve depolar
Doğal kauçuk (lateks)	Alerji gelişimi	Bütün temizlik işleri Bulaşık ve çamaşır yıkama Besin maddelerinin ayıklanıp, hazırlanması
Gıda maddelerindeki koruyucular ve böcek ilaçları	Deride alerji, dermatit Solunum sistemi hastalıkları	Besin maddelerinin ayıklanıp, hazırlanması

Aşağıdaki önlemlerle biyolojik tehlikeler önlenabilir veya işçiler bu tehlikelerden korunabilir:

- Biyolojik etkenleri barındıran bütün atıklar (banyo ve tuvaletlerdeki hijyenik atıklar, vücut sıvıları bulaşmış kirli çarşaf, yastık kılıfı ve havlular, mutfaktaki kesilmiş hayvan atıkları) özel olarak toplanmalı,

depolanmalı ve işaretlenmelidir.

- Toplama ve depolama işlemlerinde yırtılmaz torbalar ve dayanıklı kaplar kullanılmalıdır.
- Depolama alanları böcek ve fare üremesini, akar ve küf sporu oluşmasını önlemek için düzenli olarak temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir.
- Biyolojik etkenlerin toplama ve depolama işlerinde çalışan işçilere doğrudan temasla veya iğne, jilet, cam kırığı gibi delici ve kesici nesnelere batması veya kesmesiyle bulaşmasını önlemek için uygun nitelikte eldiven verilmeli ve kullanılmalıdır.
- Biyolojik etken kaynağıyla doğrudan veya batma ve kesi yoluyla temas olduğunda, temas eden bölge dezenfektan madde ile temizlenmeli, işçi sağlık birimine başvurmalıdır.
- Besin maddelerinin depolandığı ya da saklandığı bütün birimler böcek ve fare üremesini, akar ve küf sporu oluşmasını önlemek için düzenli olarak temizlenmeli, dezenfekte edilmeli, nemden korunmalı ve havalandırılmalıdır.
- Havalandırma sistemlerinde virüs, bakteri veya küf gibi biyolojik etkenlerin üremesini önlemek için iklimlendirme sistemlerinin, davlumbazların ve bacaların düzenli bakımı yapılmalı; bakım yapan işçilere eldiven ve maske gibi kişisel koruyucular verilmeli ve kullanmaları sağlanmalıdır.
- Sinek ve böcek ısırıklarına karşı koruma sağlamak için ilaçlama yapılmalı, sineklik kullanılmalıdır.
- Isırabilecek hayvanlar tesise kabul ediliyorsa, odalarda ve ortak alanlarda yalnız, tasmasız ve ağızlıksız bırakılmaları ve işçilerin bu hayvanlarla yalnız kalmaları ve hayvanlara çıplak elle dokunmaları önlenmelidir.
- Biyolojik etkenlerle karşılaşılacak alanlarda yemek yenmemeli, sigara içilmemelidir.
- Etkene karşı etkili bir aşı varsa işçiler aşılanmalıdır (Hepatit B, Kuduz, vb.)
- Eller dezenfekte edilmelidir.

II.1.4. Ergonomik tehlikeler, riskler ve önlemler

Ergonominin amacı işi insana, insanı da işe en uygun duruma getiren bir insan, makine ve çevre ilişkileri sistemi kurarak işçinin güvenlik ve sağlığının korunup, geliştirilmesine ve üretkenliğin ve verimliliğinin artırılmasına katkı yapmaktır. Ergonomi bu amaçla insan özelliklerini ve yeteneklerini araştırır, insanın özelliklerini ve yeteneklerini fark etmesini sağlar ve insanı özelliklerine ve yeteneklerine uygun bir çalışma çevresiyle buluşturur.

Bu bağlamda çalışma ortamı, koşulları ve ilişkileri ve mesleki eğitim ve istihdam başlıkları altında incelediğimiz tehlike ve riskler ve bu riskleri önlemek veya işçileri bu risklerden korumak için hangi önlemlerin uygulanabileceği ergonominin etkinlik alanına girer.

Bu tehlikeler ayrı başlıklar altında incelendiği için bu başlık altında yeniden ele alınmamış, yerine sektörde çok sık karşılaşılan tehlikelere (zorlayıcı ve sabit duruşlar, kuvvet uygulanan hareketler, tekrarlanan hareketler, temas stresi) ve risklere (kas iskelet sistemi ve/veya dolaşım sistemi rahatsızlıkları) ve alınması gereken önlemlere yer verilmiştir.

Sektörde ergonomik tehlike kaynakları şunlardır:

Zorlayıcı ve sabit duruşlar

İşçiyi vücudunun bütünü veya bir bölümünü alışkın olmadığı bir biçimde kullanarak çalışmaya zorlayan ve sıklığı, süresi ve çeşitliliği arttığı ve süreklilik kazandığı ölçüde, kas iskelet sistemini ve dolaşım sistemini etkileyerek sağlık sorunlarına yol açan duruşlardır.

Bu tür duruşların sık karşılaşılan bazı örnekleri aşağıdadır:

- Ağır nesnelere taşınırken gövdenin eğilip bükülmesi.
- Nesnelere dar veya sıkışık alanlara yerleştirilmesi veya bu alanlardan çıkarılması.

- Aşağıdaki hareketleri kapsayan görevlerin sık yapılması:
 - Öne doğru eğilmek veya uzanmak, dizleri bükmek veya çömelmek.
 - Bilekler bükülmüş ve/veya kıvrılmış durumdayken çalışmak.
 - Elleri bel altında veya omuz üzerinde kalan bir yükseklikte kullanmak.
 - Vücudun arka (nesnelere sırt desteğiyle itmek) veya yan tarafında yapılan işler.
- Çalışma süresinin çok uzun bir bölümünde oturmak veya ayakta durmak.
- Elleri veya kollarla duruş değiştirmeden veya dinlenmeden uzun süre çalışmak.

Aşağıdaki tabloda zorlayıcı ve sabit duruş ve etkilenen işçi örnekleri verilmiştir.

Tablo 2: Zorlayıcı ve sabit duruş örnekleri ve etkilenen işçiler

Görev/çalışan	Yanlış duruşlar
Barmen/garson	Hazırlık veya servis yaparken masanın ötesine uzanma, Dar alanlarda çalışma.
Mutfak personeli	Yemek pişirirken kafayı öne eğme, Yemek hazırlarken uzanma ve bükülme, Malzemelere uzanma, Ergonomik olarak tasarlanmamış mutfak ve tezgahlar, Dar ve sıkışık alanlarda çalışma.
Kat, oda bakım ve temizlik personeli	Uzun süre uzanarak ve eğilerek çalışma, Duvar, cam ve ayna temizlerken ellerin omuz hizasından yukarıda olması, Temizlik bezini kuvvetle sıkarak durulama ve bez bastırılarak yer silme, Banyo, duş ve tuvalet temizliğinde öne eğilerek ve gövde kıvrılarak çalışma.
Genel otel personeli	Ergonomik olarak tasarlanmamış çalışma birimleri, Ayakta bilgisayar kullanma.

Kuvvet uygulanarak gerçekleştirilen hareketler

İşte ek kuvvet uygulamayı gerektiren hareketlerdir. Uygulanması gereken kuvvet ve kuvvet uygulanan süre ne kadar artarsa, etkilenme olasılığı ve ağırlığı o kadar artar. Gerekli kuvvet kaldırılan, itilen, çekilen veya taşınan nesnenin ağırlığına, biçimine, nesnenin nasıl tutulduğuna ve vücut karşısındaki konumlanmasına göre değişir.

Bu tür etkinliklerin sık karşılaşılan bazı örnekleri aşağıdadır:

Kaldırma:

- Ağır bir yükü tek elle veya mekanik bir araç yardımı olmadan kaldırmak.
- Ağır bir yükü bükülerek, omuz hizasından yukarıya uzanarak veya kıvrılarak kaldırmak.
- Nesnelere avuçlayarak kaldırmak.
- Nesnelere kaydırmak yerine kaldırmak.

İtme, çekme, taşıma:

- Hareket ettirilemeyen kaldırma ve taşıma araçları.
- İtme sırasında itmeyi önleyen yüzey ya da taşıyıcı kusurları.
- Nesnelere itmek yerine çekmek.
- Ağır yükleri elle uzak mesafelere taşımak.

Alet kullanma:

- Bir veya iki parmağı kullanmayı gerektiren aletler.
- El için çok büyük veya çok küçük olan aletler.

Tablo 3: Kuvvet uygulanarak gerçekleştirilen etkinlikler ve etkilenen işçiler

Görev/çalışan	Kuvvet uygulayarak gerçekleştirilen etkinlikler
Barmen/garson	Servis tepsisinin, tabakların, masa ve sandalyelerin, içeceklerin vb. taşınması
Mutfak personeli	Yiyecek paketi, mutfak malzemesi taşımak, bardak ve tabakları rafla dizmek
Oda personeli	Yatak ve mobilyaları hareket ettirmek, iş teçhizatı taşımak
Genel otel personeli	Bagaj taşımak

Tekrarlanan hareketler

Aynı hareketin belirli bir sürede tekrarlanma sayısıdır. Tekrarlanan harekette aynı eklem ve kas grubunun kullanılması, tekrar sayısı ve hızıyla (dakikada 20 kereden çok), tekrar süresinin artması tehlikeyi, riski ve kaza yapma olasılığını artırır.

Bu tür hareketlerin sık karşılaşılan bazı örnekleri aşağıdadır:

- Bilgisayarda tarama yaparken hızlı bilek hareketleri.
- Tekrarlanan hareketi aralıksız saatlerce sürdürmek (et doğramak, ürünleri gözden geçirmek).
- Parmakla kuvvet uygulanarak tekrarlanan hareketler yapmak (ekmek paketlemek, makine ile etiketleme yapmak).

Tablo 4: Tekrarlanan hareket örnekleri ve etkilenen işçiler

Görev/çalışan	Tekrarlanan hareketler
Barmen/garson	Masaları temizlemek, düzenlemek; bardakları temizlemek, kokteylleri çalkalamak
Mutfak personeli	Yemek hazırlarken kesme, doğrama; karıştırma
Oda personeli	Süpürme; pencerelerin temizlenmesi; yerlerin silinmesi
Genel otel personeli	Fare ve klavye kullanma; misafirler için kapı açma

Temas stresi

- Sert ve keskin kenarlar ile temas etmek.
- Elleri çekiç gibi kullanmak (örneğin kap kapakları kapatılırken).
- Avuç içine baskı yapan el aletleri (tornavida, satır, vb.).

Tablo 5: Temas stresi örnekleri ve ilgili işçiler

Görev/çalışan	Temas stresli hareketler
Mutfak personeli	Et doğrarken bıçak, satır kullanmak
Genel otel personeli	Kutu kapaklarını kapatmak için yumruklamak veya avuç içini kullanmak
Bakım personeli	Tornavida, testere, keski kullanmak

Sektörde, çalışma birimlerinin hemen hepsinde işçiler, önlem alınmadığında bu tehlikelerden biriyle veya birden çoğuyla karşılaşır. Etkilenme süresi ve sıklığı arttıkça ve etkilenme biçimi karmaşıklaştıkça, giderek ağırlaşan ve sonuçta kalıcı hasarlara yol açabilen kas iskelet sistemi ve dolaşım sistemi sorunları ortaya çıkar.

Bu sorunlar en sık sırt, bel ve boyunda ve üst uzuvlarda, daha nadir olarak da alt uzuvlarda yaşanır. Sorunlar hafif olandan ağır olana doğru kas krampları, sırt ve boyun zedelenmeleri, tendon ve kıkırdak hasarları, tetik parmak ve karpal tünel sendromu olarak sıralanabilir.

Kas iskelet sistemi hastalıklarına bu etkenlerin yanı sıra, titreşim ve soğuk gibi fiziksel tehlikeler ile kas gerilimini ve dolayısıyla kas iskelet sistemi üzerindeki yükü artıran psikososyal ve örgütsel tehlikeler de yol açar veya katkı yapar. Bu etkenlerden etkilenme düzeyi kişisel özelliklere göre de değişir.

Bu sorunlar önlenabilir sorunlardır. İşveren bu sorunları önlemek veya olabildiğince azaltmak için uygun önlemler uygulamalıdır. Önlemler risk değerlendirmesiyle ve bu sorunları yaşayan işçilerin görüş ve önerileri alınarak belirlenmelidir.

Önlemler belirlenirken temel ilke, sorunu ergonomik bir sorun olarak ele almaktır. Bu yaklaşıma göre, işyerinde işi ve üretim birimini bütün unsurlarıyla işçinin özelliklerine ve yeteneklerine uygunlaştıracak bir değişim gerçekleştirilmelidir.

Bu değişimi amaca uygun olarak gerçekleştirmek için:

- Çalışma yeri üretim akışına, işe, işçiye ve üretim araçlarına uygun genişlikte, nitelikte ve konumda olacaktır.
- Çalışma yerlerinde kullanılan bütün mobilyaların yükseklikleri, derinlikleri, ağırlıkları tehlikeli duruş ve hareketler gerektirmeyecek nitelikte olacaktır.
- Üretimde kullanılan bütün teknolojiler, teknikler, işlemler, makineler ve el aletleri tehlikeli duruş ve hareketleri ve temas travmasını önleyecek olanlardan seçilecektir.
- Tehlikeli duruş veya hareket gerektiren bütün işlerde olanaklı ise, yer silme aracı, halı temizleme aracı, kaldırma ve taşıma aracı, elektrikli el aletleri, tekerlekli taşıma aracı, sapı kullananın boyuna ve yüksekliğe uyarlanabilir temizlik aracı vb. kullanılacak; bu makine, alet ve araçlar

güvenli ve ergonomik olanlardan seçilecektir.

- İş örgütlenirken tehlikeli duruş ve hareket gerektiren işlerin dinlenme araları sıklaştırılacak veya bu işlerin dönüşümlü olarak yapılması sağlanacaktır.
- Tehlikeli duruş ve hareket gerektiren işler için güvenli çalışma prosedürleri hazırlanacak, işçiler bu prosedürler esas alınarak güvenli ve sağlıklı duruş ve hareket teknikleri konularında eğitileceklerdir.
- Bu prosedürlere uygun davranılıp davranılmadığı denetlenecektir.

II.1.5. Güvenlik tehlikeleri, riskleri ve önlemleri

Yatay düzlemde düşme

Yatay bir düzlemde yürürken düşmeye yol açan temel etmenler kayma ve takılmadır. Başka bir kişinin ya da nesnenin çarpması da sendelemeye ve düşmeye yol açabilir.

Islak (su, yağ, diğer sıvılar), kirli (besin artıkları, çöpler, diğer atıklar) ya da halı, kilim benzeri kayan kaplamalar bulunan zeminler kaymaya, bozuk (zemindeki düzey farklılıkları ve engebeler, girinti ve çıkıntılar, eksik ya da oynak döşemeler) veya dağınık (kutu, alet, eşya, kablo, gibi nesnelere gelişigüzel bırakıldığı) zeminler takılmaya, bir nesnenin (taşıt, tekerlekli taşıma ve servis aracı, döner kapı ve servis kapısı, vb.) çarpması da sendeleyerek düşmeye yol açabilir.

Zeminlerin bakımsız, kirli, dağınık ve düzensiz bırakılması, aydınlatmanın yetersiz olması, yürüme yollarının, koridorların ve geçitlerin dar ve loş olması yatay düzlemde düşmeyi kolaylaştırır. Hızlı, yoğun ve uzun süre çalışma yorgunluğun artmasına ve dikkatin azalmasına yol açarak düşmeyi kolaylaştırır.

Düşme otel ve restoranlarda, özellikle de mutfak, bulaşıkhanesi, çamaşırhanesi gibi ıslak çalışma yapılan, restoran gibi sıkışık bir ortamda hızlı çalışılan birimlerde sık karşılaşılan tehlikelerdir. Bu tür düşmelerde hafif

yaralanmalar (yüzeysel bere, hematoma, kas yırtığı, burkulma) daha sık, ağır yaralanmalar (üst ve alt uzuv ile omur kemiklerinde çatlak ve kırık, kafa travması) daha nadir görülür.

Düşmeleri azaltmak veya sonuçlarını hafifletmek için aşağıdaki önlemler uygulanabilir:

- Yürüme yolları, koridorlar ve geçitler kuru, bakımlı, düzenli ve temiz tutulmalı; iyi aydınlatılmalı; kaymaya veya takılmaya yol açabilecek bölgeler işaretlenmelidir.
- Sürekli ıslanan zeminler kaydırmaz malzeme ile kaplanmalı, zemine serilen halı ve kilimler kaymaz hale getirilmelidir.
- Dökülme ve sızmalar engellenmeli, dökülen veya sızan sıvılar hemen temizlenmelidir.
- Mutfak, bulaşıkhanesi, çamaşırhanesi gibi, zeminin sürekli ıslandığı birimlerde zeminde biriken suyu akıtmak için boşaltma sistemi kurulmalı, sistem sürekli temiz ve bakımlı tutulmalıdır.

- Kaygan zeminlerde çalışan işçilere (temizlik işlerinde, mutfak, bulaşıkhanesi, çamaşırhanesi, vb.) kaymaz tabanlı ayakkabı verilmelidir.
- Özellikle zeminin ıslak olduğu birimlerde koşulmamalı ve acele edilmemelidir.

Yüksekten düşme

Otel ve restoranlarda yüksekte çalışma üst katlara inip çıkma, yüksek yerlerin (cam, duvar, vb.) temizlenmesi, yüksekte yapılan bakım, onarım ve dekorasyon işleri (boya, çatı ve oluk onarımı, cam veya ampul değiştirme, perde takma, vb.), yüksek raflara malzeme, bagaj istifleme, yüksek raflardan malzeme, bagaj alma gibi işler nedeniyle kaçınılmaz bir etkinliktir.

Bu etkinlik gerekli önlemler alınmadığında yüksekten düşmeye ve hafif yaralanmalara (yüzeysel bere, hematom, kas yırtığı, burkulma) ve sıklıkla da ağır yaralanmalara (üst ve alt uzuv ile omur kemiklerinde çatlak ve kırık, kafa travması) yol açar.

Yüksekten düşmeyi sınırlamak için aşağıdaki önlemler alınmalıdır:

- Yüksek bölgeye erişmek ve orada çalışma yürütmek için güvenli sabit veya taşınabilir merdiven kullanılmalı, kasa, sandalye gibi araçlarla yüksek yere erişmeye çalışılmamalıdır.
- Merdiven kullanılmadan önce ve kullanıldıktan sonra güvenlik açısından denetlenmelidir.
- Yüksekte çalışma için iskele kurulmuş ise, iskele dayanıklı malzemeden yapılmış ve sabitlenmiş olmalı, iskelede korkuluk bulunmalı ve çalışırken güvenlik kemeri takılmalıdır.
- Katlar arası merdivenlerde basamak yüksekliği ve derinliği standartlara uygun olmalı, güvenlik tırabzanı bulunmalı, basamaklara kayma önleyici bant takılmalıdır.
- Mentşesi ve vidaları gevşek, basamakları oynak, kırık veya eksik olan merdivenler onarılmadan kullanılmamalıdır.

- Merdiven düz ve sağlam bir zemine yerleştirilmeli, kayma önleyici ayak ve güvenlik kilidi devreye sokulmalıdır.
- Merdivene, yüz merdivene dönük konumda çıkılıp inilmeli, çalışma merdivenin son iki basamağı üzerinde sürdürülmemelidir.
- Merdiven işlek bir bölgeye kurulmuş ise, merdivene çarpılmasını önlemek için önüne bir engel ve bir uyarı işareti yerleştirilmelidir.

Çarpmalar

Sert, ağır, delici veya kesici nesnelerin çarpması (taşıtlar, bahçe makineleri, tekerlekli el arabaları, makinelerin hareketli parçaları, elektrikli el aletlerinin hareketli uçları, istiflenmiş malzeme kutuları, bavullar, eşyalar, otomatik ve dönen kapılar, açılır kapanır kanatlı mutfak ve servis kapıları, bıçak, satır) bütün işçilerin karşılaşabildikleri, yaygın tehlikelerdir.

Gerekli önlemler alınmadığında bu tehlikeler çarpan nesnenin niteliğine (ağırlığına, yapıldığı maddeye, biçimine), çarpma hızına ve şiddetine bağlı olarak basit yaralanmalardan (deride yüzeysel hasar, hematom, yüzeysel zedelenme) ağır yaralanmalara (derin doku ve organ hasarı, çıkık ve kırıklar) yol açabilir, hatta ölümlle sonuçlanabilir.

Çarpma tehlikesini önlemek veya işçileri olası risklerden korumak için:

- Çalışma birimleri, geçiş yolları ve koridorlar yeterli genişlikte, aydınlık ve düzenli olmalıdır.
- Çarpma tehlikesi olan işlerde acele edilmemeli, birden çok iş aynı anda yapılmamalıdır.
- Çarpma tehlikesi bulunan işlerde ilgisiz kişilerin yakın çevrede dolaşması önlenmelidir.
- Taşıtların yetkili kişiler tarafından kurallara uygun olarak kullanılması sağlanmalıdır.
- Taşıma ve servis işlerinde kullanılan tekerlekli arabalar yavaş ve dikkatli kullanılmalıdır.

- Depolarda raflar sabitlenmeli, raflara taşıyabileceğinden ağır malzeme yüklenmemelidir.
- Malzemeler güvenli bir biçimde istiflenmeli, ağır, büyük veya sık kullanılan malzemeler alt raflara istiflenmelidir.
- 1,5 metreden yüksek raflara istifleme yapılırken merdiven veya basamak kullanılmalıdır.

Delici veya kesici nesnelere yaralanma

Keskin cisimlerden kaynaklanan kesiler, bıçak ve camla çalışmalar dahil, elle çalışma kazalarının yaklaşık üçte birini oluşturur.

Kesiler, mutfaklarda, çamaşırhanelerde ve teknik atölyelerde makine ve bıçak kullanımından kaynaklanabilir. Oda temizliği ve bakımı işçileri için toplanan çöplerdeki kırık cam parçaları ve iğneler, restoran, salon, mutfak, bar, teras, bulaşıkhaneye işçileri için kırık bardaklar ile bıçaklar, mal alımı ve depolanması sırasında eskimiş kasa ve sepetler ile delici cisimler kesi ve batma riski oluşturur.

Bu tür yaralanmalarda, deride sıklıkla yüzeysel kesiler, nadiren de parmak kopmalarına da yol açan derin kesiler oluşur.

Delici ve kesici nesnelere yaralanma riski aşağıdaki önlemlerle önenebilir:

- Delici ve kesici parçaları olan makineler ve elektrikli el aletleri güvenlik kurallarına uygun olarak kullanılmalıdır. Bu kapsamda:
 - Makineyi ve elektrikli el aletini yalnızca yetkilendirilmiş işçiler kullanmalı, ilgisiz işçilerin bunları kullanması veya çalışma sırasında yakın çevresinde bulunmaları önlenmelidir.

- Makine ve elektrikli el aleti asla koruyucusuz olarak kullanılmamalıdır.

- Makine ve elektrikli el aleti çalışırken el veya parmaklarla hareketli parçalara müdahale edilmemeli; akım kesilmeden bakım, temizlik ve onarım yapılmamalıdır.
- Hareketli parçası açıkta olan makine ve el aleti kullanılırken bu parçaya takılabilecek bol ve yıpranmış giysiler giyilmemeli, takı takılmamalı, uzun saçlar toplanmalıdır.
- Bıçak kullanırken aşağıda sıralanan güvenli kullanma kurallarına uyulmalıdır:
 - İşe uygun, keskin, sapı ergonomik ve bakımlı bıçak kullanılmalıdır.
 - Bıçak kullanılan işlemler düz bir zeminde veya kesme tahtası üzerinde yapılmalıdır.
 - Bıçaklar güvenli ve ayrı yerde istiflenmeli, kullanıldıktan sonra ortada bırakılmamalı, yıkanırken diğer mutfak araçlarından ayrı yıkanmalı ve kurulanmalıdır.
 - İşlem sırasında bıçak elin ve vücudun aksi yönünde hareket ettirilmelidir.
 - Gerekliyse, çelik eldiven gibi kişisel koruyucular kullanılmalıdır.
- Çatlamış cam malzemeler kullanılmamalı, kırılan cam malzemelerle birlikte ayrıca sağlam bir torbada depolanarak, yok edilmeli, torba işaretlenmelidir.

- Çöp toplama işlerinde (odalar, genel alanlar, kafe ve bar, mutfak, bulaşıkhaneye) kesici ve delici nesnelere ayrıca toplanması ve depolanması, ilgili işçilerin dayanıklı eldiven kullanmaları sağlanmalıdır.

Çok sıcak veya çok soğuk nesnelere temas

Çok sıcak veya çok soğuk nesnelere ve sıvılarla temas tehlikelidir ve deride yanığa yol açar.

Çok sıcak nesnelere ve sıvılarla temas yaşanabilecek birimler ve temas kaynakları:

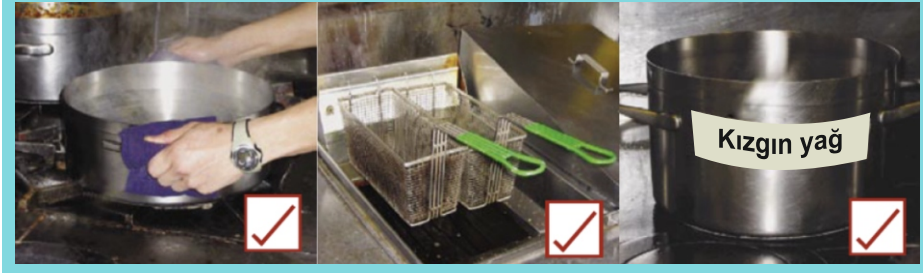
- Mutfakta yemek pişirilmiş, kızartma yapılmış bütün tencere ve tavalar, yemek pişirilen basınçlı kaplar, ısıtılmış fırınlar, fırından çıkmış tepsiler, kızartma makineleri, basınçlı sıcak su ve buhar kapları, kaynatılmış bütün sıvılar,
- bulaşıkhanede bulaşık makinesinde yıkanmış nesnelere, sıcak su ve buhar kazanları,
- yemek dağıtımında ısıtılmış yemek tepsileri, kapları ve tabaklar,
- çamaşırhanede ütü, buhar kazanı ve buhar,
- teraslarda, kafelerde ve barlarda kahve, çay, tost ve krep makineleridir.

Çok soğuk nesnelere temas kaynaklarına da, derin dondurucuların iç yüzeyleri, dondurulmuş malzeme kapları ve kuru buz kapları ile temas örnek olarak verilebilir.

Deri yanıkları aşağıdaki önlemlerle önlenir:

- Çok sıcak nesne veya sıvılarla veya çok soğuk nesnelere çalışılan işlerde, çalışma birimi işe uygun olarak tasarlanmış, yeterli genişlikte, düzenli ve iyi aydınlatılmış olmalıdır.
- Çok sıcak nesnelere ve sıvılarla kurallara uygun olarak ve acele edilmeden çalışılmalıdır.

- İlgili işçiler çok sıcak ve çok soğuk nesne ve sıvı kaynakları ve bu kaynaklarla çalışma konusunda eğitilmeli, kaynaklar işaretlenmelidir.

- Çok sıcak ve soğuk nesnelere uygun eldiven kullanılarak dokunulmalıdır.
- Basınçlı kaplar ve fırınlar sıcakken açılmamalıdır.
- Su kaynatılan ve yağ kızdırılan kaplar sıçramayı ve taşmayı önleyecek düzeyde doldurulmalı ve sıcakken taşınmamalıdır.

Elektrik tehlikeleri

Elektrik akımı aşağıdaki koşullarda tehlike (elektrik şoku) ve risk (yanık, şok, ölüm) oluşturur:

- Elektrik tesisatının hatalı olması (çıplak kablo, uzatma kablosu, çoklu prizler, topraklaması olmayan prizler) veya hatalı kullanılması.

- Elektrikli makinelerin ve el aletlerinin bozuk olması veya kural dışı kullanılması.

- Tesisat bulunan, makine ve alet kullanılan alanların (mutfak, bulaşıkhanesi, çamaşırhanesi, vb.) elektrik akımıyla çalışmaya uygun durumda tutulmaması (ıslak, nemli, kirli, dağınık, dar).

Elektrik akımına bağlı tehlike ve riskleri önlemek için:

- Elektrik tesisatı yılda bir kez yetkili kurum tarafından denetlenmeli, tesisatın bakımı ve onarımını yetkili kişiler yapmalıdır.
- Elektrikli makineleri ve el aletlerini yetkili kişiler, kurallara uygun olarak kullanmalı, sorunlu olanlar, sorunları yetkili kişiler tarafından giderilene kadar kullanılmamalıdır.
- Elektrik tesisatında veya elektrikli teçhizatı saptanan her aksaklık hemen yetkili birime iletilmeli ve tesisat veya teçhizat aksaklık düzeltilinceye dek kullanılmamalıdır.
- Elektrik tesisatı su ve nemden korunmalı, elektrikli makineler ve el aletleri ıslak ortamda, ıslak elle kullanılmamalıdır.

Yangın ve patlama

Otel ve restoranlarda ısıtma ve mutfak işlerinde sıvılaştırılmış petrol gazının (LPG) gerekli önlemler alınmadan kullanılması ve ana depoda ya da bakım onarım birimlerinde saklanan parlayıcı patlayıcı kimyasallar patlama ve yangın tehlikesi oluşturabilir. Elektrik tesisatındaki aksaklıklar (topraklaması olmayan elektrikli aletler, çıplak kablolar, uzatma kabloları, çoklu prizler); açık alev üzerinde kızartma yapılması veya sigara, kibrit, vb. alev kaynaklarının parlayıcı ve yanıcı maddeler üzerine söndürülmeden atılması da yangına yol açabilir.

Bu işyerlerinde ısıtma sistemi için sıcak su sağlayan kalorifer kazanları, çamaşırhanesi ve bulaşıkhanesi için basınçlı sıcak su veya su buharı, teknik bakım ve temizlik için basınçlı hava sağlayan basınçlı kaplar; LPG depolama tankları ve mutfakta yemek pişirmekte kullanılan basınçlı kaplar da kurallara uygun kullanılmadığında patlamaya yol açabilir.

Yangın ve patlama tehlikesini önlemek veya işçileri bu tehlikelerden korumak için:

- Elektrik tesisatı ve basınçlı kaplar yılda bir kez yetkili kurum tarafından denetlenmelidir.
- Elektrik tesisatının ve basınçlı kapların bakım ve onarımını yetkili kişiler yapmalıdır.
- Elektrik tesisatı ve basınçlı kaplar yetkilendirilmiş kişiler tarafından kullanılmalıdır.
- Elektrik tesisatında ve basınçlı kaplardaki aksaklıklar anında bildirilmeli ve onarılmalıdır.
- Yanıcı, parlayıcı ve patlayıcı maddeler güvenli bir biçimde depolanmalı ve kullanılmalıdır.

- Gaz kaçağının anında saptanmasını sağlayacak gaz dedektörü, gaz kaçağını anında duyuracak görsel ve sesli uyarı sistemi kurulmuş olmalı, çalışır durumda tutulmalıdır.
- Yangın uyarı ve söndürme sistemi bulunmalı, işlerliği düzenli aralıklarla denetlenmelidir.
- Yangında acil müdahale, kaçma, kurtulma ve ilk yardım planları hazırlanmış olmalıdır.

Saldırı ve taciz

İşçiler otel ve restoranlarda konuklarla istemleri karşılamak için sürekli ilişki içindedirler. Farklı ülkelerden gelen, kültürleri, dilleri, alışkanlıkları, beklentileri farklı olan, beklentileri giderek çeşitlenen bu konukların beklentilerini olanaklar ölçüsünde karşılamaya çalışan işçiler ile konuklar arasında olduğu gibi, konukların kendi aralarında da gerginlikler yaşanabilir. Bu yerlerde sıklıkla içki içiliyor olması da, özdenetimin azalmasına, gerginliklerin saldırıya dönüşmesine yol açabilir.

Saldırıları silahlı (tabanca, bıçak, sopa, vb.), silahsız saldırı biçiminde gerçekleşebilir. Bazı olaylarda da, gerginliği önlemek için araya giren işçiler saldırıya uğrayabilir. Soygun amaçlı saldırılardan da söz edilebilir. Toplanan paraların düzenli aralıklarla nakledildiği bu tesislerde, bu parayı çalmak için saldırı gerçekleştirilebilir.

Erkek konukların, özellikle de alkol tükettiklerinde kadın işçilere cinsel tacizde bulunmaları, tacizin kimi zaman cinsel saldırıya dönüşmesi, karşılaşılan saldırı türlerindedir.

Bu saldırıları engellemek için işyerlerinde:

- Saldırlara yönelik bir önleme planı hazırlanmış olmalı, saldırı girişimi öncesinde, sırasında ve sonrasında alınacak önlemler ve bunları kimin, nasıl uygulayacağı belirlenmiş olmalıdır.
- İşçilerin özellikle gece saatlerinde ve belirli işlerde yalnız çalışmalarını önlenmelidir.
- Kasalarda çok miktarda para tutulmamalı, toplanan paralar değişik zamanlarda ve biçimlerde güvenli merkezlere aktarılmalıdır.

II.1.6. Psikososyal tehlikeler, riskler ve önlemler

Psikososyal tehlike en genel anlamda: "İş tasarımı, örgütlenmesi ve yönetimiyle, işin gerçekleştirildiği toplumsal ve çevresel koşulların psikolojik, toplumsal veya fiziksel hasara yol açma potansiyeli taşıyan

boyutları" olarak tanımlanır.

İşin koşulları (örgüt kültürü, örgütsel rol, katılım ve denetim, işte yükselme, kişiler arası ilişkiler, iş ev çatışması) ve kapsamı (çalışma ortamı, görev tanımı, iş yükü ve hızı, çalışma süresi) ile işçinin yetenekleri, beklentileri ve gereksinimleri uyuşmadığında, iş stresi oluşur.

Stres etkenleri denetim altına alınmadığında; yani iş kapsamı ve içeriğiyle güvenli ve sağlıklı yürütülebilecek bir etkinliğe dönüştürülmediğinde ya da işçi işin güvenlik ve sağlığı etkileyen olumsuz etkileriyle başa çıkmayı başaramadığında, iş stresi bir psikososyal ve örgütsel tehlike olarak etkisini göstermeye başlar.

Bu etki işçiye bedensel ve ruhsal sağlık sorunları, işyerine de üretim verimliliği ve kalitesinde azalma olarak yansır. Yansıma düzeyi işçinin tehlikeyi algılama ve yaşama biçimine bağlıdır.

İşçinin işi stresli olarak algılamasına işin kapsamı ve koşulları ana başlıkları altında sınıflandırılan on etmenin yol açtığı söylenebilir.

Tablo 6: Otel ve restoranlarda işin strese yol açan özellikleri

Grup	Tehlikeyi Belirleyen Koşullar
İşin koşulları: İşin yapıldığı koşullar ve iş çevresi	
Örgütsel kültür ve işlev	İletişim, sorun çözme, kişisel gelişim yetersizliği, örgütsel hedeflerin belirsizliği
Örgütsel rol	Rol belirsiz, rol çatışması var, diğer kişilerin sorumluluğu üstleniliyor
İşte ilerleme umudu	Ücret düşük, iş güvencesiz, işte ilerleme olanağı yok, işin toplumsal değeri yok
Katılım / Denetim	Katılma, görüş bildirme, karar verme ve işi denetleme olanakları yetersiz
Kişiler arası ilişkiler	Yalıtılmışlık, diğer işçiler ve üstlerle ilişkiler sınırlı, sosyal destek yetersiz
İş ev çatışması	İş ve evdeki beklentilerin çatışması, evde yetersiz destek, ikili kariyer çatışması
İşin kapsamı	
İş çevresi ve teçhizatı	Tesis ve teçhizata bağlı güvenlik ve sağlık sorunları, bakım ve onarım sorunları
Görev tanımı	Tekdüze, tekrarlanan, parçalanmış, anlamsız, vassıfız iş, işte belirsizlik
İş yükü / iş hızı	İşte aşırı veya yetersiz yüklenme, hızın denetlenememesi, süre baskısı
Çalışma saatleri	Uzun, değişken, belirsiz, asosyal iş saatleri; mevsimlik çalışma, vardiyalı çalışma

İşin yapıldığı koşullar ve çevre

Örgütsel kültür ve işlev

Kişi bir örgütün parçası olmayı kimliği, özgürlüğü ve özerkliği için bir tehdit olarak algılayabilir. Bu algılamaya örgütsel işleyişin ve kültürün üç farklı boyutu temel oluşturur: Görev çevresi olarak örgüt, sorun çözme çevresi olarak örgüt, gelişme çevresi olarak örgüt.

Bu alanlar yetersiz görüldüğünde stres düzeyi artar, yeterli görüldüğünde ise, stres ile hastalık bulguları arasındaki ilişki zayıflar. Örgütün ölçeği ve yapısı, sıklığı, arabuluculuk ilişkileri, rolle ilgili konular stres kaynağı olabilecek başlıklardır. Bu unsurların işçi üzerindeki etkileri yöneticilerin ve gözetmenlerin davranışlarıyla aktarılır.

Örgütsel rol

Örgütsel rol, rol belirsiz veya çatışma nedeni olduğunda tehlikeye dönüşür. Tehlikeli diğer boyutlar aşırı rol yüklenme, rol yetersizliği, başkalarının sorumluluğunu üstlenmektir.

- Rol belirsizliği: İşçiye rolü hakkında yeterli bilgi verilmediğinde ortaya çıkar. İşte amaç, beklenti, hedef ve sorumluluk belirsizliği bu durumu destekler. Sektörde işçilere yüklenen roller aslında belirli ve sınırlıdır; ama iş yoğunluğu arttığında, işçiden başka ve kendi rolünden farklı roller de üstlenmesi istenir. İşçi ayrıca, rolünü gerektiği gibi yerine getirmeyen iş arkadaşlarının eksikliklerini kapatmak zorunda da kalabilir.
- Rol çatışması: İşçiye değerleriyle veya birbiriyle çatışan roller yüklendiğinde ortaya çıkar. Başka rolleri emredildiği veya açık kapatmak için üstlenen işçi rol çatışması yaşayabilir.
- Rol yetersizliği: İşçinin yeteneklerinden ve eğitiminden yararlanılmadığında ortaya çıkar. İşçilerin çoğunluğu eğitimsiz ve vasıfsız oldukları için rol yetersizliğiyle sık karşılaşmaz, ama işçiye eğitimini ve yeteneklerinin yetersiz kaldığı roller yüklenmesi sık karşılaşılan bir durumdur.

- Kişilerle ilgili sorumluluk: İşçinin sorumlukları ve sorumlu olduğu kişi sayısı arttıkça ve çeşitlendikçe tehlike artar. İşçiler konuklar ile istemlerini karşılamak için sürekli ve tek yönlü bir ilişki içindedir. Konuk istemde bulunduğu anda, işçi olanakları ne olursa olsun, karşılamaya çalışmakla yükümlüdür. Bu ilişkide işçi iş arkadaşlarının karşılamakta yetersiz kaldıkları istemleri karşılamak için de, iş arkadaşlarının sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalır.

Bu sorunları yaşayan işçilerde iş doyumunu azalır, gerilim artar ve sıklaşır, özgüven azalır. Süreç iş güdüsünün azalması, depresyon ve işten ayrılma eğiliminin artmasıyla sonuçlanır. Bu işçilerde kalp dolaşım sistemi sorunları (çarpıntı, tansiyon artışı) sindirim sistemi sorunları (gastrit, ülser) sık görülür.

İşte ilerleme umudu

İşçinin işte ilerleme umudunun olmaması veya beklediği gibi ilerleyememesi stres etkenidir. Bu alanda iki unsur belirleyicidir: İş güvencesi bulunmaması ve statü uyumsuzluğu.

- İş güvencesi olmaması ve işten atılma korkusu, özellikle de kendisinden koşulsuz bağlılık beklendiğinde, işçide hakkaniyetsiz davranıldığı duygusu yaratır ve strese yol açar.
- Statü uyumsuzluğu: Sağlanan statünün geçmişteki statüyle uyumsuz olması stres nedenidir.

Sektörde kayıt dışı, mevsimlik, belirsiz süreli çalışmanın yaygın olması; işçi devir hızının yüksek, kıdem düşük, işçilerin ezici çoğunluğunun 45 yaşından sonra sektörden dışlanması işçilerin işte yükselme beklentisini daha baştan sınırlar.

İşte ilerleme umudunun olmaması, işçinin iş güdüsünü azaltır, işe yabancılaşmasına ve ilk fırsatta işyerinden ya da sektörden uzaklaşmasına yol açar.

Katılım ve denetim

İşçinin çalışma koşulları hakkında görüş bildirme ve karar verme hakkını tanımlar. Çağdaş iş sağlığı ve güvenliği anlayışına göre de, işçinin tehlike ve riskler hakkında söz sahibi olması, karar alma ve uygulama süreçlerine katılabilmesi, sonuçları denetleyebilmesi o işyerinin güvenli ve sağlıklı sayılabilmesi için bir önkoşuldur. Bu hakkın kullanılabilmesi için, iş güvenceli ve sürekli, işçiler de eğitilmiş ve örgütlü olmalıdırlar.

İşçilerin bir önceki paragrafta tanımlanmış istihdam koşulları, sendikal örgütlenmenin yok denecek kadar yetersiz olduğu bu sektörde, bu hakkın kullanılmasını olanaksızlaştırır.

İşte kişiler arası ilişkiler

İşte kişiler arası ilişkilerin durumu bireysel ve örgütsel sağlıklılık açısından önemlidir. Bu ilişkiler üstler, astlar ve aynı statüde olanlar ile ilişkiler temelinde ele alınır. Sektörde mevsimlik çalışma yapılması, işçi devir hızının yüksek olması, kıdemlerin kısa olması, iş yükü ve hızının yüksek olması her düzeydeki ilişkileri sınırlar. Kişiler arasındaki ilişkiler ve dayanışma azaldıkça sıkıntı hissi, iş doyumsuzluğu ve iş gerilimi artar, süreç duygulanımsal tükenmeyle sonuçlanır.

İşte şiddet: Konuklarla sürekli ilişki içinde bulunduğu için, yukarıda da vurgulandığı gibi, fiziksel ve psikolojik şiddetin ve cinsel tacizin sıra dışı stres kaynakları olmadığı söylenebilir.

İş yaşamı ve iş dışı yaşam arasında çatışma

İşçinin işi nedeniyle evine (eşi, çocukları, yakınları) ve kendisine (boş zaman) zaman ayıramaması, ayırdığında da yorgunluk nedeniyle gereğince kullanamaması strese yol açar. İşçinin ailesine zaman ayıramaması aile içi sorunlara, kendisine zaman ayıramaması da boş zaman beklentilerinin sınırlanmasına ve hayatının anlamsızlaşmasına (boş zaman yetersizliği sendromu) yol açar. Sektörde iş dışı yaşama zaman ayıramamak genel bir sorundur.

İşin içeriği

İş çevresi ve teçhizatı

Tesis ve teçhizatın güvenilirlik, uygunluk, ulaşılabilirlik, bakım ve onarım sorunları fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik tehlikelerin ve güvenlik tehlikelerinin, önlem alınmadığında da güvenlik ve sağlık sorunlarının kaynağıdır.

Tehlike - stres - sağlık ilişkisi sıklıkla psikososyal tehlikeler temelinde açıklanır; oysa yukarıda sıralanan tehlikeler hem işçide rahatsızlık yaratır, hem de işçinin tehlike altında olduğu için kaygılanıp, korkmasına yol açarak psikososyal tehlike oluşturur.

Görev tasarımı

Görev içeriği tehlikeli birçok boyut kapsar: Görev değersiz, vasıf gerektirmeyen, tekdüze, tekrarlanan, belirsiz, öğretici olmayan ve gelişmeye kapalı bir görev ise, yapıldığı ölçüde daha çoğu isteniyorsa ve görev için yeterli kaynak ayrılmıyorsa, işçi için stres kaynağına dönüşür ve can sıkıntısı, depresyon ve genel psikolojik tükenmeye yol açar. Sektördeki belirli işler dışındaki işlerin tümü bu niteliktedir.

İş yükü ve iş hızı

Ağır bir işte hızlı çalışmanın gerekli olması, özellikle de süre uzadığında, stres oluşturur. İş yükü yapılan toplam işi; ağır iş ise, işin zorluğunu anlatır. Bu iki boyut birbirinden bağımsızdır. Aynı işte biri az diğeri çok olabilir. Sektörde genellikle iş yükü ağırdır, ama iş ağır değildir.

İş yükü iş hızına göre değerlendirilir. İş hızı işin hangi hızla tamamlanacağı ve hızın denetlenip denetlenemediğiyle ölçülür. Denetlenebilirlik iş hızının sağlıkla ilişkisini belirler. Zaman darlığı hem kişisel bir özellik (yetersizlik) hem de işin gereği (iş yükü) olarak ortaya çıkabilir. Sektörde işçilerin iş yükü ve hızı konuk yoğunluğuna göre değişir ve işçiden bağımsızdır. İşçinin iş hızını denetleyemiyor olması güvenlik ve sağlık sorunlarını tetikler.

Çalışma süresi ve süre düzenlemesi

Bu konuda iki başlık öne çıkar: Vardiyalı çalışma ve uzun çalışma süreleri. Vardiyalı çalışma, özellikle de gece çalışması vücudun 24 saatlik biyolojik ritmini ve uyku düzenini bozar. Çalışma süresinin uzun olması da pek çok güvenlik ve sağlık sorununa zemin hazırlar. Gece çalışması uyku ve sindirim sistemi bozuklukları ve genel yorgunluk haliyle ilişkilendirilir.

Sektörde, hem vardiyalı çalışma, hem de gece çalışması yaygındır. Çalışma süreleri uzun, dinlenme araları kısadır. Hafta sonu izinleri, bayram ve resmi tatil izinleri genellikle toplu olarak kullanılır veya kullanılmaz. Mevsimlik işçiler yıllık izin hakkı da kazanamazlar.

Stres etkenlerinden korunma: Stres yönetimi

Yeni teknolojilerin, tekniklerin ve makinelerin yanı sıra yeni iş örgütlenmelerinin ve istihdam biçimlerinin işçiyi üretim sürecine tam bağımlı hale getirmesi ve süreç üzerindeki denetimini daha da azaltması stresin sağlık sorunlarına yol açan, verimliliği azaltan ve bu nedenle denetim altına alınması gereken bir etken olarak önem kazanmasına yol açmıştır.

Stres esas olarak iki yolla denetim altına alınabilir. İlki bireyi stresten uzak tutmak veya bireyin stresle başa çıkmasını sağlamaktır. İkincisi de, olası stres kaynaklarını azaltmak için iş örgütlenmesini değiştirmektir.

Kişisel stres yönetimi

Bireylerin stresle başa çıkmasına katkı yapacak ilk girişimler, genellikle işçiyi desteklemek için yürütülen programlarının parçasını oluşturur. Bu programlarda işçilere stresin nedenleri, etkileri ve stresten uzak durma yolları ile duramadıkları durumlarda stresle nasıl başa çıkacakları öğretilir. Önerilen temel yöntemler aşağıda sunulmuştur:

- *Gevşeme*: Stresin yol açtığı gerginlik gevşeme teknikleriyle azaltılabilir. Bu teknikler, nefes alma egzersizlerini, meditasyonu ve zihinsel gevşemeyi kapsar.

- *Egzersiz:* Stresi azaltmak için en etkili yol olarak görülen egzersizin, mücadelenin veya kaçmanın yerini aldığı düşünülür. Yüzme, yavaş koşu, aerobik veya hızlı yürüme ile bu amaca ulaşılabilir.
- *Diyet:* Stres metabolizma hızını artırır ve yemek yeme alışkanlıklarını değiştirir. Bazı kimseler yemeyi bir tür kaçış olarak seçerken, diğerleri yaşamını sürdürecekt kadar yemeyi veya bir şey yememeyi seçebilir. Amaç, enerji yedeklerini ve vücut ağırlığını korumaktır.
- *Davranış değişiklikleri:* Bireyin stresle içgüdüsel davranışlarla (kızarak, yemek yiyerek, sigara veya içki içerek) başa çıkmaya çalışması kısa erimde rahatlama sağlasa bile; uzun erimde sorunu artırır. Stres etkenini algılama biçimini değiştirmek için katkı yapmak, işçinin etkenle mücadelesine katkı yapar. Özgüven artırma eğitimi stres yönetimi için önemlidir. Bir diğer yol da, zaman yönetimidir. Pek çok kişi işine ya da kendine yeterli zaman ayıramadığı için düş kırıklığı yaşar.

Örgütsel Stres Yönetimi

Stres yönetimi programları genellikle kişisel stres yönetimine yönelir. Bu daha kolaydır, gereklidir, ama yeterli değildir ve örgütsel değişiklikler ile tamamlanmadıkça sınırlı ve geçici yarar sağlar. Stresi örgütsel değişiklikler ile yönetmek için işin doğası değiştirilmelidir.

- *Denetim:* En önemli iyileştirme denetimle ilgili olandır. Çalışma ortamını denetleyebiliyor olması kişinin stresini azaltır. İşçilerle çalışma ortamı arasındaki uyumsuzluğun istenmeyen strese yol açtığı kabul ediliyorsa, işini denetleme hakkı tanınan işçiler işi yeteneklerine ve beklentilerine uygun hale getirebilirler. İşçinin işini denetlemesi bir kaç yoldan sağlanabilir: Karar verme sürecine katılımı sağlamak, sorumluluk vererek işçiyi özerkleştirmek ve esnek çalışma programları uygulamak.
- *Katılım:* İş güdüsü, doyum ve verimliliği işçinin karar verme, uygulama ve değerlendirme süreçlerine katılması sağlanarak artırılabilir. Katılımı sağlamak için şirket içi bilgi akışı kesintisiz sürdürülmelidir. Bilgiye dayanan katılım sağlandığı ölçüde, çalışma koşulları üzerinde denetiminin arttığını ve o koşulları beklentileri

doğrultusunda değiştirebileceğini ve hatta değiştirdiğini düşünen işçinin stres etkenlerinden etkileniminin azaldığı görülmektedir..

- *Özerklik*: İşletmenin hiyerarşik yapısının devre dışı bırakılmasına ve çalışma ekiplerine tanımlanmış iş özelinde sorumluluk verilmesine dayanır.
- *Esnek çalışma programları*: Bu programlar son yıllarda yaygınlaşmaktadır. Bunlar çalışma süresinin esnek kullanımını, çalışma süresinin veya görevlerin paylaşılmasını kapsar ve işçinin tükenmesini azaltıp, verimliliğini artırdığı için işletmenin de yararına yararlıdır.

II.2. Çalışma koşullarına bağlı tehlike ve riskler

İşçinin çalışma ortamıyla hangi koşullarda ilişki kurduğu ve bu koşulların ürünü olan risk etmenleri işçinin sağlığını ilgilendirdiği ölçüde bu başlık altında incelenir. Bu etmenler:

- Ücret ve ödeme biçimleri;
- Çalışma süresi ve süre örgütlenmesi;
- Risk gruplarıdır.

II.2.1. Ücret ve ödeme biçimleri

Ürettikleri değerden ayrılan pay işçilere ücret ve sosyal haklar olarak aktarılır. En az ve ortalama ücretlerin ve sosyal hakların yetersiz olması, işçinin çalışma ve yaşama koşullarıyla birlikte, güvenlik ve sağlığını doğrudan etkiler.

Giriş bölümünde “İstihdam koşulları” başlığı altında sayısal verilere dayanılarak gösterildiği gibi, sektörde ücretler (asgari ücret ya da bu ücrete yakın) düşüktür. Birçok işyerinde ücret ödemeleri düzensizdir. Fazla çalışma ücretleri ödenmez veya düzensiz ve eksik ödenir. Rapor 2'ye göre birçok işyerine bu nedenle yaptırım uygulanmıştır.

Daha da önemlisi kayıt dışı çalışmanın, mevsimlik çalışmanın, belirli süreli sözleşmelerin yaygın olması, işçilerin en temel sosyal haklarından

(hastalık, iş kazası ve meslek hastalığı, emeklilik, sosyal yardımlar, vb.) sınırlı süre yararlanabilmelerine, kıdem tazminatı gibi haklarından da yararlanamamalarına yol açar.

II.2.2. Çalışma süresi ve süre örgütlenmeleri

İşçinin sağlık ve güvenliği toplam çalışma süresinden ve bu sürenin örgütlenme biçiminden doğrudan veya dolaylı bir biçimde etkilenir. Günlük, haftalık, aylık çalışma süreleri, ortalama çalışma süresi ve fazla çalışma süresi uzadığı ölçüde güvenlik ve sağlık doğrudan ve olumsuz yönde etkilenir.

Vardiyalı çalışmanın ve gece çalışmasının sağlık ve güvenlik gözetilmeden düzenlenmesi, günlük, haftalık, yıllık dinlenme sürelerinin kullanılmaması, yetersiz olması ya da mevsim sonunda topluca kullanılması da güvenlik ve sağlığı olumsuz yönde etkiler. Ayrıca, çalışma süresi arttıkça, çalışma ortamındaki tehlike ve risklerden etkilenme sıklığı ve olasılığı artar, sonuçlar ağırlaşır.

Giriş bölümünde “İstihdam koşulları” başlığı altında sayısal verilere dayanılarak gösterildiği gibi, sektörde çalışma süreleri uzundur, gece çalışması ve vardiyalı çalışma yaygındır, günlük dinlenme araları kısadır, hafta sonu izinleri ve resmi ve dini bayram izinleri genellikle düzenli kullanılmaz, kimi işyerlerinde toplanarak mevsim sonunda kullandırılır.

Rapor 2'ye göre, çalışma ve dinlenme sürelerinin kullandırılmasındaki aksaklıklar birçok işyerinde yaptırım uygulanmasına yol açmıştır.

II.2.3. Risk grupları

Güvenlik ve sağlık açısından değerlendirildiğinde, yaş grubu, cinsiyeti, bedensel özellikleri, sağlık durumları, istihdam ilişkileri nedeniyle risklerden diğer işçilere göre daha kolay, daha hızlı ve/veya daha ağır etkilendikleri için öncelikle ve özel olarak korunmaları gereken işçiler risk gruplarını oluştururlar.

Çalışan çocuklar ve gençler, kadın işçiler, özellikle de gebe, yeni doğurmuş ve emziren işçiler, yaşlı işçiler Uluslararası Çalışma Örgütü'nün geleneksel risk gruplarıdır. Son on yıllarda yeni istihdam biçimlerinin ortaya

çıkmasıyla birlikte bu gruplara, ortak özellikleri korunmasızlık olan yeni işçi grupları (kayıt dışı çalışanlar, göçmen işçiler, belirli süreli çalışanlar, vb.) katılmıştır.

Sektörde çoğunluğunu stajyerlerin oluşturduğu genç işçilerin istihdam içindeki payı, özellikle büyük işyerlerinde %6'ya ulaşmıştır. Kadınların istihdam içindeki payı %30'a yaklaşmakta ve giderek artmaktadır. Bunlar geleneksel risk gruplarıdır ve özel olarak korunmalıdır.

Ayrıca, toplam istihdamın yarıya yakınına oluşturan kayıt dışı çalışanlar her türlü korumadan yoksun oldukları için öncelikli bir risk grubudurlar. Göçmen işçilerin istihdam içindeki payı henüz önemsizdir, ama gelecekte önem kazanabilir.

II. 3. Çalışma ilişkilerine bağlı tehlike ve riskler

Bireysel ve toplu iş ilişkileri bu başlık altında incelenir. İşçinin üretim alanındaki durumu çalışma ilişkisiyle tanımlanır. Bireysel ilişkinin yasal düzenlemelere uygunluğu işçiye yasal koruma sağlar. İşçilerin örgütlenme, toplu sözleşme ve grev haklarının kapsamı ve bu hakları kullanabilme düzeyleri de, işçilerin tek başına olduklarında işveren karşısında güçsüz kaldıkları çalışma ilişkilerinde, birleşerek güç kazanmalarını, çalışma koşulları üzerinde söz ve karar sahibi olmalarını ve bu koşulları iyileştirmek için adım atabilmelerini sağlar.

Çağdaş iş sağlığı ve güvenliği yaklaşımı işçilerin, bu hakları korunduğu ölçüde, sağlıklı ve güvenli işyerleri yaratma çabalarına demokratik biçimde katılabileceklerini; bu çabaların amaca ulaşmasının ön koşullarından birinin de bu katılım olduğunu öngörür.

II. 4. İstihdama ve mesleki eğitime bağlı tehlike ve riskler

Bir sektörde, işkolunda ya da işyerinde işçilerin istihdam biçimleri ve eğitim ve mesleki eğitim düzeyleri güvenli ve sağlıklı bir işyeri kurma ve bu niteliği sürdürme çabalarını ve dolayısıyla işçilerin güvenlik ve sağlığını koruma çabalarını kolaylaştırır ya da zorlaştırır.

Kayıt dışı istihdamın, belirli süreli istihdamın, mevsimlik istihdamın yaygınlaşması yasal ve dolayısıyla kurumsal koruma kapsamında olmayan, sosyal güvenlik ve sağlık haklarını kullanamayan işçilerin istihdam içindeki payının artması anlamına gelir. İşçi devir hızının yüksek olması da aynı sonuca yol açan bir etkidir. Öznel koşulları korunmasızlık nedeniyle zaten sağlıksız olan bu işçilere güvenli ve sağlıklı çalışma alışkanlıkları kazandırmak da, hem ulaşılmaları güç olduğu, hem de bu konuda yeterli süre çalışılmayacağı için olanaksızdır.

Eğitim düzeyi ve mesleki eğitim düzeyinin de etkisi benzerdir. Eğitim düzeyi arttıkça işçilerin güvenli ve sağlıklı çalışma kurallarını öğrenmeleri, bu kurallara uygun çalışmalarını ve bu amaçla yürütülen çalışmalara doğrudan katılmalarını sağlamak kolaylaşır, aksi durumda olanaksızlaşır.

İstihdam biçiminin ve eğitim düzeyinin olumsuz etkilerinin birleşmesi, bir işyerinde güvenlik ve sağlığı koruma ve geliştirme çalışmalarının önünde aşılması güç bir engel oluşturur.

III. İŞ KAZALARI VE MESLEK HASTALIKLARI

Sosyal Güvenlik Kurumu 2012 yılı verilerine göre konaklama işkolunda 663'ü erkek 894 işçi, yeme içme işkolunda da, 1.027'si erkek 1.310 işçi kaza geçirmiştir. Buna göre konaklama işkolunda her bin işçiden beşi, yeme içme işkolunda da her bin işçiden üçü kazaya uğramıştır. Bu kazalarda konaklama sektöründe üçü erkek beş işçi ölmüş, yedisi erkek on işçi sürekli işgöremez hale gelmiştir. Yeme içme sektöründe ise üç erkek işçi ölürken, yedisi erkek 8 işçi sürekli iş göremez hale gelmiştir.

Aynı veriler esas alınarak kazaların nedenlerine göre dağılımı incelendiğinde:

- Konaklama işkolunda iş kazalarının %8,4'ü düşmeye, %6'sı cisim ezmesi, batması ya da kesmesine, %3,8'i cisim çarpmasına, %3,8'i de makinelere bağlı olarak oluşmuştur.
- Yeme içme işkolunda, iş kazalarının %24'ü cisim ezmesi, batması ya da kesmesine, %12,4'ü düşmeye, %12,4'ü taşıt kazalarına, %9,8'i

makinelere, %7'si cisim çarpmasına, %5,4'ü aşırı sıcak nesnelere temasla ilgili olarak gerçekleşmiştir.

- Sektör genelinde iş kazalarının %16'sı cisim ezmesi, batması veya kesmesine, %10,8'i düşmeye, %7,9'u taşıt kazalarına, %7,4'ü makinelere, %5,7'si cisim çarpmasına bağlı olarak gerçekleşmiştir.

Bu verilerde iş kazalarının konaklama işkolunda %73,2'sinin, yeme içme işkolunda %24,3'ünün, sektör genelinde de %44,1'inin diğer nedenler başlığı altında sınıflandırılmış olması, verilerin güvenilirliğini azaltmaktadır.

Bu verilerde iş kazaları sonucunda oluşan yaralanma türleri incelendiğinde:

- Konaklama işkolunda %14,7 derideki yüzeysel ve derin yaralar, %4,5 kırıklar, %2,5 burkulma ve incinmeler, %1,7 çıkıklar olarak sıralanmıştır.
- Yeme içme işkolunda %49,8 derideki yüzeysel ve derin yaralar, %9,5 kırıklar, %6,5 burkulma ve incinmeler, %2,3 çıkıklar olarak sıralanmıştır.
- Sektör genelinde incelendiğinde %35,5 derideki yüzeysel ve derin yaralar, %7,5 kırıklar, %4,9 burkulma ve incinmeler, %2 çıkıklar olarak sıralanmıştır.

Bu verilerde yara çeşitlerinin konaklama sektöründe %74,2'sinin, yeme içme işkolunda %24,6'sının, sektör genelinde de %44,7'sinin tipi belirlenmemiş veya sınıflanmamış yaralar olarak sınıflandırılmış olması, verilerin anlamlılığını azaltmaktadır.

Aynı verilere göre, kaza sonucu oluşan yaraların bedendeki dağılımı incelendiğinde:

- Konaklama sektöründe: %16,1 üst ekstremiteler (el, bilek, kol, dirsek, omuz), %7,2 alt ekstremiteler (ayak, bacak, diz, kalça), %1,3 kafa, %1,1 sırt yaralanması olarak sıralanmıştır.

- Yeme içme sektöründe: %42,8 üst ekstremitte, %18,1 alt ekstremitte, %3,8 bütün vücut, %3,3 kafa, %3 sırt, %2,5 gövde ve iç organlar olarak sıralanmıştır.
- Sektör genelinde dağılım %31,5 üst ekstremitte, %13,5 alt ekstremitte, %2,5 kafa, %2,5 bütün vücut yaralanmaları olarak sınıflandırılmıştır.

Bu verilerde yaraların bedendeki yerinin konaklama işkolunda %72,5'inin; yeme içme işkolunda %25,5'inin, sektör genelinde de %45,5'inin vücudun diğer bölümleri veya sınıflandırılmamış yaralar olarak tanımlanması bu verilerin anlamlılığını azaltmaktadır.

Sonuç olarak, iş kazalarıyla ilgili veriler, istihdamın yarısına yakını oluşturulan kayıt dışı çalışanların iş kazası kayıtlarını kapsamadığı ve iş kazası bildirimlerinde sorun yaşandığı için gerçek sayıları yansıtmamaktadır. Bildirilmiş olan iş kazası verilerinin anlamı da, kayıtlardaki yetersizlikler nedeniyle azalmaktadır. Bu eksiklikler nedeniyle gerçeği yansıtmıyor olsalar da, eldeki veriler, genel bir fikir oluşturabileceği düşüncesiyle bu bölümde paylaşılmıştır.

Bu sorun meslek hastalıklarıyla ilgili verilerde daha çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu verilere göre sektörde 2012 yılında meslek hastalığı tanısı koyulmuş sağlık sorunu yaşanmamıştır. Oysa Avrupa Birliği ülkelerinin bu sektördeki meslek hastalığı hızları esas alındığında, Türkiye'de de en azından yüzlerce mesleki kas iskelet sistemi hastalığı ve mesleki deri hastalığı tanısı koyulmuş olması gerektiği kolayca ileri sürülebilir.

IV. GÜVENLİK ve SAĞLIK YÖNETİMİ

İşçilerin güvenlik ve sağlığının korunması ve geliştirilmesi üçlü yapının (devlet, işveren, işçiler) ortak sorumluluğudur. Tarafların sorumlulukları 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda tanımlanmış, bu Kanun'a göre çıkarılan iş güvenliği ve sağlığı yönetmeliklerinde de bu sorumluluklar tehlike ve riskler ile işkolları ve işler özelinde ayrıntılandırılmıştır.

Güvenlik ve sağlık yönetimi, işyerinde tehlike ve riskleri önlemek veya işçileri bu risklerden korumak; başka bir anlatımla güvenli ve sağlıklı bir işyeri kurmak ve bu niteliği sürdürmek için işyerinde risk değerlendirmesine dayanan bir iş sağlığı ve güvenliği politikasının ve eylem planının işverenin, işçilerin ve güvenlik ve sağlık profesyonellerinin katılımı ve onayıyla hazırlanmasını, yürütülmesini, denetlenmesini ve değerlendirilmesini ve bu amaçla gerekli yönetsel ve örgütsel altyapının kurulmasını ve yeterli kaynakla buluşturulmasını sağlar.

Güvenlik ve sağlık yönetimine yol gösterecek temel ilke ve kurallar, yönetimin bileşenleri, temel etkinlikleri ve bu etkinliklerde tarafların üstlenecekleri sorumluluklar İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda devletin görevleri, işverenin yükümlülükleri ve işçilerin hakları ve görevleri başlıkları altında tanımlanmıştır.

Devletin ödevleri

- İşçilerin güvenlik ve sağlığının korunmasında esas alınacak bir ulusal politika, strateji ve eylem planı belirler, bunları öncelikli sektörlere uyarlar, uygulanmaları için ilgili tarafları eşgüdüm ve işbirliği temelinde harekete geçirir.
- İşçilerin güvenlik ve sağlığını korumak için kural koyar, yani yasal düzenleme yapar. Kuralları bilimsel teknik gelişmelere ve gereksinimlerine uygun olarak yeniler ve geliştirir.
- Kurallara uyulmasını sağlamak için düzenli işyeri denetimleri yapılmasını sağlar.
- Uygulamayı desteklemek için işyerlerine bilimsel teknik destek sunacak ve araştırma ve eğitim desteği sağlayacak kurumsal altyapıyı oluşturur ve hizmetleri yürütür.
- Bütün çabalara karşın kurallara uymayanlara eşit, adil ve caydırıcı yaptırım uygular.
- İşyerlerinde işçilerin güvenlik ve sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlayacak hizmet örgütlenmesi için gerekli yasal altyapıyı oluşturur (İSGK, M: 23, 24, 25, 26).

Sektörde küçük işletmelerin yoğunluğu, mevsimlik çalışmanın yaygınlığı, istihdam biçimleri ve sektörün karmaşık yapısı devletin sektörle ilgili ödevlerini amacına uygun olarak yerine getirmesini zorlaştıran en önemli engellerdir.

İşverenin yükümlülükleri

İşçilerin güvenlik ve sağlığını korumak ve geliştirmek işveren için mutlak bir yükümlülüktür. Her işveren bu yükümlülüğü uyarınca aşağıdaki etkinliklerin sistematik bir biçimde gerçekleştirilmesini ve sürdürülmesini sağlayacaktır.

İşyeri güvenlik ve sağlık politikasının ve eylem planının hazırlanması:

- İşveren işyerinde, risk gruplarına özel olanlar da göz ardı edilmeden, bütün tehlike ve risklerin tanımlanmasını ve alınacak önlemlerin belirlenmesini sağlayacak bir risk değerlendirme çalışmasını gerçekleştirecek, bu süreçte işçilerin katılımını sağlayacak, görüş ve önerilerini göz önünde bulunduracaktır.
- Bu değerlendirme sonucuna göre hazırlanan tutarlı bir işyeri sağlık ve güvenlik politikasını ve eylem planını işçilerin onayını aldıktan sonra, işletme yönetiminin bir parçası olarak uygulayacağını açıklayacak ve uygulayacak; sonuçlarını değerlendirecek ve gerekiyor ise gerekli düzeltmeleri yapacaktır (İSGK, M: 10).

Koruyucu önlemlerin uygulanması:

- Koruyucu önlemler risk değerlendirmesine göre belirlenecektir.
- İşçilerin korunmasında önlemeye öncelik verilecek⁸, bu önlemler teknik veya yönetsel nedenlerle uygulanamıyor ise, sırasıyla kaynağa ve ortama yönelik koruyucu önlemler uygulamaya sokulacak; bu önlemler de yetersiz kaldığında, kişisel koruyucular yalnızca ek ve geçici önlem olarak kullanılacaktır.

⁸ Önlemler "Tehlikeler, riskler ve önlemler" başlıklı bölümde her tehlike özelinde tanımlandığı için, burada yeniden sıralanmamıştır.

- Önlemlere uyulmasını sağlamak için denetim yapılacak, önlemlere uyulmadığı saptanırsa nedenleri araştırılacak ve nedenleri ortadan kaldırmak için eğitim başta olmak üzere gerekli düzeltici etkinlikler gerçekleştirilecektir. Önlemlere uymamakta ısrar edenlere yaptırım uygulanacaktır.
- Önlemler alınan sonuçlara göre gözden geçirilecek, etkisiz önlemler etkili olanlarla değiştirilecektir.
- Üretim süreci ve koşullarında değişiklik olduğunda, tehlikeler, riskler ve önlemler yeniden değerlendirilecek ve bilimsel teknik gelişmeler daha etkili önlemler alınmasına olanak veriyorsa, bu önlemler uygulanacaktır.
- Koruyucu önlemler işçilere mali yük yüklemeyecektir (İSGK, M: 10).

İşyerinde güvenlik ve sağlık hizmetleri sunulması

- İşveren, işyerinde gerekli önleme ve koruma hizmetlerini sunması için üretimin doğasına, risk düzeyine ve dağılımına, işletme ölçeğine ve işçi sayısına uygun sayıda ve nitelikte sağlık ve güvenlik profesyoneli görevlendirecektir.
- Bu kişilere yeterli olanak sağlayacak ve kaynak ayıracaktır.
- Bu kişilerin görevlerini yaptıkları için zarar görmelerini önleyecektir.
- İşçilere karşılaştıkları riskler dikkate alınarak ve kişi özelinde uygulanacak sağlık izlemi yerinde, düzenli ve sürekli yürütülecektir.

Yeterli personeli olmayan işyerleri dışarıdaki yetkili kişi ve kuruluşlardan hizmet alabilecektir. Bu kişi ve kuruluşlar işbirliği yapacaklar ve gerekliyse, ortak çalışacaklardır (İSGK, M: 8).

Sektörde risklerin yaygın, koruma olanağının yetersiz olduğu küçük işyerlerinde ise, bu işyerlerine özel ortak sağlık hizmetleri ve destek hizmetleri üretilmedikçe, sağlık izlemi gerçekleştirmek güç, hatta olanaksızdır. Bu nedenle, sektörde ezici çoğunluğu oluşturan küçük

işyerlerinin güvenlik ve sağlık hizmetleri için ayrı bir ortak örgütlenme yapılmalıdır.

Acil durumlara karşı hazırlık

- İşveren ani ve hayati risk oluşturabilecek tehlikelerin ve tehlikeli durumların ve alınacak önlemlerin risk değerlendirmesi temelinde belirlenmesini ve bu önlemlerin uygulanması ve sürdürülmesi için gerekli insan gücünün ve maddi kaynağın ayrılmasını sağlayacaktır.
- Alınan önlemlere rağmen oluşabilecek ani ve ciddi tehlikelere karşı acil durum planları hazırlayacak, tehlikenin doğasına ve işletme ölçeğine uygun ilk yardım, yangın söndürme ve tahliye hizmetlerini örgütleyecektir.
- Bu hizmet için eğitilmiş ve donatılmış yeterli sayıda işçiyi, bu hizmetler için önceden görevlendirecektir (İSGK, M: 11, 12).

Ciddi ve ani tehlike oluştuğunda:

- İşveren ve güvenlik ve sağlık profesyonelleri işçilere risk ve önlemler hakkında anında bilgi vereceklerdir.
- Risk önlenemiyorsa işçilere işi durdurma, tehlikeli alanı hemen terk etme ve güvenli bir yerde toplanma talimatı vereceklerdir.
- Tehlike sürerken işçilerden işi sürdürmelerini istemeyecek; tehlikeli bölgeyi terk eden veya sorumluluk alıp kendini veya diğer işçileri tehlikeden koruyacak uygun girişimi başlatan işçinin bu eylemi nedeniyle zarar görmesini önleyeceklerdir (İSGK, M: 12, 13).

Sektörde yangın, patlama ve doğal afetler hazırlık yapılması gereken öncelikli acil durumlardır. Bu durumlara karşı önceden örgütlenilmeli ve acil durumda etkili bir girişim başlatabilmek için düzenli aralıklarla acil durum tatbikatları yapılmalıdır.

Kayıt ve istatistik

- İşveren üç iş gününden uzun süre işten uzak kalmaya yol açan iş kazalarının ve tanı koyulmuş meslek hastalıklarının listelerinin tutulmasını; bu kaza ve hastalıklar için rapor düzenlenmesini ve yetkili makama gönderilmesini sağlayacaktır (İSGK, M: 14).
- Oluşan kazaların istatistiklerinin tutulması, kazaların nedenlerinin incelenmesi ve tekrarlanmaları önleyecek önlemlerin alınması için çalışma yapılmasını sağlayacaktır.

İşveren ayrıca: Düzenli aralıklarla denetlenmesi gereken tesisatın (elektrik, havalandırma, vb.), teçhizatın (basınçlı kaplar, kaldırma ve taşıma araçları, insan ve yük asansörleri, yürüyen merdivenler, vb.) denetim kayıtlarını, kullanılan kimyasalların malzeme güvenlik bilgi formu kayıtlarını ve diğer kayıtları elinde bulunduracak, istemeleri halinde iş müfettişlerine, ilgili yetkililere ve işçilere sunacaktır.

Bilgilendirme ve eğitim

- İşveren her işçinin güvenlik ve sağlık riskleri, ani ve ciddi tehlikeler ve alınan önlemler hakkında bilgilendirilmesini sağlayacak; işyerine çalışmak için dışarıdan gelen işverene ve çalışanlara da aynı hizmeti sunacaktır (İSGK, M: 16).
- Güvenlik ve sağlığın korunmasında özgün görevi olan her işçinin görevini yapabilmesi için gereken risk değerlendirmesi sonuçlarına, koruma yöntemleriyle ilgili bilgilere, iş kazası listelerine ve raporlarına ve güvenlik ve sağlık denetimi yapan kurumların raporlarına ulaşabilmelerini sağlayacaktır (İSGK, M: 16).
- İşe yeni başlayan, işi veya iş teçhizatı değiştirilen her işçinin olası riskler ve korunma yöntemleri hakkında eğitilmesini ve gerekiyorsa, bu eğitimin düzenli aralıklarla yinelenmesini sağlayacaktır.
- İşveren sağlık ve güvenliğin korunmasında özgün rolü olan işçi temsilcilerinin görevlerini amaca uygun biçimde yapmaları için eğitilmelerini sağlayacaktır.

- İşveren işletmeye dışarıdan gelen ve çalışmaya başlayan her işçinin işe başlarken ve çalışırken eğitilmesi için düzenleme yapacaktır.
- Eğitim, işçilere ve temsilcilerine mali yük getirmeyecek ve çalışma saatlerinde gerçekleştirilecektir (İSGK, M: 17).

Katılım sağlama

İşveren güvenlik ve sağlık riskleri ve önlemleri belirlenirken, güvenlik ve sağlıktan sorumlu işçi temsilcisi atanırken, işletme dışından hizmet alınırken, sağlık güvenlik eğitimleri planlanırken işçilerin ve temsilcilerinin görüşlerini alacak, onları konuyla ilgili görüşmelere katacaktır (İSGK, M: 18).

Her işçi mesleki uzmanlığına ve kişisel özelliklerine uygun bir işte çalıştırılacaktır. Bir işte güvenlik ve sağlığı korumak amacıyla dönüşümlü çalışılması kararlaştırılmamışsa, işçiye onayı alınmadan ek görevler verilmeyecektir.

Güvenlik ve sağlığın korunmasında asıl işverenin sorumluluğu

Birden çok işverenin paylaştığı işyerlerinde, sağlık ve güvenliğin korunmasında işbirliğini ve eşgüdümü asıl işveren sağlayacaktır. İşveren önleme ve koruma etkinliklerinde işbirliği yapacak ve birbirlerini ve işçileri bilgilendireceklerdir.

İşçilerin hakları

Sağlık ve güvenlikten sorumlu olan her işçi işverene tehlikelere karşı önlem önerebilir, önlem almasını isteyebilir. İşveren, işçilere bu hakkı kullanabilmeleri için yeterli kaynak ayırmalı ve etkinlikleri nedeniyle kayba uğramalarını önlemelidir. Önlem veya araçların yetersiz olduğunu düşünen her işçi temsilcisi durumu yetkili makama iletebilir ve işyeri denetimlerinde yetkili makama görüş açıklayabilir (m: 20).

Sağlık ve güvenliğin korunması hakkında görüş bildirmek ve karar alma, uygulama ve değerlendirme aşamalarına katılmak her işçinin hakkı ve görevidir. İşçinin bu hakkı kullanabilmesi iyi eğitilmesine ve yeterli bilgiye

ulaşabilmesine bağlıdır.

- *Bilgi alma ve eğitim hakkı:* İşle ilgili olan ve sağlık ve güvenliği etkileyebileceğini düşündükleri her konuda bilgi almak ve eğitilmeyi istemek çalışanların hakkıdır.
- *Görüş bildirme ve katılma hakkı:* Sağlık ve güvenlikle ilgili her konuda görüş belirtmek ve karar alma, uygulama ve değerlendirme süreçlerine katılmak çalışanların hakkıdır.
- *Seçme ve seçilme hakkı:* Çalışanlar sağlık ve güvenlikle ilgili konularda görüş belirtme ve karar alma, uygulama ve değerlendirme süreçlerine katılabilmek için temsilci seçme ve seçilme haklarına sahiptir. Bu hakların kullanılmasında sağlık güvenlik çalışan temsilcisi önemli bir araçtır.
- *Sağlık izleminden yararlanma hakkı:* Her işçi, sağlığının işyerindeki tehlike ve risklerden etkilendiğini düşündüğünde sağlık izleminden yararlanmayı isteyebilir. İşveren bu istemin karşılanmasını sağlamakla yükümlüdür.
- *Çalışmama hakkı:* Her işçi sağlık ve güvenlik için yaşamsal tehdit oluşturduğunu düşündüğü her durumda, önlem alınıncaya kadar çalışmama hakkına sahiptir.

Bu hakların yasal haklar olduğu ve yasalarca korunduğu bilinmelidir. Haklar sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları sağlamanın en etkili araçları, bu hakları kullanmak ise bu sürece katılmanın en etkili yöntemidir.

İşçilerin görevleri

İşçiler sağlık ve güvenliğin korunması için kurallara uymalı ve önlemleri uygulamalıdır. Bu hem işçilerin haklarını kullanabilmeleri, hem de işverenin yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için zorunlu bir ön koşuldur. Bu ön koşulun gereği olarak aşağıdaki dört görev yerine getirilmelidir (İSGK, M. 19):

- *Doğru çalışma:* Her işçi kendisinin, diğer işçilerin ve üçüncü kişilerin sağlık ve güvenliği için tehlike ve risk oluşturmayacak biçimde çalışmalıdır. Bunun için güvenli ve sağlıklı çalışma kurallarını da içeren doğru iş talimatları hazırlanmalı, talimat her değişiklikte yenilenmeli, işçiler talimatlara uygun çalışma konusunda bilgilendirilmeli ve eğitilmelidirler.
- *Doğru kullanma:* Her işçi tesis, tesisat, teçhizat, makine, tezgah, el aleti, malzeme ve kişisel koruyucuları doğru kullanmalı, bunun için kullanma kılavuzlarına uymalıdır. Bunun için, kılavuzların var olması, her değişiklikte yenilenmesi ve işçilerin kılavuzlara uygun çalışma konusunda bilgilendirilmeleri, eğitilmeleri ve denetlenmeleri gereklidir. Denetim etkililiği, kullanma kılavuzları temel alınarak hazırlanan denetim listeleri uygulanarak geliştirilebilir.
- *Tehlike ve riskleri bildirme:* Her işçi çalıştığı birimde, yaptığı işte, kullandığı araç, gereç ve/veya malzemede etkilendiğini düşündüğü tehlike ve riski anında ilgili kişiye bildirmelidir. Bunun için bildirim yapılacak kişi belirlenmiş olmalı ve her bildirim yanıt verilmelidir. Haklı bildirimleri ödüllendirmek sürecin etkililiğini artıracaktır.
- *İşbirliği ve katılım:* Her işçi güvenlik ve sağlığı korumak için yapılan çalışmalara katılmalı, bu amaçla etkinlik yürüten kişi ve kuruluşlarla işbirliği yapmalıdır.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Konaklama ve yeme içme işkolları ağır ve tehlikeli işlerin yapıldığı işkolları kadar olmasa bile, işçilerin çeşitli tehlike ve riskler ile karşılaştıkları bir sektörün birbirleriyle ilgili parçalarıdır. Bu tehlike ve riskler önlem alınmadığı için pek çok işçinin yaralanmasına veya hastalanmasına yol açan, hatta ölümlerle veya kalıcı iş göremezlik ile sonuçlanan birçok iş kazasının ve meslek hastalığının yaşandığı tehlikeli işkollarıdır.

Ülkemizde, kayıtlara geçen ve önceki bölümde dökümünü sunduğumuz iş kazaları ve tanı koyulmuyor olsa bile, diğer ülkeler ile karşılaştırma yaparak

yüzlerce olduğunu kolayca ileri sürebileceğimiz meslek hastalıkları bu durumu dışa vuran somut kanıtlardır.

Bu işkollarında:

- İşin yürütme koşullarının belirsiz olması (mevsimlik çalışma, doluluk oranları, hizmet kapsamı, amacı)
- işyerlerinin, işçilerin ve istihdamın büyük çeşitlilik ve farklılık göstermesi;
- tehlike ve riskler ile savaşımın önünde engel oluşturan işletme özelliklerinin (küçük ölçekli, mevsimlik işletme egemenliği), sosyodemografik özelliklerin (genç, eğitimsiz, vasıfsız, kıdemsiz işgücü egemenliği) ve istihdam özelliklerinin (kayıt dışı, mevsimlik, belirsiz süreli, düşük ücretli, vb. çalıştırma) işkollarında ve işyerlerinde egemen olması;
- bu özelliklerin yarattığı karmaşa;
- bu olumsuzluklar biliniyorken, tehlike ve risklerin farkında olunmaması veya göz ardı edilmesi;

gibi olumsuzluklar işyerlerinde:

- tehlike ve risklerin oluşmasına ve yapılaşmasına ortam hazırlamakta
- bir iş güvenliği politikasına, stratejisine ve eylem planına dayanan, önlemeyi ve korumayı önceleyen, sürekli ve sistematik bir çalışma yürütülmesini zorlaştırmaktadır.

Bu zorluklara rağmen sektörde işçilerin güvenlik ve sağlığını korumak için etkili bir girişim başlatılabilir. Bunun için öncelikle ulusal iş sağlığı ve güvenliği politikasının ve stratejisinin sektörde nasıl uygulanacağını tanımlayan bir sektörel politika, strateji ve eylem planı tarafların görüşleri ve onayı alınarak hazırlanmalıdır.

Eylem planında taraflara düşen sorumluluklar ve bu sorumlulukların nasıl yerine getirileceği belirlenmeli ve iş ve güç birliğine dayanan, eşgüdümlü

bir çalışma başlatılmalıdır.

Hazırlanan politika, strateji ve eylem planı:

- İşkollarında güvenlik ve sağlığın korunmasını zorlaştıran işyeri özellikleriyle, işçilerin sosyodemografik özelliklerini ve istihdam özelliklerini, işçilerin korunmasını destekleyecek biçimde dönüştürmeyi;
- bu işkollarının tehlikeli ve riskli olduklarının fark edilmesi, bu farkındalık yaratıldığı ölçüde de bu tehlikelerden ve risklerden korunulabileceğinin anlaşılması için eylem başlatılmasını,
- sektörde ezici çoğunluğu oluşturan küçük ölçekli işyerlerinin sorunlarını çözmekte zorlanacaklarını öngörerek, bu işyerlerine destek sağlamayı,

öncelik olarak belirlemelidir.

Bu politika, strateji ve eylem planı:

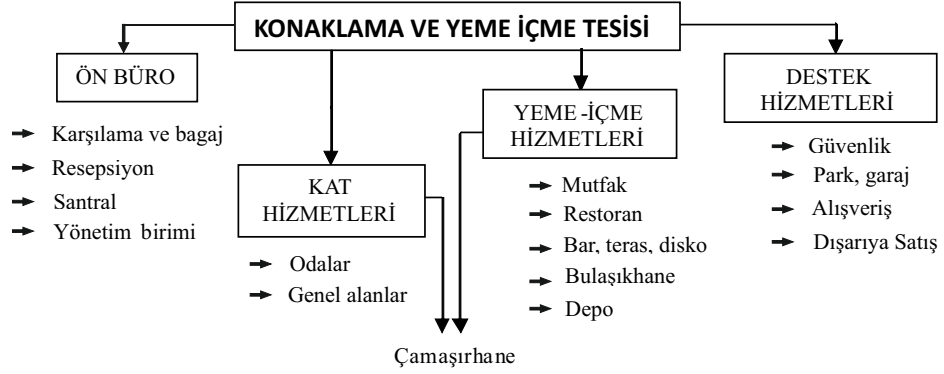
İşverenin güvenlik ve sağlığı yönetim hedeflerinin, güvenlik ve sağlık örgütlenmesini de yönetim örgütlenmesinin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmesini sağlamalıdır.

Güvenlik ve sağlık sorunlarının çözümünde iş yapmayı değil, işi güvenli ve sağlıklı yapmayı öğrenmiş eğitimli ve vasıflı bir işgücünün zorunlu bir ön koşul olduğu gerçeğinden yola çıkarak her meslek grubunda güvenli ve sağlıklı çalışma disiplini kazanmış bir işgücü yetiştirmeyi başarmalıdır.

Sonuç olarak, çözülebilir sorunları bilinen çözümleriyle buluşturmak için, uzun ince bir yolda uzun bir yürüyüşün hemen bugün başlatılması gerekmektedir

EKLER

Ek 1 A: Konaklama ve Yeme İçme Tesislerinde Üretim Birimlerine Göre Tehlikeler ve Önlemler⁹

Ön büro

Karşılama ve bagaj hizmetleri

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Zeminin düşme tehlikesi oluşturması Kaygan dış ve iç zemin (yağmur, buzlanma...) Engembeli / hasarlı zemin (basamak, iniş, çıkış, çukur, aşınmış veya kalkmış döşeme) Kayan veya sabitlenmemiş halılar	Zeminlere düzenli bakım yapılmalıdır (karların temizlenmesi ve süpürme...) Engeller kaldırılmalı veya işaretlenmelidir. Zemin düzleştirilmeli, kaydırmaz kaplama ile kaplanmalı ve sabit halılar kullanılmalıdır.
Geliş gidiş yollarının düşme tehlikesine yol açması (dar, alçak, loş geçitler)	Dolaşım yolları aydınlatılmalı ve engellerden temizlenmelidir.
Bagaj hizmetlerinin hızı ve yoğunluğu	Hizmet hızı ve yoğunluğu düzenlenmelidir

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Bagaj taşıyıcısının yüksek yerlere ulaşma gerekliliği (yüksek bagaj istifleme rafları)	Yüksek raflar için uygun araç kullanılmalıdır (sabit veya taşınabilir güvenli merdiven). Kasa, karton kutu, tabure kullanılmamalıdır.
İşçinin merdiven inip çıkma gerekliliği (katlar arasında)	Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tirabzanı olan merdiven kullanılmalı ve basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.
Hizmet örgütlenmesinin yetersiz, hizmetin hızlı ve yoğun olması	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir.

⁹ http://www.chodevant.fr/_frontpro/Pages/page.php, Institut national de recherche et de sécurité (2008) Lingère, linge et équipier dans l'hôtellerie, Paris; Institut national de recherche et de sécurité (2010) Conception des cuisines de restauration collective, Paris; Institut national de recherche et de sécurité (2013) Encadrant d'équipe d'étage Gouvernant, gouvernante dans l'hôtellerie, Paris; The Ministry of Manpower, Singapore, (2003) Guidelines for the Hotel Industry kaynaklarından derlenerek ülkemiz koşullarına uyarlanmıştır.

3) Kaldırma-Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Bagaj taşıma ve istifleme -Eğilme gereği (<i>dar alan, çok alçak raf, dar geçitler, merdiven inip çıkma</i>) -Ağır yükleri ayak parmakları üzerinde kaldırıp indirerek yerleştirmek -20 kg'den ağır yükü 10 m'den uzağa taşımak Bagajları hızlı taşıma gereği İşçinin sabit konumda veya dar alanda dolaşarak uzun süre ayakta durmak zorunda kalması Girişte rampa bulunması	Duruş ve hareket eğitimi yapılmalıdır. Ağır bagajlar alt raflara yerleştirilmelidir. Ağır bagajlar 1,5 metreden yüksek bir rafa seyyar merdiven, tabure veya basamak kullanılarak yerleştirilmelidir. Taşımada tekerlekli araç kullanılmalıdır. Kolay oturulup kalkılabilen bir sandalye kullanılmalıdır.

4) Ortam Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin nemli veya kuru ortamda 24°C'yi aşan veya 18°C'den düşük sıcaklıklarda, hava akımına maruz kalarak çalışması Aydınlatma yetersizliği ve bu nedenle başka tehlikelerin oluşması (düşme...)	Güneşten koruyucu araç kullanılmalıdır. Hafif iş elbisesi verilmelidir. İçme suyuna ulaşılabilen dinlenme arası verilmelidir. Bu tür etkinliklerde aydınlatma şiddeti en az 120 lüks olmalıdır.

5) Biyolojik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Yaralanmaya yol açabilecek hayvanların tesise kabul edilmesi (ısırtıklar...)	Hayvanlarla çıplak elle temas önlenmelidir.

6) Dolaşıma Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin toplu taşıma aracı ve konuk aracı kullanması (ulaştırma, seyahat veya diğer yer değiştirmeler)	Araçlara düzenli bakım yapılmalıdır. Sürücüyü güvenli sürüş eğitimi verilmelidir: -Taşınabilir telefon kullanılmamalıdır. -Güvenli sürüş teknikleri uygulanmalıdır. -Hız sınırlamalarına uyulmalıdır. -Ana ulaşım yollarında alıştırma yapılmalıdır.

7) Ağır Madde Düşmesi

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Yükseğe yerleştirilen bagajların düşmesi -Rafların taşıma kapasitesi aşıldığında -İzdiham oluştuğunda -Bagajlar farklı yüksekliklere, dengesiz biçimde yerleştirildiğinde -El ucuyla bagaj yükleyip, indirirken	-Bagaj depolama rafları sabitlenmelidir. -Raflar aşırı yüklenmemelidir. -Ağır bagajlar alçak raflara istiflenmelidir. -Ağır bagajlar 1,5 metreden yüksek raflara yerleştirilirken seyyar merdiven, basamak veya tabure kullanılmamalıdır.

8) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Birimde çalışmanın stresli olması -Aynı anda birçok iş yapmak (<i>karşılama, istekleri yerine getirmek, yönlendirme, iletiler</i>) -Beklenmedik durum yönetimi -İzdiham dönemleri -Konuklarla iletişim -Sözel veya fiziksel taciz -Vardiya değişiklikleri Birimde gece çalışması yapılması (21.00 – 06.00 saatleri arasında haftada en az iki kez) İşçilerin yalnız çalışmaları Fiziksel saldırı için uygun ortam bulunması (müşteri, geç saatte eve dönme)	Hizmet örgütlenmesi işçilerin görüşleri alınarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapılmasını önlemek için görevler paylaşılmalıdır. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır.

Resepsiyon

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Düşme tehlikesi oluşturan zemin Kaygan, engebeli zemin (<i>basamak, iniş- çıkış</i>) Hasarlı zemin (<i>çukur, aşınmış veya kalkık kaplama</i>) Kayan halılar Düşme tehlikesi yaratan yollar (<i>Dar, alçak, loş yollar</i>)	Düzenli zemin bakımı yapılmalı, engebeler yok edilmeli veya işaretlenmelidir. Zemine kaymaz kaplama kaplanmalı, halılar sabitleştirilmelidir. Yollar aydınlatılmalı ve engellerden arındırılmalıdır.

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin yüksekte çalışma gerekliliği (<i>Ampul değiştirmek, yüksek raflara ulaşmak</i>) İşçinin merdiven inip çıkma gerekliliği (<i>katlar arasında...</i>)	Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir, güvenli merdiven Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tirabzanlı merdiven kullanılmalıdır, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.

3) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Resepsiyon veya kapı görevlisinin sabit konumda veya dar alanda dolaşarak uzun süre ayakta durarak çalışması	Seyyar oturma yeri sağlanmalıdır. Oturarak dinlenme olanağı sağlanmalıdır.

4) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (<i>Korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanmak</i>)	Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır. Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.

5) Gürültüye Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Telefon için gürültü maruziyet standardı olmaması (Saatte 30'dan çok telefon araması /zil ve ses şiddeti ayarlanamayan dinleme kaskı)	Sesi ayarlanabilir dinleme aygıtı kullanılmalıdır. Işıklı uyarı yapan bir arama aracı seçilmelidir.

6) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Tesislerde sigara yasağına uyulmaması	Yasağına uyulması sağlanmalıdır. Toplu kullanım alanlarında sigara içmeyi yasaklayan 4207 ve 5727 sayılı kanunlara uygun bir sigara içme alanı ayrılmalıdır.
İşçilerin 24°C'den yüksek veya 18°C'den düşük sıcaklıklarda, hava akımı altında çalışmak zorunda kalmaları	Kişi başına en az 15 m ³ /saat hava sağlayan bir havalandırma sistemi kurulmalıdır. Güneşten koruyacak düzenek yerleştirilmelidir. Giriş kapısında hava perdeli döner kapı bulunmalıdır.

7) İletişim Araçlarına Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Bilgisayar ekranıyla çalışmanın işçiyi rahatsız etmesi	Ergonomik bir çalışma birimi kurulmalıdır. Tüm çalışanlar doğru ergonomik hareketler ve çalışma duruşları hakkında eğitilmelidir.
Birim aydınlatmasının yetersiz olması, ışığın ekranda yansımaya yol açması	En az 300 lüks gücünde dolaylı aydınlatma kullanılmalıdır. Ekran ışık huzmelerine dik yerleştirilmelidir.
Ekran veya klavye ile çalışmanın yanlış bir duruşa yol açması	Ekran ve klavye kullanıcıya dik yerleştirilmelidir. Ekran yüksekliği göz; klavye yüksekliği dirsek hizasına göre ayarlanmalıdır.
Klavye kullanırken telefon yanıtlanması	Telefonu el kullanmadan yanıtlamaya olanak sunan kask veya telefon kullanılmalıdır.
Çalışma masası yüksekliğinin uygunsuz olması, sandalyenin hareketli olmaması	Ergonomik sandalye (oturma yüksekliği ve derinliği ayarlanabilir) ve masa kullanılmalıdır.

8) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Birimde çalışmanın stresli olması -Aynı anda birçok iş yapmak (karşılama, istekleri yerine getirmek, yönlendirme, iletiler) -Beklenmedik durum yönetimi -İzdiham dönemleri -Konuklarla iletişim -Sözel veya fiziksel taciz -Vardiya değişiklikleri	Hizmet örgütlenmesi işçilerin görüşleri alınarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapılmasını önlemek için görevler paylaştırılmalıdır.
Birimde gece çalışması yapılması (21.00 – 06.00 saatleri arasında hafta da en az iki kez)	İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir.
İşçilerin yalnız çalışmaları	Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır.
Fiziksel saldırı için uygun ortam bulunması (müşteri, geç saatte eve dönme)	

Yönetim birimi ve santral

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Düşme tehlikesi oluşturan zemin Kaygan zemin (<i>dökülmüş madde ve besinler</i>) Engembeli ve hasarlı zemin (<i>basamak, iniş-çıkış, çukur, oynak kaplama ve döşeme taşları</i>) Düşme tehlikesi oluşturan ulaşım yolları (<i>dağınmak zemin, kablolar, mobilyalar, dar, alçak ve loş geçitler</i>)	Zemin temiz tutulmalı ve zemine bakım yapılmalıdır. Zemin kaymaz malzemeyle kaplanmalıdır. Basamak sayısı ve düzey farklılıkları azaltılmalı; olanaksız ise işaretlenmelidir. Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir. Etkinlikler için yeterli alan ayrılmalıdır.

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin yüksekte çalışma gerekliliği (<i>arşivleme, depolama</i>) İşçinin merdiven kullanma gerekliliği (<i>arşiv rafları, depo, ambar, mahzen</i>)	Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir güvenli merdiven kullanılmalıdır. Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik trapezli merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.

3) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (<i>Korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanmak</i>)	Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır. Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.

4) Çevreyle İlgili Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Büro sıcaklığını yaz ve kış konforlu bir düzeyde tutulamaması (<i>24-25 °C</i>)	Kişi başına en az 15 m ³ /saat hava sağlayan havalandırma sistemi kurulmalı, gerekliyse iklimlendirme yapılmalıdır.

5) İletişim Araçlarına Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Bilgisayar ekranıyla çalışmanın işçide rahatsızlık yaratması</p> <p>Birimin yetersiz ve yanlış aydınlatılması, ışığın ekranda yansımaya yol açması</p> <p>Ekran veya klavye ile çalışırken yanlış bir duruş sergileme zorunluluğu</p> <p>Klavye kullanırken telefon yanıtlanması</p> <p>Çalışma masası yüksekliğinin uygunsuz olması, sandalyenin hareketli olmaması</p> <p>İş örgütlenmesinin etkinlik boyunca görev değişikliği yapmaya olanak vermemesi</p>	<p>Ergonomik bir çalışma birimi kurulmalıdır.</p> <p>Bilgisayar ekranı doğal ışık huzmelerine dik yerleştirilmelidir (<i>pencereye stor takmak</i>).</p> <p>Aydınlatma en az 300 lüks gücünde olmalı, bunun için, tavana asılı neon lamba değil, ayarlanabilir masa lambası kullanılmalıdır.</p> <p>Ekran ve klavye kullanıcıya dik olmalıdır, ekran yüksekliği göz; klavye yüksekliği dirsek hizasında olmalıdır.</p> <p>Telefonu el kullanmadan yanıtlamaya olanak sunan kask veya telefon kullanılmalıdır.</p> <p>Ergonomik sandalye (<i>oturma yüksekliği ve derinliği ayarlanabilir</i>) ve masa kullanılmalıdır.</p> <p>Düzenli aralıklarla görev değişikliği yapılmalıdır. (<i>2 saatte bir</i>)</p>

6) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Birimdeki çalışmanın stres yaratması</p> <p>-Aynı anda birçok iş yapmak</p> <p>-Beklenmedik olayların yönetimi</p>	<p>Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir.</p> <p>Aynı vardiyada birden çok görev yapılmasını önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır.</p>

Kat hizmetleri

Genel alanların temizlenmesi ve bakımı

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Zeminin düşme tehlikesi oluşturması</p> <p>Engelibeli ve yıpranmış zemin (<i>basamak, iniş-çıkış, çukurlar, oynak kaplama ve döşeme taşları</i>)</p> <p>Kaygan zemin (<i>dökülmüş ürünler, su, atıklar</i>)</p> <p>Ulaşım yollarının düşmeye yol açması</p> <p>Dağınık zemin (<i>mobilya, çamaşır, valiz</i>)</p> <p>Loş geçitler, dar birimler (<i>sahanlık, duş kabini</i>)</p>	<p>Düz ve bakımlı zeminler oluşturulmalıdır.</p> <p>Zeminler kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır.</p> <p>Basamak sayısı ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaksız ise işaretlenmelidir.</p> <p>Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir.</p>

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin merdiven inip çıkma gerekliliği (katlar, mahzen, çamaşırhane, atık depoları)</p> <p>İşçinin yüksekte çalışma gerekliliği Çamaşırları yüksek raflara yerleştirmek -Cam ve tentelere bakım yapmak -1.80 m'den yüksekte fayans işleri yapmak</p>	<p>Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tırabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.</p> <p>Uygun araç kullanılmalıdır: sabit ve taşınabilir güvenli merdiven.</p>

3) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin 15 kg'den ağır çamaşır bohçası veya sepeti taşıması; yatak itip, çekmesi veya kaldırması; müşteri bagajı taşıması</p> <p>Yükleri 2 m'den uzağa taşıması</p> <p>Çalışırken duruşunun yanlış olması (Sırt öne eğik çalışmak, kollar uzatılarak yük taşımak, vücudun uzağındaki yükleri taşımak)</p>	<p>Çamaşırlar ve temizlik malzemeleri iki tekerlekli araba, kolay yönlendirilebilir tekerlekli taşıyıcı ile taşınmalıdır.</p> <p>Odalarda hafif ve kolay hareket ettirilebilen malzemeden yapılmış, itme ve kaldırma düzeneğine sahip oda mobilyası kullanılmalıdır.</p>

4) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Oda temizliği ve bakımı sırasında işçinin: -Eller baş seviyesinden yukarıda çalışmasına (duvar, cam ve ayna temizliği) -Temizlik bezini kuvvetle sıkma veya bezi bastırarak yer silmesine ve -Öne eğilerek ve gövdesini döndürerek uzanmasına (banyo ve duş temizliği) gerek olması -Dar duş kabinlerinin veya sabit duş panellerinin erişim güclüğü yaratması</p> <p>Yatak ve oda bakımı sırasında işçinin: -Eller baş seviyesinden yukarıda çalışması (çarşaf değiştirmek, çarşaf ve örtüleri silmek, şilteleri ters çevirmek, cam silmek ve kurulamak) -Öne eğilerek veya gövdesini döndürerek uzanmak zorunda olması</p>	<p>Yüksekteki temizlikler için sapı uzatılabilen alet kullanılmalıdır.</p> <p>Zemin temizliği için otomatik sıkma yapan araçlar kullanılmalıdır.</p> <p>Hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır.</p> <p>Yüksekliği ayarlanabilir ve hidrolik yükselticisi olan yatak kullanılmalıdır.</p>

5) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçilerin deride tahrişe veya alerjiye yol açabilen sanayi tipi temizlik maddeleri kullanmaları (hidroklorik asit, soda, kireç çözücü, amonyak)</p>	<p>Kullanılan tüm kimyasalların Malzeme Güvenlik Bilgi Formları bulundurulmalıdır.</p> <p>Koruyucu kişisel donanım sağlanmalıdır.</p> <p>Kimyasallar uygun koşullarda saklanmalıdır.</p> <p>Doğru şekilde etiketleme yapılmalıdır.</p>

6) Elektrik Riskleri.

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanmak)</p>	<p>Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır.</p> <p>Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.</p>

7) Biyolojik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin çöp toplarken batıcı (sırınga veya iğne) veya kesici (turaş bıçağı) nesnelere yaralanma olasılığı</p> <p>İşçinin çöplere veya çok kirli veya bulaşık çamaşırlara elleriyle dokunması</p> <p>Yaralanmaya yol açabilecek hayvanların tesise kabul edilmesi (ısırtıklar...)</p>	<p>Kalın kauçuk eldiven kullanılmalıdır.</p> <p>Çamaşırlar ile çöp torbalarına eldivenle dokunulmalı torbalar ucundan tutularak boşaltılıp, taşınmalıdır. Hepatit B aşısı uygulanmalıdır.</p> <p>Batma veya keside, her tür biyolojik sıvıyla temasta bölge çamaşır suyuyla 15 dk. dezenfekte edilerek, en yakın acil servise başvurulmalıdır.</p> <p>Hayvanlarla çıplak elle temas edilmemelidir. Odada hayvanlar tek başına bırakılmamalıdır.</p>

8) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Birimdeki çalışmanın strese yol açması</p> <p>-Birçok görevin aynı anda yapılması (müşteri karşılama, odalar geç boşaltıldığı için zorunlu mesai yapma gereği, çok sıkışık odalar)</p> <p>-Beklenmedik durum yönetimi</p> <p>-İzdiham dönemleri (doluluk oranı)</p> <p>-Konuklarla iletişim ve dil sorunu</p> <p>-Sözel veya cinsel taciz</p> <p>-Vardiya değişikliği, kısmi çalışma dayatması</p> <p>İşçinin yalnız çalışması</p> <p>Fiziksel saldırı için uygun ortam</p>	<p>Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir.</p> <p>Aynı vardiyada birden çok görev yapılmasını önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır.</p> <p>Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır.</p>

Oda Temizliği ve Bakımı

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Zeminin ve çöp toplama bölgesine ulaşım yollarının düşme riski yaratması</p> <p>-Engibeli ve bozuk zemin (basamak, iniş-çıkış, çukurlar, oynak kaplama ve döşeme taşları)</p> <p>-Kaygan zemin (saçılmış maddeler, su, atıklar)</p> <p>-Dar, engibeli, loş koridorlar; dar mekanlar</p>	<p>Zemin temiz ve bakımlı tutulmalıdır.</p> <p>Zemin kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır.</p> <p>Basamak sayısı ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaklı değilse işaretlenmelidir. Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir.</p>

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçilerin merdiven inip çıkma zorunluluğu (kat, mahzen, çöp deposu)</p> <p>İşçinin temizlik amacıyla yüksek yerlere erişme zorunluluğu (camlar, tavanlar)</p>	<p>Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik trabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.</p> <p>Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir güvenli merdiven</p>

3) Kesi Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin topladığı çöplerde kırık cam parçaları bulunması	Kesiye dayanıklı uygun eldiven kullanılmalıdır. Kırık cam parçalarını toplamak için işaretli çöp torbası kullanılmasını da kapsayan uygun yöntemler geliştirilmelidir.

4) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin ağırlığı 25 kg'ı aşan yük kaldırıp taşınması (çöpler, diğer atıklar) Bu yükleri 2 m'den uzağa taşınması Bu işleri yanlış duruşla yapması (sırtı öne eğerek, kollar uzatılarak)	Kaldırma ve taşıma için yardımcı araç kullanılmalıdır: El arabası, kolay yönlendirilir tekerlekli araç, konteyner Kaldırma ve taşıma özelinde duruş eğitimi yapılmalıdır.

5) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin kolları baş hizasından yukarıda; öne eğilmiş; boynu veya gövdesi yana çevrilmiş; diz çökmüş veya çömelmiş olarak çalışması veya kollarıyla yinelenen hareketler yapması; El içiyle bastırarak sürtme hareketi yapması; yer bezini döndürerek sıkamak zorunda olması	Hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır. Sapı uzatılabilen temizlik aleti veya güvenli merdiven kullanılmalıdır. Uygun işe, el aleti yerine makine kullanılmalıdır. Yer temizliğinde sıkma aleti kullanılmalıdır (yer bezi yerine taşınabilir sıkmalı temizlik paspası).

6) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin deride tahriş veya alerjiye neden olan sanayi tipi tehlikeli madde kullanması (hidroklorik asit, soda, kireç çözücü, amonyak...)	Kullanılan tüm kimyasalların Malzeme Güvenlik Bilgi Formları bulundurulmalıdır. Koruyucu kişisel donanım sağlanmalıdır. Kimyasallar uygun koşullarda saklanmalıdır. Doğru şekilde etiketleme yapılmalıdır.

7) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (Korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanmak)	Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır. Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.

8) Biyolojik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin çıplak elle çöp kovası, hijyenik atık torbası ve çöp kabı boşaltması	Çıplak elle torba taşınmamalı ve boşaltılmamalıdır. Hepatit B aşısı uygulanmalıdır Batma veya kesi oluştuğunda, her tür biyolojik sıvıyla temasta, bölge çamaşır suyuyla 15 dk. dezenfekte edilerek en yakın acil servise gidilmelidir.

9) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Bakım ve temizlik işinin strese yol açması -Birçok görevin aynı anda yapılması -Çalışma saatlerinde zorunlu değişiklik -Vardiya değişiklikleri Çalışma biriminde gece çalışması olması (21.00-06.00 arası haftada en az 2 kez çalışma) İşçinin yalnız çalışması Fiziksel saldırıya uygun ortam bulunması Personelin bir alt işveren için çalışması	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır. Saldırı önleme planı oluşturulmalıdır.

Çamaşırhane

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Zeminin ve çamaşırhaneye ulaşım yolunun düşme riski yaratması -Engebeli, bozuk, dağınık zemin (basamak, iniş – çıkış oynak döşeme taşı, çamaşır ve sepetler) -Kaygan zemin (saçılmış maddeler, su, atıklar) -Dar, engebeli, loş koridorlar; dar mekanlar	Zemin temiz ve bakımlı tutulmalıdır. Zemin kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Basamak sayısı ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaklı değilse işaretlenmelidir. Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir.

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin merdiven kullanmak (kantar, mahzen, çamaşırhane) veya temiz çamaşırları depolamak veya depodan çıkarmak için yüksek raflara ulaşma zorunluluğu Riskli artıran iş örgütlenmesi ve hızı	Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tirabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır. Sabit ve taşınabilir güvenli merdiven kullanılmalıdır. İş örgütlenmesi ve hızı işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir.

3) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin ağırlığı 25 kg'ı aşan yük kaldırıp taşınması (temiz ve kirli çamaşır sepetleri)</p> <p>Bu yükleri 2 m'den uzağa taşınması</p> <p>Bu işleri yanlış duruşla yapması (sırtı öne eğerek, kollar uzatılarak)</p>	<p>Kaldırma ve taşımada yardımcı araç kullanılmalıdır. El arabası, kolay yönlendirilir tekerlekli araç, konteyner.</p> <p>Kaldırma ve taşıma özelinde duruş eğitimi yapılmalıdır.</p>

4) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Çamaşırhane işçilerinin:</p> <p>-Kollar baş hizası üzerinde (çamaşır sermek)</p> <p>-İleri uzanarak; diz çöküp, çömelerek; bedeni öne eğip, yan çevirerek çalışmaları (kuru ve ıslak çamaşır yükleyip, boşaltmak)</p> <p>-Onarım yapmaları (oturup, başı öne eğerek)</p> <p>-Ütü yapmaları (ayakta, gövde ve boyun öne eğik, kol yukarı kalkık, yinelenen hareket)</p> <p>Yeterli çalışma alanı bulunmaması</p> <p>Riski artıran iş örgütlenmesi ve hızı</p>	<p>Yıkanan ve kurutulan çamaşırlar gövde hizasında istiflenmelidir.</p> <p>Çamaşır yıkama ve kurutma makineleri gövde hizasında yerleştirilmelidir.</p> <p>Hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır.</p> <p>İş örgütlenmesi ve hızı işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak, iyileştirilmelidir.</p>

5) Yanık Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçilerin ütü ve buhar kazanı kullanması</p>	<p>Ütü yaparken ek iş yapılmamalıdır.</p> <p>Ütü için düzenli ve yeterli bir alan ayrılmalıdır.</p> <p>Aletlerin düzenli bakımı yapılmalıdır.</p>

6) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçilerin ütü ve buhar kazanı kullanması</p>	<p>Ütü yaparken ek iş yapılmamalıdır.</p> <p>Ütü için düzenli ve yeterli bir alan ayrılmalıdır.</p> <p>Aletlerin düzenli bakımı yapılmalıdır.</p>

7) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin yıkama veya kurutma makinesi, ütü, vb. bir elektrikli alet kullanması</p>	<p>Düzenli makine bakımı yapılmalıdır.</p> <p>Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.</p>

8) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin yıkama ve kurutma sırasında aşırı ısıcağa maruz kalması	Yeterli havalandırma ve taze hava sağlanmalıdır. <i>(İklimlendirme, havalandırma)</i> Su içilebilen yeterli dinlenme arası sağlanmalıdır. Hafif iş giysisi verilmelidir.
İş için yetersiz aydınlatma <i>(onarım, ütü)</i>	En az 500 lüks şiddetinde aydınlatma sağlanmalıdır.

9) Biyolojik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin çok kirli veya bulaşık çamaşırlara çıplak elle işlem uygulaması	Kalın kauçuk eldiven kullanılmalıdır. Her tür biyolojik sıvıya temas eden bölge çamaşır suyuyla 15 dk. dezenfekte edilmeli ve en yakın acil servise başvuru yapılmalıdır.

10) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Çamaşırhanedeki işlerin strese yol açması -Birçok görevin aynı anda yapılması -Beklenmedik durum yönetimi, acil durumlar -İzdiham dönemleri -Vardiya değişiklikleri, gündelik planlamalar -Kalite beklentisi	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapılmasını önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır.
Çamaşırhanede gece çalışması yapılması <i>(21.00-06.00 arası, haftada en az 2 kez çalışma)</i> İşçilerin yalnız çalışmaları Fiziksel saldırı riski bulunması	İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır.

Yeme içme hizmetleri

Restoran, salon

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Zeminin düşme tehlikesi yaratması -Kaygan zemin <i>(saçılmış madde, besin artığı)</i> -Engbeli ve yıpranmış zemin <i>(basamak, iniş-çıkış, çukurlar, sabitlenmemiş kaplamalar, dengesiz döşeme taşları)</i>	Zemin temiz tutulmalı ve bakım yapılmalıdır. Zemin kaymaz malzemeye kaplanmalıdır. Basamak sayısı ve düzey farklılıkları azaltılmalı; olanaksız ise işaretlenmelidir. Servis kapısına cam pencere takılmalıdır.
Lokantaya ulaşma yollarının düşmeye yol açması <i>(Dağınık zemin, elektrik kablolu, mobilya, dar, alçak, loş geçitler)</i>	Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir. Etkinlikler için yeterli alan ayrılmalıdır. Uygun koruma sağlayan ayakkabı sağlanmalıdır.

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Garsonların yüksek yerlere ulaşmak zorunda olması (<i>Ampul değiştirmek, dekorasyon, çamaşır istifleme, temizlik...</i>) Garsonların merdiven inip çıkması (<i>katlar, ambar, mahzen</i>)	Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir güvenli merdiven. Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tirabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.

3) Kesi Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Kırık bardakların tabakların ve bıçakların garson için kesi tehlikesi oluşturması	Kırık bardak ve tabaklar ayrılarak yok edilmelidir. Faraş, süpürge, özel çöp kabı kullanılmalıdır. Bıçakla çalışırken acele edilmemelidir.

4) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Tekrarlanan bir biçimde 25 kg'den ağır yük taşınması Taşımanın (tabak, çanak, içecek) yanlış duruşlara yol açması (<i>sırtın öne eğilmesi, kollar uzatılmış şekilde yük taşınması, ön kol üzerinde aşırı yüklü tepsiler veya tabak taşınması</i>)	Kaldırma ve taşımada yardımcı araç kullanılmalıdır. (<i>el arabası, tekerlekli araç</i>) Hafif ve tekerlekli mobilya seçilmelidir. Hafif tabak, çanak ve saplı tepsiler kullanılmalıdır. Tekerlekli servis arabası kullanılmalıdır. Masa ve sandalyeler arasında yeterli aralık olmalıdır. Etkinliğe uygun hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır. Tüm çalışanlar uygun kaldırma, taşıma ve servis metotları hakkında eğitilmelidir.

5) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Servis veya temizlik sırasında bel ve sırtta aşırı yüklenme (<i>masa ve sandalye altları temizliği</i>) -Tekrarlanan el ve kol hareketleri yapılması (<i>çatal bıçak, bardak servisi ve toplanması...</i>)	Hafif ve tekerlekli mobilya seçilmelidir. Ağır işler dönüşümlü yapılmalıdır.

6) Alkol Tüketimine Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Salonda müşterilerin garsonlara sık sık alkollü içecek ikram etme önerisi yapmaları	Alkollü içecek ikramı kabul edilmemeli ve bu kural çalışma talimatına eklenmelidir.

7) Yanık Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Garsonların sıcak tabak ve kap taşmaları	Yalıtkan el koruyucusu kullanılmalıdır. Çalışırken acele edilmemelidir. Birden çok iş yapılması önlenmelidir.

8) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Garsonların kimyasal madde kullanmaları (deterjan, leke çıkarıcı...)	Kullanılan tüm kimyasalların Malzeme Güvenlik Bilgi Formları bulundurulmalıdır. Koruyucu kişisel donanım sağlanmalıdır. Kimyasallar uygun koşullarda saklanmalıdır. Doğru şekilde etiketleme yapılmalıdır.

9) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Tehlikeli bir elektrik tesisatı veya elektrikli alet bulunması (masa lambası, masada kullanılan pişirme araçları, çıplak elektrik kablosu, aşınmış uzatma kablosu, çoklu priz)	Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır. Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.

10) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Tesislerde sigara yasağına uyulmaması	Yasağına uyulması sağlanmalıdır. Toplu kullanım alanlarında sigara içmeyi yasaklayan 4207 ve 5727 sayılı kanunlara uygun bir sigara içme alanı ayrılmalıdır.
İşçinin sık sık 24°C'den yüksek sıcaklıklara maruz kalması (ortam iklimi ve/veya mutfaktaki aletlerden yayılan ısı)	Havalandırma veya iklimlendirme yapılmalıdır. Hafif iş giysileri sağlanmalıdır. İçilebilir su sağlanmalıdır.
Aydınlatmanın yetersiz olması ve başka risklere ortam hazırlaması (düşme, kesi)	Yeterli dinlenme arası sağlanmalıdır. Ortam personel güvenliği sağlanacak biçimde aydınlatılmalıdır.

11) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Garsonun görevinin stres oluşturmaması -Birçok görevin aynı anda yapılması -Beklenmedik durum yönetimi -İzdiham dönemleri -Masa ve garson sayılarının uyumsuzluğu -Konuklarla iletişim, dil engeli -Sözel veya cinsel taciz -Vardiya değişiklikleri</p> <p>Çalışma biriminde gece çalışması yapılması (21.00-06.00 arasında haftada en az 2 kez çalışma)</p> <p>İşçinin yalnız çalışması</p> <p>Fiziksel saldırı ortamı (müşteri, eve geç dönüş)</p>	<p>Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapılmasını önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır. Masa ve garson sayıları uyumlaştırılmalıdır.</p> <p>İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır. Kasada sınırlı miktarda para tutulmalıdır. İşgünü sonunda para nakletilmemelidir.</p>

Mutfak

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Zeminin düşme riski oluşturmaması Zeminin kaygan (dökülmüş maddeler, yağlar, atıklar, su); engebeli veya aşınmış (basamak, iniş-çıkış, çukur, oynak kaplama) olması</p> <p>Dolaşım yollarının düşme tehlikesine yol açmaması Dağınık zemin (geçici depolama, mobilya); dar ve engeller bulunan geçitler; mutfak genelinde görme alanı kısıtlılığı</p> <p>Zemindeki suyu (dökülen sular, temizlik suları) akıtmak için boşaltma sistemi olmaması veya sistemin çalışmaması</p>	<p>Basamak sayısı ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaksız ise işaretlenmelidir. Zemin bakımlı ve temiz tutulmalıdır, kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Kaymaz tabanlı ayakkabı kullanılmalıdır. Zemin silindiğinde veya kaygan ise "Islak zemin" levhası yerleştirilmelidir. Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir. Mutfakta her iş için yeterli alan ayrılmalıdır.</p> <p>Boşaltma sistemi kurulmalı, var ise işler halde tutulmalı ve düzenli temizlenmelidir. Zemin emici süpürge ile temizlenmelidir.</p>

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin üst raflara istiflenen besin maddelerine ve mutfak araçlarına erişme; yüksek bölümleri (duvar, tavan, raf, havalandırma menfezi ve filtresi) temizleme; bozuk ampul değiştirme; merdiven kullanma (katlar, depo, mahzen) zorunluluğu</p>	<p>Sabit veya taşınabilir, güvenli merdiven kullanılmalıdır. Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tırabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.</p>

3) Kesi Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Aşçının kesici nesnelere temas etme olasılığı (<i>Kırık tabak, bardak ve bıçak gibi kesici aletlerle işlemler</i>)	Bıçaklar sivri ucu aşağıda olacak biçimde, sapından tutularak taşınmalıdır. Bıçaklar ayrı olarak temizlenmeli ve hemen, özel olarak yerine yerleştirilmelidir. Bıçakla yapılan işlemlerde acele edilmemelidir. Çalışanlar aletlerin ve donanımın güvenli kullanımını konusunda eğitilmelidir.

4) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Ağır, hantal, yıpranmış saklama kapları Sık sık 20 kg'dan ağır yük taşınması (<i>besin maddeleri, mutfak araç gereci, saklama kapları</i>)	Olası her durumda ve işlemlerde yardımcı araç kullanılmalıdır. (<i>el arabası, tekerlekli araç</i>) Mesleki etkinliğe uyarlanmış işlem eğitimi verilmelidir.
Yüklerin 2m'den uzağa ve/veya uygunsuz konumda taşınması (<i>kollar yukarıda, dar alanda, sırt eğik, beden kıvrılmış</i>)	Mal alımı ve depolama uyarlanmalıdır.
Depolama alanının uzak olması Tehlikeleri artıran iş hızı ve yoğunluğu	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Yeterli çalışma alanı sağlanmalıdır.

5) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin -Sırtı öne eğilmiş (<i>tezgâh altına eğilme, fırından veya soğutucudan malzeme çıkarma, zemin temizliği</i>) -Kolları havaya kaldırılmış (<i>yüksek bölmelerin temizlenmesi</i>) biçiminde çalışması Etkinliklerde uzun süre ayakta dikilerek çalışma gereği	Hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır. Tezgâh yüksekliğinin uygunluğu sağlanmalıdır. (<i>mobilya yüksekliği 90 cm ile 1m arasında ayarlanabilir olmalı, seyyar basamak bulunmalıdır</i>) Oturarak dinlenmeye olanak verecek bir görev dönüşümü sağlanmalıdır. Oda sıcaklığı 24°C'den düşük tutulmalıdır.

6) Alkol Tüketimine Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Salonda garsonların müşterilerin alkollü içecek ikramıyla sık sık karşılaşmaları	Alkollü içecek ikramı kabul edilmemeli ve bu kural çalışma talimatına eklenmelidir.

7) Yanık Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Aşçının sıcak tabak çanağa dokunması Fritöz, fırın ve ocak kullanılması Bazı yiyecekleri alevden geçirmesi Kızartma makinesinin su kaynağına yakın olması Mutfaktaki iş hızının yanık riskini artırması	Uzun kollu, tam boy iş giysisi giyilmelidir. Yalıtkan koruyucu kullanılmalıdır (<i>eldiven, önlük</i>). Etkinlik için yeterli alan ayrılmalıdır. Acele etmekten kaçınılmalıdır.

8) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Kimyasal madde kullanılması (<i>deterjan, leke çıkarıcı...</i>) Besin koruyucusu kullanılması Pestisit kullanılması	Bulaşık deterjanları ve diğer temizlik malzemeleri güvenli bir yerde saklanmalıdır. İşçiler kimyasallarla çalışma hakkında eğitilmelidir. Böcek ilacı yetkili uzmanlarca uygulanmalıdır.

9) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (<i>Korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanmak</i>)	Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır. Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.

10) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin yağ buharına maruz kalması</p> <p>Gazla çalışan teçhizat bulunması</p> <p>İşçinin yüksek sıcaklığa maruz kalması (<i>ocak, fırın, ızgara karşısında çalışmak</i>)</p> <p>Sıcaklığın termal konfor değerlerinden sapması (<i>yaz ve kış 21°C ile 25°C arasında</i>)</p> <p>Soğuk yiyeceklerin 15°C'den düşük bir sıcaklıkta hazırlandığı bölümde çalışma (<i>soğuk odalar, derin dondurucular</i>)</p> <p>Aydınlatmanın yetersiz olması ve başka risklere ortam hazırlaması (<i>düşme, kesi</i>)</p>	<p>Mutfakta iyi bir havalandırma sağlanmalıdır. Aspiratörün düzenli bakımı yapılmalıdır. En az 300 m³/saat taze hava sağlanmalıdır. (<i>İklimlendirme, havalandırma girişleri...</i>)</p> <p>Gaz borularına düzenli bakım yapılmalıdır. Herkesin bildiği ulaşılabilir bir yere gazı tümüyle kesecek ana vana takılmalıdır. Hafif iş giysisi verilmelidir. Yeterli dinlenme arası verilmelidir. İçilebilir su sağlanmalıdır. Havalandırma ve iklimlendirme yapılmalıdır.</p> <p>Soğuktan koruyan iş giysisi verilmelidir (<i>bot, eldiven, bere</i>)</p> <p>Isınmak için yeterli dinlenme arası verilmelidir. (<i>sıcak içecek içilebilen</i>)</p> <p>Tüm soğutma odalarında kapıların içeriden açılabilir olması ve içeride kapalı kalırsa etkinleştirilecek alarm sistemi bulunması sağlanmalıdır.</p> <p>Ortam tehlikelerin önenebileceği düzeyde aydınlatılmalıdır.</p>

11) Makinelere Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Aşçının tehlikeli makineler kullanması (<i>ekmek kesme, doğrama, yoğurma makineleri, pişirme araçları, elektrikli bıçaklar</i>)</p>	<p>Standartlara uygun, koruyucusu olan ve düzenli bakımı yapılan makine kullanılmalıdır.</p>

12) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Aşçının görevinin stresli olması (<i>Vardiya değişikliği, eve gitmeyi zorlaştıran kısmi süreli çalışma</i>)</p> <p>-Aynı anda birden çok görev yapmak</p> <p>-Beklenmedik durum yönetimi</p> <p>-İzdiham dönemleri</p> <p>Birimde gece çalışması yapılması (<i>21.00-06.00 arası, haftada en az 2 kez çalışma</i>)</p> <p>İşçinin yalnız çalışması</p> <p>Fiziksel saldırıya uygun ortam (<i>müşteri, geç saatte eve dönmek</i>)</p>	<p>Mesleki uzmanlığa uygun görevlendirme yapılmalıdır.</p> <p>İş, iş değişikliklerine uyum sağlanacak biçimde örgütlenmelidir.</p> <p>İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir.</p> <p>Saat 23.00- 08.00 arası yalnız çalışılmamalıdır.</p> <p>Gün sonunda para taşınması önlenmelidir.</p> <p>Tek başına eve dönmek önlenmelidir.</p> <p>Düzenli bakım onarım sağlanmalıdır.</p>

Bar

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Zeminin düşme riski oluşturması -Kaygan zemin (<i>saçılmış maddeler, besin artıkları</i>) -Engembeli ve yıpranmış zemin (<i>basamak, iniş- çıkış, çukurlar, sabitlenmemiş kaplamalar, dengesiz döşeme taşları</i>) Bara açılan yolların düşme riski oluşturması -Dağınık zemin (<i>elektrik kablosu, mobilya</i>) - Dar, alçak, loş geçitler	Basamaklar ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaksız ise işaretlenmelidir. Zemin bakımlı ve temiz tutulmalıdır. Zemin kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Kaymaz tabanlı ayakkabı kullanılmalıdır. Açıktaki elektrik kabloları sabitlenmelidir. Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir. Bar tezgahı arkasında yeterli alan ayrılmalıdır.

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Barmenin yüksek yerlere erişme gerekliliği -Bardakların ve içeceklerin depolanması -Ampul değiştirmek, dekorasyon yapmak, bakım ve temizlik Barmen veya içki sorumlusunun merdiven kullanması (<i>katlan, ambar, mahzen</i>)	Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir, güvenli merdiven Kasa, karton kutu ve tabure kullanımı yasaklanmalıdır. Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik traşanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.

3) Kesi Riski

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Barmenin kesiye yol açabilecek malzeme (<i>kırık şişe, bardak, tabak ve bıçak</i>) kullanması	Kırık bardak ve tabaklar özel olarak yok edilmelidir: faraş, süpürge, özel çöp kovası. Bardak ve bıçakla çalışırken acele edilmemelidir. Profesyonel kullanıma uygun bardak ve bardak yıkama makinesi kullanılmalıdır. İyi bilenmiş profesyonel bıçak kullanılmalıdır.

4) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Barmenin eksikleri tamamlamak için şişe kasası, içki varili ve yiyecek paketi taşınması İşlemin yanlış duruşlara yol açması (<i>sırtın öne eğilmesi, kollar uzanarak yük taşımak, mahzen veya ambara dar geçitlerden ulaşmak, merdivenler</i>)	İşlemlerde yardımcı araç kullanılmalıdır (<i>el arabası, tekerlekli araç, kaldırma aracı</i>). Kasalar tam doldurulmamalı, eksikler azar azar gönderilmelidir. İşe uygun hareket ve duruş eğitimi alınmalıdır.

5) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Barmenin ellerini kaldırarak çalışması (<i>dozaj aleti eklenmiş ve yukarıya asılmış şişeler, yukarıya istiflenmiş bardak ve içecekler</i>)</p> <p>Etkinlikte tekrarlayıcı hareketler yapılması (<i>bardak yıkama ve kurulama</i>)</p> <p>Tezgâh yüksekliği ve derinliğinin barmene uygun olmaması</p> <p>Etkinliğin sürekli ayakta durarak ve dar alanda dolaşarak çalışmayı gerektirmesi</p>	<p>Tezgâh ve raf yükseklikleri barmenin boyuna uyarlanmalıdır (<i>platform kullanmak</i>).</p> <p>Bardak yıkama makinesi kullanılmalıdır.</p> <p>Uygun tezgâh kullanılmalıdır.</p> <p>Uyum sağlamak için platform kullanılmalıdır.</p> <p>Ayaktayken oturulabilen tekerlekli sandalye kullanılmalıdır.</p>

6) Alkol Tüketimine Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Müşterilerin barmene sık sık alkollü içecek ikram etmeyi önermeleri</p>	<p>Alkollü içecek ikramı kabul edilmemelidir ve bu kural çalışma talimatına eklenmelidir.</p>

7) Yanık Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Barmenin yanığa yol açabilecek pişirme araçları kullanması (<i>krep makinesi, hot dog makinesi, filtrelili kahve makinesi</i>)</p> <p>Barmene yakıcı madde sıçraması (<i>kahve makinesi buharı, sıcak kahve, çay, çorba gibi sıvılar</i>)</p>	<p>Yalıtkan el koruyucusu kullanılmalıdır.</p> <p>Aletlerle çalışırken birçok görev aynı anda yapılmamalıdır.</p> <p>Aletlerin düzenli bakımı yaptırılmalıdır.</p> <p>Sıcak içecek servisi uzanarak yapılmamalıdır.</p>

8) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (<i>Korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanmak</i>)</p>	<p>Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır.</p> <p>Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.</p>

9) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Tesislerde sigara yasağına uyulmaması</p> <p>İşçinin sık sık 24°C'den yüksek sıcaklıklara maruz kalması</p>	<p>Yasağına uyulmalıdır.</p> <p>Toplu kullanım alanlarında sigara içmeyi yasaklayan 4207 ve 5727 sayılı kanunlara uygun bir sigara içme alanı ayrılmalıdır.</p> <p>Vantilatör takılmalı, iklimlendirme yapılmalıdır.</p> <p>Hafif iş giysileri verilmelidir,</p> <p>Su içilebilen yeterli dinlenme arası verilmelidir.</p>

10) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Barmenin görevinin stresli olması -Birçok görevin aynı anda yapılması -Beklenmedik durum yönetimi -İzdiham dönemleri -Konuklarla iletişim, dil engeli -Sözel veya cinsel taciz -Vardiya değişiklikleri, kısmi süreli çalışma Gece çalışması yapılması (21.00 - 06.00 arasında haftada en az 2 kez çalışma) İşçilerin tek başına çalışması Fiziksel saldırıya uygun ortam	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapmayı önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır. Kasada tutulan para miktarı sınırlanmalıdır. İşgünü sonunda para taşımaktan kaçınılmalıdır. Eve yalnız dönme önlenmelidir.

Disko

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Zeminin düşme tehlikesi oluşturması -Kaygan zemin (saçılmış maddeler, besin artıkları) -Engeli ve yıpranmış zemin (podyum, basamak, iniş, çıkış, çukurlar, oynar kaplamalar, dengesiz döşeme taşları) Ses karıştırma klavyesine ulaşılan yolların tehlike oluşturması -Dağınık zemin (elektrik kablosu, mobilyalar) -Dar, alçak, loş geçitler	Basamak sayısı ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaksız ise işaretlenmelidir. Zemin bakımlı ve temiz tutulmalı, kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir.

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin yüksekte çalışma gerekliliği -Diskleri istiflemek -Podyuma veya rampaya çıkmak -Ampul değiştirmek -Dekor yerleştirmek -Bakım ve temizlik İşçinin merdiven çıkmak zorunda olması (katlar, depolar, mahzen)	Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir, güvenli merdiven Zemin bakımlı ve temiz tutulmalı, kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tirabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.

3) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Diskjokeyin kolları kalkık (ses karıştırma masasının çok yüksekte olması) veya tekrarlanan kol hareketleri yaparak çalışması Uzun süre ayakta dikilerek veya dar alanda gidip gelerek çalışması	Mesleki etkinliğe uyarlanmış hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır. Ayakta durarak oturulmasını sağlayacak oturak sağlanmalıdır.

4) Alkol Tüketimine Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Müşterilerin diskjokeye veya garsona sık sık alkollü içecek ikram etmeyi önermeleri	Alkollü içecek ikramı kabul edilmemeli ve bu kural çalışma talimatına eklenmelidir.

5) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Diskjokeyin duman çıkaran bir madde veya solunabilir başka bir maddeye maruz kalması	Duman çıkış ağzı diskjokeyin ve gösteri yapan kişilerin uzağına yerleştirilmelidir. Kapalı bir miksaj kabini yapılmalıdır. Yeterli taze hava sağlanmalıdır.

6) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanmak)	Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır. Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.

7) Gürültüye Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Gürültü şiddetinin 80 dB'yi aşması	Kapalı bir ses karıştırma bölmesi yapılmalıdır ve/veya kişiye özel kulak koruyucu verilmelidir.

8) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Tesislerde sigara yasağına uyulmaması	Yasağına uyulması sağlanmalıdır. Toplu kullanım alanlarında sigara içmeyi yasaklayan 4207 ve 5727 sayılı kanunlara uygun bir sigara içme alanı ayrılmalıdır.
İşçinin sık sık 24° C'den yüksek sıcaklığa maruz kalması (kalabalık, aydınlatma veya ses düzenine bağlı sıcak)	Vantilatör takılmalı veya iklimlendirme sağlanmalıdır. Hafif iş giysileri sağlanmalıdır. Su içilebilen yeterli dinlenme arası verilmelidir.

9) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşin stres yapıcı olarak değerlendirilmesi -Birçok görevin aynı anda yapılması, -Diğer birimlere yardım (<i>bar, servis</i>) -İzdiham dönemleri -Konuklarla iletişim -Sözel veya cinsel taciz -Vardiya değişiklikleri Birimde gece çalışması yapılması (<i>21.00-06.00 saatlerinde haftada en az 2 kez çalışma</i>) İşçinin yalnız çalışması Fiziksel saldırı için uygun ortam (<i>müşteri, geç saatte eve dönmek...</i>)	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapmayı önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır. İşgünü sonunda para taşınması önlenmelidir.

Teras

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Zeminin düşme tehlikesi yaratması -Kaygan zemin (<i>dökülmüş maddeler, yağlar, atıklar, buzlanma</i>) -Engelibeli ve yıpranmış zemin (<i>basamak, iniş- çıkış, çukur, ovnak kaplama ve döşeme taşları</i>) Terasa açılan yollarda düşme tehlikesi -Dağınık zemin (<i>elektrik kabloları, mobilyalar</i>) -Dar, alçak, loş geçitler	Basamak sayısı ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaksız ise işaretlenmelidir. Zemin bakımlı ve temiz tutulmalı, kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir. Masa ve sandalyeler arasında yeterli aralık bırakılmalıdır.

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Garsonun yükseğe erişme gerekliliği (<i>Ampul değiştirmek, dekor yerleştirmek</i>) Garsonun merdiven inip çıkması (<i>Katlar, ambar, mahzen</i>)	Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir, güvenli merdiven. Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik trabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.

3) Kesi Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Garsonun kesiye yol açabilen malzeme (<i>Kırık şişe, bardak, tabak ve bıçak</i>) kullanması	Kırık bardak ve tabaklar özel olarak yok edilmelidir: faras, süpürge, özel çöp kovası Bardak ve bıçakla çalışırken acele edilmemelidir.

4) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Elle indirilip kaldırılması zor olan ağır bir metal kepenk veya perdeler (<i>eski mekanizma, uzun veya kısa sap</i>)</p> <p>Gece içeri alınması gereken tente veya çardaklar</p> <p>Gece içeri alınması gereken masa ve sandalyeler</p> <p>Düzenli olarak taşınması gereken kap kacaklar</p> <p>Her gün içeri alınması gereken derin dondurucular</p> <p>İşlemin yanlış duruşlara yol açması (<i>Sırtın öne eğilmesi, kollar uzatılmış şekilde yük taşınması, ağır tepsi veya tabakların ön kolda taşınması...</i>)</p>	<p>Metal kepenk veya perde mekanikleştirilmelidir.</p> <p>Taşıma ve kaldırma işlemlerinde yardımcı araç kullanılmalıdır. (<i>el arabası, tekerlekli araç</i>)</p> <p>Masa ve sandalyeler arasında yeterli aralık bırakılmalıdır.</p> <p>Hafif ve tekerlekli mobilya seçilmelidir.</p> <p>Hafif bardak ve tabak seçilmelidir.</p> <p>Ağır tabaklarda saplı tepsi veya servis arabası kullanılmalıdır.</p> <p>Hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır.</p>

5) Yanık Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Garsonun sıcak tabak veya tepsi taşınması</p> <p>Garsonun bazı karışımları alevlendirmesi</p>	<p>Yalıtkan koruyucu takılmalıdır.</p> <p>Çift tabak veya servis tepsi kullanılmalıdır.</p>

6) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin kimyasal madde kullanması (<i>deterjan, leke çıkarıcı...</i>)</p>	<p>Kullanılan tüm kimyasalların Malzeme Güvenlik Bilgi Formları bulundurulmalıdır.</p> <p>Koruyucu kişisel donanım sağlanmalıdır.</p> <p>Kimyasallar uygun koşullarda saklanmalıdır.</p> <p>Doğru şekilde etiketleme yapılmalıdır.</p>

7) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (<i>Korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanmak</i>)</p>	<p>Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır.</p> <p>Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.</p>

8) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin 24° C'den yüksek veya 15°C'den düşük sıcaklıklara nemli veya kuru ortamda sık sık maruz kalması	Güneşten koruyucu araç kullanılmalıdır. Hafif iş giysisi verilmelidir. Su içilebilen yeterli dinlenme arası verilmelidir. Soğuktan koruyacak iş giysisi verilmelidir: bot, eldiven, bere. Isınmak için sıcak içecek içilebilen yeterli dinlenme arası verilmelidir.
Aydınlatmanın yetersiz olması ve başka tehlikelere yol açması (yaralanma, yanık, düşme)	Bu tür bir etkinlikte en az 200 lüks şiddetinde aydınlatma sağlanmalıdır.

9) Araç Çarpmasına Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Bir yoldan geçilerek ulaşılan bir dış teras bulunması (araba veya motosiklet çarpması)	Yollar belediye ile işbirliği yaparak güvenli hale getirilmelidir (Üç renkli uyarı işareti, yaya geçidi ve üst geçit yapmak).
Aydınlatmanın yetersiz olması ve başka tehlikelere yol açması (yaralanma, yanık, düşme)	Bu tür etkinliklerde aydınlatma şiddeti en az 200 lüks olmalıdır.

10) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Garsonun terastaki işinin strese yol açması -Birçok görevin aynı anda yapılması -Beklenmedik durum yönetimi -İzdiham dönemleri -Konuklarla iletişim, dil engeli -Sözel veya cinsel taciz -Vardiya değişiklikleri	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapmayı önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır.
Birimde gece çalışması olması (21.00 ile 6.00 saatleri arasında haftada en az iki kez)	İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir.
İşçinin yalnız çalışması	Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır.
Fiziksel saldırıya uygun ortam (müşteri, eve geç dönüş)	İşgünü sonunda para taşınması önlenmelidir. Kasada tutulan para sınırlanmalıdır.

11) Pasif Sigara İçiciliğine Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Sigara içmenin serbest olduğu, açık veya kapalı, ama tesisin diğer bölümlerinden ayrılmış bir teras bulunması	Sigara içilebilen, tam veya kısmen açık, ama tesisin kapalı bölümlerinden bütünüyle ayrılmış teraslar belirlenmelidir.

Bulaşıkhanne

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Zeminin düşme riski yaratması -Kaygan zemin (<i>saçılmış maddeler, su, atıklar</i>) -Eğibeli ve hasarlı zemin (<i>basamak, iniş- çıkış, delik, oynak kaplama ve döşeme taşları, yerinden çıkmış gider kapağı</i>) Dolaşım alanının düşme tehlikesi yaratması -Dağınık zemin (<i>bulaşık taşıma arabası, su boruları, mobilyalar</i>) -Dar, alçak, loş ve uzun geçitler	Basamaklar ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaksız ise işaretlenmelidir. Zemin bakımlı ve temiz tutulmalı, kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Kaymaz tabanlı ayakkabı kullanılmalıdır. Ulaşım yolları güvenli hale getirilmelidir. Mutfak görevleri için yeterli alan ayrılmalıdır (<i>temizleme aracının hareketi, iş planı</i>).

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin -Merdiven çıkıp inmesi (<i>katlar, depo, mahzen</i>) -Tabak, çanağı yüksek raflara yerleştirilmesi -Yüksek raflardan temizlik malzemesi alması -Ampul değiştirmesi Hizmet örgütlenmesi ve hızın düşme riskini artırması	Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tirabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır. Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir, güvenli merdiven. Kasa, karton kutu ve tabure kullanımı yasaklanmalıdır.

3) Kesi Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin: -Kırık veya aşınmış tabak, çanak veya cam malzemelerle uğraşmak zorunda olması. -Bıçakları veya kesici aletleri temizlemesi	Çatlamış veya kırılmış bulaşıklar özel bir kaptaki yok edilmelidir. Kesici nesnelere, bıçaklar ve makinelerin kesici bölgeleri ayrı olarak yıkanmalıdır. Bıçak temizlerken acele edilmemeli ve uygun eldiven kullanılmalıdır.

4) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Ağır yüklerin tekrarlayan bir biçimde kaldırılıp taşınması (<i>Ağır (20 kg üstü) kazanlar, tabak yığınları, çöplerin boşaltılması</i>) Bu yüklerin 2m'den uzağa veya uygun olmayan konumlarda taşınması (<i>kollar yukarıda, dar alanlarda</i>)	Kaldırma ve taşıma için yardımcı araç kullanılmalıdır (<i>tekerlekli el arabası, çöp konteyneri</i>). Raf yükseklikleri 60 - 150 cm arasında olmalıdır. Hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır.

5) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin öne eğik olarak çalışması (<i>bulaşık teknesinin yüksek veya alçak olması</i>)</p> <p>İşçinin yinelenen hareketler yapması (<i>kolları yukarıya kaldırmak, bulaşık duşu kullanırken başparmağa sürekli basınç uygulamak, sünger kullanırken el ayasına baskı uygulamak</i>)</p>	<p>İnsan boyuna uygun bulaşık yıkama sepeti sağlanmalıdır.</p> <p>Bulaşık yıkama teknesinin yüksekliği 90 cm ile 1 m arasında ayarlanabilir olmalıdır.</p>

6) Yanık Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin bulaşık makinesinden çıkmış veya ısıtılmış sıcak tabak çanağa dokunması</p> <p>45°C'den yüksek sıcaklıkta su kullanılması</p>	<p>Dokunmadan önce bulaşıkların soğuması beklenmelidir veya yıkanmış sıcak bulaşıklara dokunurken eldiven kullanılmalıdır.</p> <p>Isı ayarlı musluk kullanılmalı ve /veya buhar kazanındaki suyun sıcaklığı ayarlanmalıdır.</p>

7) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Bulaşıkçının kimyasal madde kullanması (<i>Deterjan, parlatıcı, kireç çözücü...</i>)</p>	<p>Kimyasalların güvenli kullanımı kurallarına uyulmalıdır.</p> <p>Temizlik malzemeleri özgün kaplarında tutulmalıdır.</p> <p>Ecza dolabı bulundurulmalıdır.</p>

8) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Bulaşık teknesinin yakınında açık elektrik kabloları veya aşınmış uzatma kabloları bulunması</p>	<p>Elektriği anında kesecek bir ana şalter bulunmalıdır.</p>

9) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin çok yüksek sıcaklıklara maruz kalması (ocak başında çalışma, bulaşık yıkama makinesi başında çalışma)	Bulaşıkhanede iyi havalandırma yapılmalıdır (Saatte 1500 m ³ taze hava sağlamak). Gerekliyse ise taze hava sağlanmalıdır (iklimlendirme, havalandırma çukurları).
Sıcaklığın termal konfor değerlerinden yüksek olması (yaz ve kış 21°C- 25°C arasında)	Hafif iş giysileri sağlanmalı, içilebilir su temin edilmelidir. Yeterli dinlenme arası sağlanmalıdır.
Nem oranının yüksekliği Aydınlatmanın yetersiz olması ve başka tehlikelere yol açması (yaralanma, yanık, düşme)	Bu tür bir etkinlikte en az 120 lüks şiddetinde aydınlatma sağlanmalıdır.

10) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Bulaşıkçının işi stres yapıcı olarak değerlendirmesi (vardiya değişikliği, kısmi süreli çalışma, eve gitmeyi güçleştiren iş araları)	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapmayı önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır.
Birçok görevin aynı anda yapılması -Beklenmedik durum yönetimi -İzdiham dönemleri	
Gece çalışması yapılması (21.00 ile 06.00 veya 03.00 arası saatlerde haftada en az 2 kez çalışma)	Çalışma saatleri ertesi gün çalışmaya başlamadan önce yeterli dinlenme süresi sağlayacak biçimde düzenlenmelidir.
İşçilerin tek başına çalışması Fiziksel saldırı riski (geç saatte eve dönmek)	Saat 23.00'den sonra ve 08.00'den önce yalnız çalışma önlenmelidir.

Mal Alımı, Depolaması, Mahzenler, Soğuk Odalar

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Mal teslim alma ve depolama alanlarıyla, mahzen veya soğuk oda zeminlerinin düşme riski yaratması -Kaygan zemin (dökülmüş maddeler, yağlar, atıklar, buz, çamur) -Engibeli zeminler (basamak, iniş, çıkış, çukur, oynak kaplamalar ve döşeme taşları) -Dağınık zemin, elektrik kabloları, mobilyalar -Dar, alçak, sıkışık, loş geçitler	Zeminler düz ve bakımlı olmalı, kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Seviye farklılıkları ve basamaklar ortadan kaldırılmalı veya işaretlenmelidir. Ulaşım yolları güvenlik altına alınmalıdır. Geçitlerdeki engeller kaldırılmalı, geçit genişliği en az 120 cm, yüksekliği en az 2 m olmalı, değil ise işaretleme yapılmalıdır. Özellikle merdivenlerdeki karanlık bölgeler aydınlatılmalıdır, bozuk ampuller değiştirilmelidir.

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Mal teslim alma ve depolama alanlarıyla, mahzen veya soğuk oda zeminlerinin düşme riski yaratması</p> <p>-Kaygan zemin (<i>dökülmüş maddeler, yağlar, atıklar, buz, çamur</i>)</p> <p>-Engebeli ve hasarlı zemin (<i>basamak, iniş, çıkış, çukurlar, oynak kaplamalar, dengesiz döşeme taşları</i>)</p> <p>-Dağınık zemin, elektrik kabloları, mobilyalar</p> <p>-Dar, alçak, engeller bulunan ve loş geçitler</p>	<p>Düz ve iyi durumda zeminler kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır.</p> <p>Seviye farklılıkları ve basamaklar ortadan kaldırılmalı veya işaretlenmelidir.</p> <p>Ulaşım yolları güvenlik altına alınmalıdır.</p> <p>Geçitlerdeki engeller kaldırılmalı, geçit genişliği en az 120 cm, yüksekliği en az 2 m olmalı, değil ise işaretleme yapılmalıdır.</p> <p>Özellikle merdivenlerdeki karanlık bölgeler aydınlatılmalıdır, bozuk ampuller değiştirilmelidir.</p>
<p>Hizmet örgütlenmesi ve hızın düşme riskini artırması</p>	

3) Kesi Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşlem yapılan malzemelerin ellerde keskiye ya da yaralanmaya yol açması (<i>eskimiş kasa ve sepetler, delici cisimler, kırık camlar</i>)</p>	<p>İş eldiveni kullanılmalıdır.</p> <p>Malzeme durumu önceden gözden geçirilmelidir.</p>

4) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Kullanılan malzemelerin (<i>kartonlar, kutular, sepetler</i>) teslim alınması veya depolanması</p> <p>Toptancıdan veya perakende olarak erzak sağlanır, teslim alınır veya depolanırken işçinin 20 kg'dan ağır yükleri 2 m'den uzağa taşınması</p> <p>İşlemin yanlış duruşlara yol açması (<i>sırtın öne eğilmesi, kollar uzatılmış şekilde yük taşınması, sıkışık alanlar</i>)</p> <p>Bir kutuya ulaşmak için diğer kutuların yerinin değiştirilmesi</p>	<p>İşlemlerde araç kullanılması sağlanmalıdır (<i>tekerlekli servis masası, el arabası</i>).</p> <p>Geniş, engelsiz, düzgün zeminli ulaşım yolları bulunmalıdır.</p> <p>Ağırlıklarını azaltmak için olanaklı ise karton kutuların hafifletilmesine öncelik verilmelidir.</p> <p>Kutular türlerine ve içeriklerine göre sınıflandırılmalıdır.</p>

5) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Kuru buz kullanılması</p> <p>Yiyecek içecek taşımak için kullanılan araçların, soğuk odaların veya besin ambarlarının temizliği için bakterisit türü deterjanlar kullanılması</p> <p>Ambarlarda ve mahzenlerde fare ve böcek zehri gibi dezenfeksiyon malzemelerin işçiler tarafından kullanılması</p> <p>Fıçı bira için gaz sağlayan düzenekte patlama riski</p>	<p>Kuru buz, sürücüden yalıtılmış kapalı bir bölgede kullanılmalıdır.</p> <p>Kimyasalların güvenli kullanımı kurallarına uyulmalıdır.</p> <p>Şişeler bu iş için ayrılmış kapalı bir yerde saklanmalıdır.</p>

6) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Nemli veya nemsiz ortamda 12 °C'den düşük sıcaklıklara sık sık ve uzun süre maruz kalınması (soğuk odalarda ve mahzenlerde sayım, düzenleme ve temizlik yapılması)	Soğuktan koruyan iş giysisi verilmeli, soğuk odada uzun süre kalınacaksa uygun bot, eldiven ve bere sağlanmalıdır. Isınmak için yeterli dinlenme arası sağlanmalıdır (sıcak içecek sağlanması). Soğuk odalarda içten açma kapama mekanizması bulunmalıdır.
Soğuk odalarda iç aydınlatma bulunmaması	Bu tür yerlerde en az 120 lüks şiddetinde aydınlatma yapılmalıdır.
Aydınlatmanın yetersiz olması ve başka tehlikelere yol açması (yaranama, yanık, düşme)	Bu tür bir etkinlikte en az 120 lüks şiddetinde aydınlatma yapılmalıdır.

7) Dolaşıma Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Yiyecek içecek sağlama görevlisinin araç kullanması (4 tekerlekli, 2 tekerlekli veya triportör)	Sürücülere güvenlik kuralları anımsatılmalıdır: taşınabilir telefon kullanılmaması, sakinlik, hız sınırlamalarına uyulması. Yol güvenliği eğitimi alınmalıdır. 2 tekerlekli ve triportör araçlar için kask takma gerekliliği anımsatılmalıdır.

8) Ağır Nesnelere Düşmesi

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Yüksekte istiflenmiş ürünlerin düşmesi veya bu ürünlerle işlem yapılması -Ağırılık istifleme biçimini belirler -Sıkışıklık -Farklı seviyelerde istiflemenin yol açtığı dengesizlik -Kollar uzatılmış bir şekilde istifleme yapılması ya da istiflenmiş malzemenin alınması	Sabitlenmiş ve aşırı yüklenmemiş istifleme ve depolama rafları yapılmalıdır Ağır kutular alçak raflara istiflenmelidir. Ağır yüklerin 1 m 50 cm'den yüksekteki raflara istiflenmesi veya bu raflardan indirilmesi sırasında düzenli olarak bir portatif merdiven veya basamak kullanılmalıdır. İşlem sırasında yardımcı araç kullanılmalıdır (el arabası...).

9) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Yiyecek içecek sağlama etkinliğinin stres yapıcı olarak değerlendirilmesi -Birçok görevin aynı anda yapılması -Beklenmedik durum yönetimi Çalışma biriminde gece çalışması yapılması (21.00 ile 06.00 veya 03.00 arası saatlerde haftada en az 2 kez çalışma) İşçilerin tek başına çalışması Fiziksel saldırı için uygun ortam olması	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirmeye çalışılmalıdır. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 21.00 - 06.00 arası yalnız çalışılmamalıdır. Büyük miktarda para taşıma önlenmelidir.

Nakliye Paket Servisi

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Mal teslimi yapılan alanın, ambarların, mahzenlerin veya soğuk odaların zeminlerinin düşme riski yaratması</p> <p>-Kaygan zemin (<i>dökülmüş maddeler, yağlar, atıklar, buz, çamur</i>)</p> <p>-Engibeli zemin (<i>basamak, iniş, çıkış, çukurlar, sabitlenmemiş kaplamalar, dengesiz döşeme taşları</i>)</p> <p>-Dağınık zemin (<i>elektrik kabloları, mobilyalar</i>)</p> <p>-Dar, alçak, sıkışık, loş geçitler</p>	<p>Düz ve iyi durumda zeminler kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır.</p> <p>Basamakların ve düzey farklılıklarının azaltılması olanaklı değilse işaretlenmelidir.</p> <p>Güvenlik altına alınmış ulaşım yolları olmalıdır.</p> <p>Geçitler her türlü engelden arındırılmalıdır: en az 120 cm genişlikte ve 2 m yükseklikte olmalı, aksi halde işaretleme yapılmalıdır.</p> <p>Özellikle merdivenlerde karanlık bölge bulunmamalıdır.</p> <p>Gerekliyse ek aydınlatma sağlanmalı ve bozuk ampuller değiştirilmelidir.</p>
<p>Hizmet örgütlenmesinin ve hızının düşme riskini artırması</p>	

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin mal teslimi sırasında yüksekteki bölümlere ulaşmak zorunda kalması (<i>yükseğe yerleştirilmiş malların alınması, araçta malların yükseğe istiflenmesi</i>)</p>	<p>Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir güvenli merdiven.</p> <p>Kasa, karton kutu ve tabure kullanımı yasaklanmalıdır.</p>
<p>İşçinin mal teslim alanına, depoya, mahzene veya soğuk odaya ulaşmak için merdiven kullanmak zorunda kalması</p>	<p>Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik trabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır. Olanaklı ise yük asansörü kullanılmalıdır.</p>
<p>İşçinin yük taşıırken hızlı bir biçimde inip çıkmak zorunda kalması</p> <p>Bu etkinliğin hız ve süresinin düşme riskini artırması</p>	<p>En sık kullanılanlar en yakına istiflenmelidir.</p>

3) Kesi Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşlem yapılan malzemelerin ellerde kesi veya yaralanmaya yol açması</p> <p>(<i>eskimiş kasa ve sepetler, delici cisimler, kırık camlar</i>)</p>	<p>İş eldiveni kullanılmalıdır.</p> <p>Böyle malzemelerin durumları gözden geçirilmelidir.</p>

4) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Taşınan ürünlerin 25 kg'dan ağır olması (<i>karton kutu, kasa ve sepetler</i>)</p> <p>25 kg'dan ağır yüklerin 2 m'den uzağa taşınması</p> <p>İşlemin yanlış duruşlara yol açması (<i>Sırtın öne eğilmesi, kollar uzatılmış şekilde yük taşınması, sıkışık alanlar</i>)</p>	<p>İşlemlerde araç kullanılmalıdır (<i>tekerlekli servis masası, el arabası</i>).</p> <p>Geniş, engelsiz, düzgün zeminli ulaşım yolları olmalıdır.</p> <p>Olanaklı olduğu ölçüde 10 kg'dan düşük yükleri taşıma ve kaldırma koşulu getirilmelidir.</p>

5) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Dondurulmuş yük taşıyan işçilerin kuru buz kullanması</p> <p>Taşıma araçlarını dezenfekte etmek için bakterisit özellikli deterjan kullanılması</p>	<p>Kuru buz sürücülerden yalıtılmış kapalı bir bölgede kullanılmalıdır.</p> <p>Kimyasallar yetkili kişi tarafından kullanılmalıdır.</p>

6) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin nemli veya kuru ortamda, uzun süre veya sık sık 12°C'den düşük sıcaklıkta çalışması (<i>Soğuk odalarda ve mahzenlerde sayım, düzenleme ve temizlik yapılması</i>)</p>	<p>Soğuktan koruyan iş giysisi verilmeli, soğuk odada uzun süre kalınacaksa uygun bot, eldiven ve bere giyilmelidir.</p> <p>Isınmak için sıcak içecek içilebilen yeterli dinlenme süresi verilmelidir.</p>

7) Dolaşıma Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Yiyecek içecek sağlayan görevlinin araç kullanması (<i>4 tekerlekli, 2 tekerlekli, triportör</i>)</p>	<p>Sürücülere güvenlik kuralları anımsatılmalıdır:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Taşınabilir telefon kullanmamak - Sakinlik - Hız sınırlamalarına uymak - Yol güvenliği eğitimi alınmalıdır - 2 ve 3 tekerli araçlarda kask kullanılmalıdır.

8) Ağır Nesnelerin Düşmesi

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Yüksekte istiflenen ürünlerin düşmesi veya bu ürünlerle işlem yapılması</p> <ul style="list-style-type: none"> -İstifleme biçimi açısından ağırlığın önemi -Sıkışıklık -Farklı düzeylerde istiflemenin yol açtığı dengesizlik -Kollar uzatılarak istifleme yapılması veya istiflenmiş malzemenin alınması 	<p>İstifleme ve depolama rafları sabitlenmeli ve aşırı yüklenmemelidir.</p> <p>Ağır kutular alçak raflarda istiflenmelidir. Ağır yükler 1.5 m'den yüksek raflara istiflenmelidir veya buralardan indirilirken bir portatif merdiven veya basamak kullanılmalıdır.</p> <p>İşlemden yardımcı araç kullanılmalıdır (<i>el arabası</i>).</p>

9) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Mal tesliminin ve nakliyenin stres yapıcı olarak değerlendirilmesi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Birçok görevin aynı anda yapılması - Beklenmedik durum yönetimi, acil görevler - Konuklarla iletişim, dil engeli - Sözel veya cinsel taciz - Vardiya değişiklikleri <p>Birimde gece çalışması yapılması (21.00-06.00 arasında haftada en az 2 kez çalışma)</p> <p>İşçinin yalnız çalışması</p> <p>Fiziksel saldırı için uygun ortam bulunması</p>	<p>Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirmeye çalışılmalıdır. Aynı vardiyada birden çok görev yapmayı önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır.</p> <p>Çalışma saatleri ertesi gün işe başlamadan önce yeterli dinlenme sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır. Büyük miktarda para taşıma önlenmelidir.</p>

Destek hizmetleri

Teknik Destek ve Bakım Hizmetleri

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Teknik bölümlere ulaşım yollarının ve alanların düşme riski yaratması</p> <ul style="list-style-type: none"> -Engibeli zeminler (<i>basamak, iniş- çıkış, çukurlar, sabitlenmemiş kaplamalar, dengesiz döşeme taşları</i>) -Kaygan zemin (<i>dökülmüş maddeler, su, atıklar</i>) -Engibeli zemin -Dar, engibeli ve loş koridorlar <p>Çalışma biriminin darlığı</p>	<p>Düz ve iyi durumda zeminler kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır.</p> <p>Basamaklar ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaklı değilse işaretlenmelidir.</p> <p>Güvenlik altına alınmış ulaşım yolları olmalıdır.</p>

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin merdiven çıkması (<i>katlar, mahzen, çöp deposu</i>)</p> <p>İşçinin 1.80 m'den yükseğe erişmek zorunda kalması (<i>her tür onarım, boya, badana, dekorasyon, ampul değiştirme</i>)</p>	<p>Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tırabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.</p> <p>Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir güvenli merdiven.</p> <p>Kasa, karton kutu ve tabure kullanımı yasaklanmalıdır.</p>

3) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin çalışırken 25 kg'dan ağır yük taşımak zorunda kalması (<i>mobilya, buzlanmaya karşı kullanılan tuz çuvalı, boya, badana, bakım malzemeleri</i>)</p> <p>İşin yanlış duruşlar gerektirmesi (<i>sırtı öne eğmek, kol ucunda yük taşımak, vücudun uzağında yük taşımak</i>)</p> <p>Yüklerin merdiven çıkmak da dahil 2 m'den uzağa taşınması</p>	<p>İşlemlerde yardımcı araç kullanılmalıdır (<i>el arabası, kolay yönlendirilebilir tekerlekli araç</i>).</p>

4) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kollarını baş hizasından yukarıya kaldırması - Öne eğilmiş, dizlerini bükerek, çömelerek, bedenini yana çevirerek çalışması - Vidalama, vida sökme benzeri hareketleri güç uygulayarak veya uygulamayarak yapması <p>Alanların darlığının duruş güçlüklerini artırması</p>	<p>Hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır.</p> <p>Uzatma sapı olan temizlik aracı veya güvenli merdiven kullanılmalıdır.</p> <p>Olanaklı olduğu ölçüde el aleti yerine makine kullanılmalıdır.</p>

5) Makinelere Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Yaralanmaya yol açabilecek kaynak makinesi, testere, kesici veya taşınabilir elektrikli veya mekanik bir el alet kullanılması</p> <p>Cam veya ayna değiştirme işleri yapılması</p>	<p>Kullanma talimatlarına uyulmalıdır.</p> <p>Eldiven, iş elbisesi gibi kişisel koruyucu donanım kullanılmalıdır.</p> <p>Koruyuculu araç kullanılmalıdır (<i>koruyuculu kesme aleti, koruyuculu testere, acil durdurma koruyucusu</i>).</p>

6) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin sanayi tipi temizlik malzemesi kullanması</p> <p>İşçinin boya ve badana yapmak; çözücü, asit, baz kullanmak; ot, haşere, kemirgen mücadele ilacı uygulamak, duman (<i>kaynak</i>), gaz ve toza (<i>ağaç, çimento</i>) maruz kaldığı işler yapmak zorunda olması</p>	<p>Kimyasalların güvenli kullanımı kurallarına uyulmalıdır.</p> <p>Önerilmiş kişisel koruyucular (<i>gözlük, eldiven, solunum koruyucusu</i>) kullanılmalıdır.</p> <p>Çözücü içermeyen boya ve badana malzemeleri seçilmelidir.</p>

7) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Elektrikli alet kullanılması</p> <p>İşçinin elektrik tesisatına küçük müdahaleler yapması</p>	<p>Kullanım talimatlarına uyulmalıdır.</p> <p>Elektrikle ilgili işler hakkında eğitim ve yetkinleştirme yapılmalıdır.</p>

8) Gürültüye Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Bakım personelinin:</p> <p>-Gürültülü aletler kullanması (<i>matkap, zımpara, testere, belleme, ot biçme</i>)</p> <p>-Gürültülü bir atölyede çalışması (<i>80dB'den yüksek gürültüde 8 saat</i>)</p>	<p>Aletlere düzenli bakım yapılmalıdır</p> <p>İşitme koruyucusu kullanma talimatına uygun olarak kullanılmalıdır.</p>

9) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Birimde havalandırma yapılmaması</p> <p>Tozlu etkinlikte yerel havalandırma olmaması</p> <p>Aydınlatmanın yetersiz olması ve başka tehlikelere yol açması (<i>Yaralanma, yamık, düşme</i>)</p>	<p>Etkinliğe uygun yeterli taze hava sağlanmalıdır (<i>kişi başına, saatte 30 m³</i>).</p> <p>Toz ve duman oluşan etkinliklerde yerel havalandırma yapılmalıdır.</p> <p>Etkinlik için gerekli kişisel koruyucular kullanılmalıdır.</p> <p>Teknik etkinliklerde en az 300 lüks şiddetinde aydınlatma sağlanmalıdır.</p>

10) Biyolojik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin atık su tesisatına onarım veya tıkanıklık açmak için müdahale etmesi (<i>tuvaletler, lavabolar</i>)</p>	<p>Kesilmeye ve aşınmaya dayanıklı eldiven kullanılmalıdır. Batma, kesi veya biyolojik etkenler ile her türlü temasta (<i>kan, idrar</i>): -15 dakika çamaşır suyu ile dezenfeksiyon yapılmalıdır. - Hemen en yakın acil servise başvurulmalıdır.</p>

11) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Çalışma birimindeki çalışmanın stres yapıcı olarak değerlendirilmesi -Birçok görevin aynı anda yapılması -Beklenmedik durum yönetimi Birimde gece çalışması yapılması (<i>21.00-06.00 arasında, haftada en az 2 kez</i>) Bu saatlerde işten eve, evden işe gidilmesi</p>	<p>Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapılmasını önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir.</p>

Çeşitli Hizmetler ve Teçhizat

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Zeminin düşme tehlikesi oluşturması -Kaygan zemin (<i>deterjan</i>) -İnişli çıkışlı zemin (<i>basamak, iniş, rampa</i>) -Hatalı zemin (<i>çukur, girintili çukuntulu kaplama, oynak kaplama taşları</i>) Dolaşım alanlarının düşme tehlikesi yaratması (<i>dar, engelli, loş geçitler</i>)</p>	<p>Zemin bakımı yapılmalıdır. Zemin düzleştirilmeli veya engeller işaretlenmelidir. Düz, kaydırmaz kaplama ile kaplı zemin, sabitlenmiş hal kullanılmalıdır. Dolaşım yolları engelsiz ve aydınlatılmış olmalıdır.</p>

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçilerin merdiven kullanmaları İşçinin 1,80 m'den yükseğe erişme zorunluluğu (<i>temizlik, bakım, stok denetimi, teçhizat onarımı</i>)</p>	<p>Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tirabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır. Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir güvenli merdiven. Kasa, karton kutu ve tabure kullanılmamalıdır.</p>

3) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçilerin bu hizmetler sırasında elle taşıma ve kaldırma yapması (<i>paket, havuz koruyucusu taşımak, fitness teçhizatı yerleştirmek</i>)</p> <p>Bu işlemlerin hatalı duruşa yol açması (<i>sırtın öne eğilmesi, kollar uzatılarak yük taşımak ve/veya bedenün uzağındaki yükü taşımak</i>)</p> <p>Bu yüklerin 2 m'den uzağına ve/veya merdiven inip çıkılarak taşınması</p> <p>(<i>öne eğilmiş, çömelmiş ve yere eğilmiş, beden öne eğilip döndürülerek, ayakta uzanarak</i>)</p> <p>İşlem yapılan alanların dar olmasının duruş güçlüklerini artırması</p>	<p>Kaldırma ve taşıma için kolay yönlendirilen el arabası, tekerlekli araç kullanılmalıdır.</p> <p>Olanaklı ise mekanik teçhizat kullanılmalıdır.</p> <p>Teleskobik saplı alet ve güvenli merdiven kullanılmalıdır.</p> <p>Hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır.</p>

4) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kollarını omuz hizası üzerine kaldırarak, kollarıyla güç uyguladığı ritmik hareketler yaparak çalışması (<i>fırçalama, epilasyon, masaj, cilt bakımı</i>) - Vidalama veya vida sökme benzeri hareketleri güç uygulayarak veya uygulamadan yapması 	<p>Yüksekliği ayarlanabilir bakım masaları ve kuaför koltukları kullanılmalıdır.</p> <p>El aletleri yerine, olanaklı olduğu ölçüde mekanik aletler kullanılmalıdır.</p>

5) Yanık Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin yakıcı veya yaralayıcı alet kullanması (<i>buhar püskürtme, saç kurutma aleti, makas, bıçak</i>)</p>	<p>Kullanma talimatlarına uyulmalıdır.</p>

6) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin sanayi tipi temizlik ürünleri kullanması</p> <p>İşçinin teçhizat bakımı yapması (<i>havuz ve sauna bakım ürünleri, zemin boyaları</i>)</p> <p>İşçinin kozmetik ürünler kullanması (<i>saç boyaları ve tüy dökücüler</i>)</p>	<p>Önerilen koruyucu teçhizat kullanılmalıdır.</p> <p>Bu özel riskler için uzmanlık kuruluşlarından yardım alınmalıdır.</p>

7) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin elektrikli alet kullanması</p> <p>İşçinin elektrik tesisatında onarım yapması</p>	<p>Kullanma talimatlarına uyulmalıdır.</p>

8) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Bu birimlerde etkinliğe uygun havalandırma yapılmaması veya havayı dışarı boşaltacak bir düzenek bulunmaması Aydınlatmanın yetersiz olması ve başka tehlikelere yol açması (<i>yaralanma, yangın, düşme</i>)	Hava, etkinliğe uygun ve yeterli düzeyde yenilenmelidir. (<i>saatte kişi başına en az 30 m³</i>)

9) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Bu hizmetlerde yer alan çeşitli etkinliklerin stres yapıcı olarak değerlendirilmesi -Birçok görevin birlikte yapılması -Beklenmedik olayların yönetilmesi -İzdiham dönemleri -Müşterilerle iletişim, dil engeli -Sözel veya cinsel saldırı riski -Değişken çalışma saatleri Birimde gece çalışması yapılması (<i>21.00- 6.00 saatleri arasında haftada en az iki kez çalışma</i>) İşçinin yalnız çalışması Fiziksel saldırıya uygun ortam bulunması	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapılmasının önlenmesi için görev paylaşımı yapılmalıdır. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır. Kasadaki para miktarı sınırlanmalıdır. İş günü sonunda para nakli önlenmelidir.

Güvenlik Hizmetleri

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Güvenliği sağlanan kapalı alanlarda zeminler düşme riski yaratması (<i>tesis, park yeri, diğer alanlar</i>) -Engbeli zeminler (<i>basamak, iniş, çıkış, çukurlar, sabitlenmemiş kaplamalar, dengesiz döşeme taşları</i>) -Kaygan zemin (<i>dökülmüş maddeler, su, atıklar</i>) -Engbeli zemin -Dar, engbeli ve loş koridorlar	Zeminler düz olmalı, kaymaz kaplama ile kaplanmalı, bakımlı ve temiz tutulmalıdır. Basamaklar ve düzey farklılıkları azaltılmalı, olanaklı değilse işaretlenmelidir. Ulaşım yolları güvenlik altına alınmalıdır.

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin merdiven çıkmak zorunda olması (<i>katlar, mahzen, park</i>) Hizmet örgütlenmesi ve hızının riski artırması	Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik tırabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.

3) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Etkinliğin ayakta dikilerek çalışmayı gerektirmesi	Oturarak dinlenme ve/veya düzenli yürüme olanağı sağlayacak bir dönüşümlü çalışma örgütlenmesi.

4) Gürültüye Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşyerinde gürültü düzeyinin 80 dB'i aşması	Kişisel kulak koruyucusu sağlanmalıdır.

5) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin sık sık 24°C'den yüksek (<i>kalabalık yerler</i>) ya da nemli veya nemsiz (<i>dışarıda çalışma</i>) 15°C'den düşük sıcaklıklara maruz kalması	Vantilatör kullanılmalı, iklimlendirme yapılmalıdır. Hafif iş giysileri ve içilebilir su sağlanmalıdır. Yeterli dinlenme arası sağlanmalıdır. Soğuktan koruyan iş giysisi sağlanmalıdır. Isınmak için sıcak içecek içilebilen yeterli dinlenme arası sağlanmalıdır.

6) Biyolojik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçilerin hayvan bakımı yapması	Hayvanlar veteriner gözetiminde olmalıdır. Hayvanlarda ağızlık kullanılmalıdır. Riskli müdahalelerde eldiven kullanılmalıdır.
İşçilerin biyolojik sıvıyla etkileşmesi (<i>kan, idrar</i>)	Önleyici Hepatit B aşılması yapılmalıdır.

7) Dolaşıma Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçilerin şirket aracı kullanmaları	Sürücülere güvenlik kuralları anımsatılmalıdır: -Taşınabilir telefon kullanılmamalı -Sakin olunmalı -Hız sınırlamalarına uyulmalı Yol güvenliği eğitimi yapılmalıdır.

8) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşin strese yol açması -Birçok görevin aynı anda yapılması, diğer işlere yardım (<i>bar, hizmet</i>) -İzdiham dönemleri -Konuklarla iletişim -Sözel veya cinsel taciz -Vardiya değişiklikleri -Para taşımak Birimde gece çalışması yapılması (<i>21.00- 6.00 saatleri arasında haftada en az iki kez çalışma</i>) İşçinin yalnız çalışması Fiziksel saldırıya uygun ortam bulunması	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Gün bitiminde yalnızken para taşınmamalıdır. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır.

Park, Garaj

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Zeminin düşme riski oluşturması -Kaygan iç ve dış zeminler (<i>yağmur, buzlanma</i>) -Engibeli zemin (<i>basamak, iniş- çıkış</i>) -Hasarlı zemin (<i>çukurlar, aşınmış veya kalkmış kaplamalar</i>) Düşmeye yol açabilecek dolaşım alanları (<i>dar, alçak, loş geçitler</i>)	Zeminlere düzenli bakım yapılmalıdır. Zeminler düz olmalı, kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Engbeler kaldırılmalı veya işaretlenmelidir. Dolaşım yolları aydınlatılmalı ve serbestleştirilmelidir.

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçilerin merdiven kullanması Bazı araçların bakım ve onarımı için araçların yüksek bölümlerine ulaşmak zorunda kalınması	Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik trabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır. Uygun araç kullanılmalıdır: Sabit ve taşınabilir güvenli merdiven. Kasa, karton kutu ve tabure kullanımı yasaklanmalıdır.

3) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçilerin uzun süre ayakta, sabit veya dar alanda hareket ederek durması Elle yapılması gereken bakım onarım işleri (<i>lastik değiştirme, motor bakımı</i>) Tekrarlayıcı kol hareketi gerektiren bakım onarım işleri (<i>iç ve dış yıkama</i>)</p>	<p>Oturma yeri veya ayakta bekleme yeri sağlanmalı, oturarak dinlenme olanağı sağlanmalıdır. Bakım için yardımcı araçlar sağlanmalıdır. Bakım ve duruş eğitimleri yapılmalıdır.</p>

4) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Park yerinin sürücüyü veya park görevlisini egroz gazlarına maruz bırakacak biçimde kapalı veya yer altında olması İşçinin müşterilerin arabalarını temizlemesi ve bunun için deterjan kullanması İşçinin araç bakım ve onarımı yapması İşçinin motor yağı, çözücü ve asbeste maruz kalması</p>	<p>Karbon monoksit sınır değerlerinin aşılmasını önlemek için kişi başına saatte en az 30 m³ taze hava sağlanmalıdır. Otomobil bakım onarımıyla ilgili mesleki riskler konusunda uzmanlaşmış iş hekimi veya uzmanlık kuruluşuna danışılmalıdır. Uygun kişisel koruyucu kullanılmalıdır (iş giysisi, eldiven, vb.)</p>

5) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin nemli ya da kuru havada, açık ve kapalı alanlarda (kapalı garaj) 24°C'den yüksek veya 15°C'den düşük sıcaklığa maruz kalması Aydınlatmanın yetersizliği ve başka risklerin ortaya çıkmasına yol açması (<i>düşme, kazalar</i>)</p>	<p>Açık park alanlarının gözetiminde güneşten koruyucu donanım kullanılmalıdır. Kapalı alanlarda kişi başına saatte en az 30 m³ taze hava sağlanmalıdır. Hafif iş giysileri sağlanmalıdır. Su içilebilen dinlenme araları sağlanmalıdır Soğuktan koruyan iş giysisi sağlanmalıdır. Isınmak için sıcak içecek içilebilen yeterli dinlenme arası sağlanmalıdır. Bu tür etkinliklerde en az 120 lükslük bir aydınlatma sağlanmalıdır.</p>

6) Dolaşıma Bağlı Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin müşteri ulaşımı için araç kullanması</p>	<p>Sürücülere güvenlik kuralları anımsatılmalıdır: -Taşınabilir telefon kullanılmamalı -Sakin olunmalı -Hız sınırlamalarına uyulmalı Yol güvenliği eğitimi alınmalıdır.</p>

7) Araç çarpmasına bağlı riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin yolda ve park yerinde yürüyerek yer değiştirmesi	Yürüme ve dolaşım yolları aydınlatılmalı ve güvenli hale getirilmelidir.

8) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Birimdeki çalışmanın strese yol açması -Birçok görevi aynı anda yapmak (<i>karşılama, istekleri yerine getirmek, yönlendirme, iletiler</i>) -Beklenmedik durum yönetimi -İzdiham dönemleri -Konuklarla iletişim -Sözel veya cinsel taciz Birimde gece çalışması yapılması (21.00- 6.00 saatleri arasında haftada en az iki kez çalışma) İşçinin yalnız çalışması Fiziksel saldırıya uygun ortam bulunması	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı işte birçok görev yapılmasından kaçınılmalıdır. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır veya acil durum çağırısı düzeneği kurulmalıdır.

Alışveriş Mağazası

1) Düşme

Tehlike ve tehlikeli durum	Önerilen önlem
Zeminin düşme riski oluşturması -Kaygan zemin (<i>dökülmüş maddeler, yağlar, atıklar, buzlanma</i>) -Engembeli ve yıpranmış zemin (<i>basamak, iniş-çıkış, çukurlar, sabitlenmemiş kaplamalar, dengesiz döşeme taşları</i>) Kasaya ulaşılan yolun düşme tehlikesi yaratması -Dağınık zemin (<i>elektrik kabloları, mobilyalar</i>) -Dar ve sıkışık geçitler	Zeminler düz ve iyi durumda olmalı, kaymaz kaplama ile kaplanmalı, temiz tutulmalıdır. Basamaklar ve düzey farklılıkları azaltılmalı olanaklı değilse işaretlenmelidir. Ulaşım yolları güvenlik altına alınmalıdır.

2) Yüksekten Düşme

Tehlike ve tehlikeli durum	Önerilen önlem
İşçinin yüksekte çalışmak zorunda olması -Yüksekteki malzemelere ulaşım -Ampul değiştirmek -Dekorasyon yapmak İşçinin merdiven inip çıkmak zorunda olması (katlar, ambar, mahzen)	Uyarlanmış araçlar kullanılmalıdır: sabit ve taşınabilir güvenli merdiven. Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik trabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.

3) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve tehlikeli durum	Önerilen önlem
<p>Zor kaldırılıp indirilen ağır bir kepenk veya metal perde bulunması (<i>bozuk mekanizma, çok uzun ya da kısa açma kapama çubuğu</i>)</p> <p>Tezgâh ya da vitrinin gün içinde birçok kez kurulup toplanması</p> <p>Tezgâhın donatılmasının önemli taşıma ve kaldırma işlemleri gerektirmesi (<i>gazete, sigara kutuları</i>)</p>	<p>Kepenک veya metal perdenin mekanik olarak açılıp kapanması sağlanmalıdır.</p> <p>Hafif malzemeden yapılmış ve 360° dönebilen tekerlekli mobilya kullanılmalıdır.</p> <p>Taşıma ve kaldırma için yardımcı araç kullanılmalıdır (<i>el arabası, tekerlekli araç</i>)</p>

4) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçi ile tezgâh yüksekliği veya derinliğinin uyumsuz olması</p> <p>Etkinliğin sırtı eğmeyi, kollar uzatılıp veya parmak ucunda ve tek ayaküstünde yük taşımayı, kolları kaldırmayı gerektirmesi</p> <p>Etkinlikte kollarla kuvvet gerektiren veya gerektirmeyen tekrarlayıcı hareket yapılması</p> <p>Etkinlik sırasında uzun süre ayakta durulması</p>	<p>Kullanıcının onayladığı, yüksekliği ayarlanabilir bir tezgâh seçilmelidir.</p> <p>Etkinliğe uygun hareket ve duruş eğitimi yapılmalıdır.</p> <p>En çok satılan nesnelere kol yüksekliğine yerleştirilmelidir.</p> <p>Ayakta oturulabilecek bir sandalye verilmelidir.</p>

5) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Dış ortamdaki elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (<i>korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanma</i>)</p>	<p>Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır.</p> <p>Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.</p>

6) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Tesislerde sigara yasağına uyulmaması</p> <p>İşçinin nemli veya kuru ortamda, sık sık 24°C'den yüksek veya 15° C'den düşük sıcaklığa maruz kalması</p>	<p>Yasağına uyulması sağlanmalıdır.</p> <p>4207 ve 5727 sayılı kanunlara uygun bir sigara içme alanı ayrılmalıdır.</p> <p>Güneşten koruyucu tente takılmalıdır.</p> <p>Aspiratör veya vantilatör takılmalıdır.</p> <p>Hafif iş giysisi verilmelidir.</p> <p>İçilebilir su sağlanmalıdır.</p> <p>Su içilebilen yeterli dinlenme arası verilmelidir.</p> <p>Soğuktan koruyan iş giysisi verilmelidir (<i>yelek</i>).</p> <p>Isınmak için yeterli dinlenme arası verilmelidir.</p> <p>Sıcak içecek sağlanmalıdır.</p>

7) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Dış tezgâhta çalışmanın strese yol açması -Birçok görevi aynı anda yapmak -Beklenmedik durum yönetimi -İzdiham dönemleri -Konuklarla iletişim, dil engeli -Sözel veya cinsel taciz -Vardiya değişiklikleri, kısmi süreli çalışma Birimde gece çalışması yapılması (21.00- 6.00 saatleri arasında haftada en az iki kez çalışma) İşçinin yalnız çalışması Fiziksel saldırıya uygun ortam bulunması	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir. Aynı vardiyada birden çok görev yapmayı önlemek için görev paylaşımı yapılmalıdır. İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir. Saat 23.00'den sonra ve 08.00'den önce yalnız çalışılmamalıdır. İşgünü sonunda para taşınmamalıdır. Kasadaki para miktarı sınırlanmalıdır.

Dış Satış Mağazası

1) Düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Zemin düşme tehlikesi oluşturması -Kaygan zemin(<i>dökülmüş madde, yağ ve atıklar, buzlanma</i>) -Engebeli ve yıpranmış zemin (<i>basamak, iniş-çıkış, çukur, oynak kaplama ve döşeme taşları</i>) Ulaşım yolunun düşme tehlikesi yaratması -Dağınık zemin (<i>elektrik kablosu, mobilyalar</i>) -Dar ve sıkışık geçitler Hizmet örgütlenmesi ve hızın düşme riskini artırması	Zemin düz, bakımlı ve temiz tutulmalıdır. Zemin kaymaz kaplama ile kaplanmalıdır. Basamaklar ve düzey farklılıkları azaltılmalı; olanaklı değilse işaretlenmelidir. Ulaşım yolları güvenlik altına alınmalıdır.

2) Yüksekten düşme

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin yüksekte çalışması (<i>yüksek raflara erişim, ampul değiştirmek, dekorasyon yapmak</i>) İşçinin merdiven inip çıkması (<i>katlar, ambar, mahzen</i>) Hizmet örgütlenmesi ve hızın düşme riskini artırması	Sabit ve taşınabilir güvenli merdiven kullanılmalıdır. Kasa, karton kutu ve tabure kullanılmamalıdır. Basamak yüksekliği ve derinliği uygun, güvenlik trabzanlı merdiven kullanılmalı, basamaklara kayma önleyici güvenlik bandı takılmalıdır.

3) Kesi Riski

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşlem yapılan malzemelerin ellerde keskiye ya da yaralanmaya yol açması (<i>kırık bardak ve tabaklar, bıçaklar</i>)</p> <p>Çalışanın kabuklu deniz hayvanlarının yol açtığı kesilere maruz kalması</p>	<p>Kırık bardak ve tabaklar uygun biçimde yok edilmelidir: <i>faraş, süpürge, özel çöp kovası.</i></p> <p>Uygun ve iyi bilenmiş bıçak kullanılmalıdır.</p> <p>Kabuklu deniz hayvanları için eldiven kullanılmalıdır.</p>

4) Kaldırma, Taşıma

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>Zor kaldırılıp indirilen ağır kepenk veya metal perde bulunması (<i>yıpranmış mekanizma, çok uzun veya kısa açma kapama çubuğu</i>)</p> <p>Tezgâh ya da vitrinin gün içinde birçok kez kurulup toplanması</p> <p>Tezgâhin donatılması önemli taşıma ve kaldırma işlemleri gerektirmesi (<i>parçalanmış buz, çeşitli mallar</i>)</p>	<p>Kepenک veya metal perdenin mekanik olarak açılıp kapanması sağlanmalıdır.</p> <p>Hafif malzemedен yapılmış ve 360° dönebilen tekerlekli mobilya kullanılmalıdır.</p> <p>Taşıma ve kaldırma için yardımcı araç kullanılmalıdır (<i>el arabası, tekerlekli araç</i>)</p>

5) Ergonomik Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçiyte tezgâh yükseklik ve derinliği, mutfak aletlerinin yükseklik ve ulaşılabilirliği arasında uyumsuzluk olması</p> <p>Etkinliğin sırtı eğmeyi, kollar uzatılarak, parmak ucunda veya tek ayaküstünde yük taşımaya ve kolları kaldırmayı gerektirmesi</p> <p>Etkinlikte el ve kollarla kuvvet uygulanan veya uygulanmayan tekrarlayıcı hareketler yapılması (<i>midye açmak, yiyecek parçalamak, krep yapmak, kızartılan nesnelere çevirmek</i>)</p> <p>Etkinliğin uzun süre ayakta durmaya yol açması</p>	<p>Kullanıcının onayladığı, yüksekliği ayarlanabilir bir tezgâh seçilmelidir.</p> <p>Mesleki etkinliğe uyarlanmış hareket ve duruş eğitimi verilmelidir.</p> <p>Etkinliğe uygun ve bakımlı alet kullanılmalıdır. (<i>bilenmiş bıçaklar, elektrikli bıçaklar</i>)</p> <p>Ayakta oturulabilecek bir sandalye sağlanmalıdır.</p>

6) Yanık Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
<p>İşçinin yanığa yol açabilen pişirme aletleri kullanması (<i>krep makinesi, kızartma makinesi, fırın, hot dog makinesi</i>)</p> <p>- İşçiyte sıcak madde sıçraması (<i>yağ, buhar</i>)</p>	<p>Yalıtkan koruyucular kullanılmalıdır.</p> <p>Kullanılmayan ocaklar söndürülmelidir.</p> <p>Sıçramayı önleyecek koruyucu kullanılmalıdır.</p> <p>Haznesi otomatik inen fritöz kullanılmalıdır.</p>

7) Kimyasal Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin kimyasal madde kullanması (<i>deterjan, boya çıkarıcı</i>)	Kimyasalların güvenli kullanımı kurallarına uyulmalıdır.

8) Elektrik Riskleri

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Dış ortamdaki elektrik tesisatının tehlike yaratacak ve yangına yol açabilecek durumda olması (<i>korumasız kablo, çoklu priz, uzatma kullanmak</i>)	Düzenli tesisat bakımı yapılmalıdır. Tehlike kaynakları anında yok edilmelidir.

9) Çevresel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
İşçinin 24° C'den yüksek (<i>iklim koşulları veya mutfak aletlerinden yayılan ısı</i>) veya 15 °C'den düşük sıcaklıklara nemli veya kuru ortamda sık sık maruz kalması	Güneşe karşı koruma sağlanmalıdır (<i>tente, güneşlik, havalandırma menfezi, vantilatör</i>). Hafif iş giysisi giyilmelidir. İçme suyu sağlanmalıdır. Yeterli dinlenme arası sağlanmalıdır. Soğuktan koruyucu iş giysisi verilmelidir: bot, eldiven, bere. Isınmak için sıcak içecek içilebilen yeterli dinlenme arası sağlanmalıdır. Bu tür bir etkinlikte en az 500 lüks şiddetinde aydınlatma gerekir.
Aydınlatmanın yetersizliği ve başka risklerin oluşmasına katkı yapması (<i>yara, yanık, düşme</i>)	

10) Örgütsel Riskler

Tehlike ve Tehlikeli Durum	Önerilen Önlem
Tezgâhta çalışmanın stresli olması -Birçok görevin aynı anda yapılması -Beklenmedik durum yönetimi -İzdiham dönemleri -Konuklarla iletişim, dil engeli -Sözel veya cinsel taciz -Değişken çalışma saatleri -Kısmi süreli çalışma gerekliliği	Hizmet örgütlenmesi işçilerle ortaklaşa kararlaştırılarak iyileştirilmelidir.
Çalışma biriminde gece çalışması olması (<i>21.00 - 06.00 arasında haftada en az 2 kez çalışma</i>)	İş saatleri ertesi gün işe dinlenmiş olarak başlanacak biçimde düzenlenmelidir.
İşçilerin yalnız çalışmaları	Saat 23.00'den sonra yalnız çalışılmamalıdır.
Fiziksel saldırı tehlikesi olması (<i>müşteri, eve geç saatlerde dönüş</i>)	İşgünü sonunda para taşınmamalıdır

Ek 1B: Konaklama ve Yeme İçme Tesislerinde Üretim Birimlerine Göre Riskler

Tehlike	Olası zarar	Bölüm
Düşme, Yüksekten düşme	Hafif hasar (<i>Yüzeysel bere, hematom, kas yırtığı, burkulma</i>) Ağır hasar (<i>Uzuv ve omur kırığı, kafa travması</i>)	Tüm bölümler
Kaldırma, Taşıma	Lumbago Omur fıtığı Omuz, dirsek ve bilekte tendinit Dolaşım yetmezliği Ayaklarda ağrı	Karşılama ve Bagaj Hizmetleri, Genel Alanların Temizlenmesi ve Bakımı, Oda Temizliği ve Bakımı, Çamaşırhane, Restoran, Salon, Mutfak ve Kahvaltı Hazırlama Salonu, Bar, Teras, Bulaşıkhanesi, Mahzenler, Soğuk Odalar, Nakliye Paket Servisi, Teknik Destek ve Bakım Hizmetleri, Çeşitli Hizmetler ve Teçhizat, Park, Garaj, Alışveriş Mağazası, Dış Satış Mağazası
Ergonomik riskler	Dolaşım yetmezliği Omuz ve dirsekte tendinit Karpal tünel sendromu Lumbago Bel fıtığı	Resepsiyon, Genel Alanların Temizlenmesi ve Bakımı, Oda Temizliği ve Bakımı, Çamaşırhane, Restoran, Salon, Mutfak ve Kahvaltı Hazırlama Salonu, Bar, Disko, Bulaşıkhanesi, Teknik Destek ve Bakım Hizmetleri, Çeşitli Hizmetler ve Teçhizat, Güvenlik Hizmetleri, Alışveriş Mağazası, Dış Satış Mağazası
Elektrik riskleri	Yanık Elektrik riskleri	Resepsiyon, Yönetim Birimi, Santral, Genel Alanların Temizlenmesi ve Bakımı, Oda Temizliği ve Bakımı, Çamaşırhane, Restoran, Salon, Mutfak ve Kahvaltı Hazırlama Salonu, Bar, Disko, Teras, Bulaşıkhanesi, Teknik Destek ve Bakım Hizmetleri, Çeşitli Hizmetler ve Teçhizat, Alışveriş Mağazası, Dış Satış Mağazası
Gürültü	Sağırılık	Resepsiyon, Disko, Teknik Destek ve Bakım Hizmetleri, Güvenlik Hizmetleri,
Çevresel riskler	Dehidratasyon Yorgunluk Boğaz iltihabı Anjin Nezle Eklem ve deri rahatsızlıkları Pasif içicilik Hipotermi, donma	Karşılama ve Bagaj Hizmetleri, Resepsiyon, Yönetim Birimi, Santral, Çamaşırhane, Restoran, Salon, Mutfak ve Kahvaltı Hazırlama Salonu, Bar, Disko, Teras, Bulaşıkhanesi, Mahzenler, Soğuk Odalar, Nakliye Paket Servisi, Teknik Destek ve Bakım Hizmetleri, Çeşitli Hizmetler ve Teçhizat, Güvenlik Hizmetleri, Park, Garaj, Alışveriş Mağazası, Dış Satış Mağazası

Biyolojik riskler	Viral hepatit HIV Deri iltihabı Bulaşıcı hastalıklar Yaralanma (<i>Hayvan ısırıkları, tırmalamaları</i>)	Karşılama ve Bagaj Hizmetleri, Genel Alanların Temizlenmesi ve Bakımı, Oda Temizliği ve Bakımı, Çamaşırhane, Teknik Destek ve Bakım Hizmetleri, Güvenlik Hizmetleri,
Dolaşıma bağlı riskler	Hafif hasar (<i>Yüzeysel bere, hematoma, kas yırtığı, burkulma</i>) Ağır hasar (<i>Uzuv ve omur kırığı, kafa travması</i>)	Karşılama ve Bagaj Hizmetleri, Mahzenler, Soğuk Odalar, Nakliye Paket Servisi, Güvenlik Hizmetleri, Park, Garaj
Ağır madde düşmesi	Basit yaralanma (<i>Yüzeysel yaralanma, hematoma</i>)	Karşılama ve Bagaj Hizmetleri, Mahzenler, Soğuk Odalar, Nakliye Paket Servisi
Kesi riskleri	Değişik ağırlıkta yaralanma	Oda Temizliği ve Bakımı, Restoran, Salon, Mutfak ve Kahvaltı Hazırlama Salonu, Bar, Teras, Bulaşıkhanesi, Mal Alımı, Depolaması, Mahzenler, Soğuk Odalar, Nakliye Paket Servisi, Dış Satış Mağazası
Yanık riskleri	El, ön kol ve yüzde yanık	Çamaşırhane, Restoran, Salon, Mutfak ve Kahvaltı Hazırlama Salonu, Bar, Teras, Bulaşıkhanesi, Teknik Destek ve Bakım Hizmetleri, Çeşitli Hizmetler ve Teçhizat, Dış Satış Mağazası
İletişim araçlarına bağlı riskler	Görme bozukluğu Baş ağrısı Boyun ağrısı Omuz ve dirsekte tendinit Karpal tünel sendromu Kas yorgunluğu	Resepsiyon, Yönetim Birimi, Santral,
Alkol tüketimine bağlı riskler	Alkoliklik Karaciğer hastalıkları	Restoran, Salon, Mutfak ve Kahvaltı Hazırlama Salonu, Bar, Disko
Makinelere bağlı riskler	Yaralanma Kırıklar Göz kamaşması	Mutfak ve Kahvaltı Hazırlama Salonu
Araç çarpmasına bağlı riskler	Hafif hasar (<i>Yüzeysel bere, hematoma, kas yırtığı, burkulma</i>) Ağır hasar (<i>Uzuv ve omur kırığı, kafa travması</i>)	Teras, Park, Garaj
Pasif içiciliğe bağlı riskler	Kanserler Akciğer tahrişi	Teras
Örgütsel riskler	Uyku bozukluğu Anksiyete Depresyon Endokrin bozukluk	Tüm bölümler

EK 2: Konaklama ve Yeme İçme Tesisleri İçin Denetim Listesi Örneği

Bu denetim listesi, etkili bir güvenlik ve sağlık denetimi yapmak için kullanılabilir. Bu sayede, olası tehlikeler ve tehlikeli durumlar, bunlara yol açan tutum ve davranışlar atlanmadan veya unutulmadan sistematik bir biçimde saptanabilir. Bu denetim listesi her tesis özelinde, o tesisin özellikleri temelinde zenginleştirilerek veya sadeleştirilerek de kullanılabilir.

Tesis İçin Hazırlanmış Denetim Listesi

Zemin ve Yürüme Yolları	EVET	HAYIR
Koridorlardaki malzemeler ve teçhizat kaldırılmış mı?		
Koridorlar en az 1,12 m genişliğinde mi?		
Girişlerdeki malzemeler ve teçhizat kaldırılmış mı?		
Halılar veya zemin kaplamaları bakımlı mı ve düşme tehlikesini önleyecek özellikte mi?		
Zemin temiz mi, kaymaya yol açacak maddelerden arındırılmış mı?		
Zemin kuru tutuluyor mu?		

Basamaklar ve Merdivenler	EVET	HAYIR
Merdivenler güvenli ve bakımlı mı?		
Merdiven boşluklarındaki malzemeler ve teçhizat kaldırılmış mı?		
Halılar veya zemin kaplamaları bakımlı ve iyi durumda mı?		
Merdivenlerde ve basamaklarda kayma önleyici bant bulunuyor mu?		

Elektrik Güvenliği	EVET	HAYIR
Elektrik kabloları iyi durumda mı?		
Elektrik panellerine erişim kolay mı?		
Uygun prizler kullanılıyor mu?		
Prizler, duylar ve fişler iyi durumda mı?		
Taşınabilir güç kaynakları ve elektrik teçhizatı bakımlı mı?		

Yangın Güvenliği	EVET	HAYIR
Yangın söndürücüler düzgün işaretlenmiş mi?		
Yangın söndürücüler duvarlara düzgün bir biçimde takılmış mı?		
Yangın söndürücüler son 1 yıl içerisinde denetlenmiş mi?		
İşçiler yangın söndürücülerin kullanımı hakkında eğitilmiş mi?		
Parlayıcı ve yanıcı sıvılar uygun koşullarda depolanmış mı?		
Duvar ve yangın alarmları bulunuyor ve düzenli bakımları yapılıyor mu?		
Acil durum ışıkları çalışır durumda mı?		
Söndürme sistemleri denetlenmiş mi?		
Acil çıkışlardaki malzemeler ve teçhizat kaldırılmış mı?		
Acil çıkış işaretleri görünüyor mu?		
Acil aydınlatma üniteleri bulunuyor mu?		

Teçhizat ve Makineler	EVET	HAYIR
Teçhizat ve makineler iyi durumda mı?		
Makineler güvenli şekilde korunuyor mu?		
Makine işletmenleri düzenli olarak eğitiliyorlar mı?		
Şalterler görünür bir biçimde işaretlenmiş mi ve kolay erişilebilir mi?		
Otomatik kilitleme sistemi var mı?		
Yeterli çalışma alanı bulunuyor mu?		
Gürültü düzeyleri denetleniyor mu?		

Kimyasallar	EVET	HAYIR
Tüm kimyasalların Malzeme Güvenlik Bilgi Formları var mı?		
İşçiler tehlikeler ve korunma önlemleri hakkında eğitilmiş mi?		
Gereksinen personele, uygun koruyucu teçhizat sağlanmış mı?		
Kimyasal içeren kaplar doğru bir biçimde etiketlenmiş mi?		
Kimyasallar doğru koşullarda saklanıyor mu?		
Tehlikeli maddeler doğru koşullarda yok ediliyor mu?		
Kimyasallar için güvenli kullanma prosedürleri hazırlanmış mı?		

İlk Yardım	EVET	HAYIR
İlk yardım teçhizatı uygun bir biçimde etiketlenmiş mi?		
İlk yardım teçhizatı uygun ve tam donanımlı mı?		
İlk yardım teçhizatına kolay erişilebiliyor mu?		
Acil telefon numaraları listesi anında görülebilecek yerlere asılmış mı?		
Eğitilmiş ilk yardım ekibi var mı?		

Kişisel Koruyucu Teçhizat	EVET	HAYIR
Çalışanlar aşağıdaki kişisel koruyucu teçhizatı nereden bulabileceğini biliyor mu?		
Göz/Yüz Koruyucu		
Ayakkabı		
Eldiven		
Koruyucu Giysi		
Önlük		
Maske		

Üretim Birimleri İçin Hazırlanmış Denetim Listesi

Karşılama hizmetleri

Burkulma ve Kasımlara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Tüm bagaj görevlileri (bellboy) doğru kaldırma ve taşıma yöntemleri konusunda eğitilmiş mi?		
Otel girişinde rampa bulunuyor mu?		
Ağır bagajları taşımak için tekerlekli taşıma aracı kullanılıyor mu?		
Tekerlekli taşıma aracı düzgün çalışıyor ve düzenli bakımı yapılıyor mu?		
Ağır bagajları kaldırmak için yardım alınabiliyor mu?		
Bagaj işlemleri, burkulma ve kasımları önleyecek biçimde yapılıyor mu?		

İş Kazalarına Bağlı Yaralanmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Koridorlardaki ve geçiş yollarındaki malzemeler ve teçhizat kaldırılmış mı?		
Halılar veya fayanslar iyi durumda ve düşme tehlikesine yol açmaları engellenmiş mi?		
Zemin temiz, kuru ve kaydırmaz mı?		
Kapı eşikleri ve geçiş yolları tekerlekli taşıma aracının geçebileceği kadar geniş mi?		

Ön Büro

Burkulma ve Kasılmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Çalışma masası, klavye ve yazma işleri için uygun yükseklikte mi?		
Bilgisayar ekranları görünürlük açısından uygun yükseklikte mi?		
Teçhizat kolay ulaşılabilir şekilde yerleştirilmiş mi?		
Ekranın parlaması önlenmiş mi?		
Aydınlatma uygun mu?		
Tüm çalışanlar ergonomik hareket ve duruş eğitimi almış mı?		

Kazalardan Kaynaklanan Yaralanmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Koridorlardaki ve zemindeki malzemeler veya teçhizat kaldırılmış mı?		
Halılar veya fayanslar iyi durumda ve düşme tehlikesine yol açmaları engellenmiş mi?		
Zemin temiz, kuru ve kaydırmaz mı?		
Tüm elektrikli teçhizat düzgünce topraklanmış ve iyi durumda mı?		

Kat Hizmetleri

Kazalardan Kaynaklanan Yaralanmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
İşçiler aletlerin ve teçhizatın güvenli kullanımı ile ilgili eğitilmiş mi?		
Yeterli çalışma alanı mevcut mu?		
Aydınlatma uygun mu?		
Halılar veya fayanslar iyi durumda ve düşme tehlikesine yol açmaları engellenmiş mi?		
Elektrik kablolarına ve diğer nesnelere takılmaları önlemek için gerekli önlemler alınmış mı?		
Tüm elektrikli teçhizat düzgünce topraklanmış ve iyi durumda mı?		
Banyolarda kayma ve düşmeleri engellemek için gerekli önlemler alınmış mı?		
Oda temizliği ve bakımında kullanılan araçlar sabitlenebilir ve görüş açısını sınırlamayacak nitelikte mi?		

Burkulma ve Kasılmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
İşçiler ergonomik çalışma yöntemleri ve duruşları hakkında eğitilmiş mi?		
Oda temizliği ve bakımında kullanılan araçlar kolay itilebiliyor ve hareket ettirebiliyor mu?		
Oda temizliği ve bakımında kullanılan araçlar iyi koşullarda muhafaza ediliyor mu?		
Odalar ve banyoları temizlemek için uygun teçhizat var mı?		

Kimyasal Tehlikelere Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Temizlikte kullanılan kimyasallar düzgün etiketlenmiş mi?		
Koruyucu eldivenler kullanılıyor mu?		
Kimyasallar doğru koşullarda saklanıyor mu?		
Tüm İşçiler kimyasalların doğru kullanımı konusunda eğitilmiş mi?		
İşçiler dermatit riskinin ve korunma önlemlerinin farkında mı?		
Kullanılan tüm kimyasallar için Malzeme Güvenlik Bilgi Formu bulunuyor mu?		

Çamaşırhane

Kazalardan Kaynaklanan Yaralanmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Tüm İşçiler makinelerin güvenli kullanımı konusunda eğitilmiş mi?		
Yeterli çalışma alanı bulunuyor mu?		
Makineler güvenli şekilde muhafaza ediliyor mu?		
Uygun alet ve teçhizat sağlanmış mı?		
Çamaşırhane teçhizatı uygun mu ve düzenli bakımları yapılıyor mu?		
Baş hizasından yüksekte bulunan nesnelere çarpmaktan korunma için önlemler alınmış mı?		
Geçiş yolları ve çalışma alanı engellerden ve takılma tehlikelerinden arındırılmış mı?		
Zemin kuru mu veya kaymaz malzemeden yapılmış mı?		
Elektrik çarpmasını engellemek için önlemler alınmış mı?		
Haşlanma ve yanmaları engellemek için önlemler alınmış mı?		
Ayak yaralanmalarını engellemek için uygun ayakkabı kullanılıyor mu?		
Yangın ve patlama riskini engellemek için önlem alınmış mı?		

Burkulma ve Kasılmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Sırt ve boyun eğilmelerini azaltmak için önlemler alınmış mı?		
Kollar omuz yüksekliğinden yukarıdayken çalışmayı azaltmak için önlem alınmış mı?		
Aşırı güç kullanımını azaltacak önlemler alınmış mı?		
Çalışma yüzeyleri iş için uygun yükseklikte mi?		
İşçiler uygun elle taşıma ve çalışma duruşları hakkında eğitilmiş mi?		
İş rotasyonu olanağı bulunmakta mı?		
Yeterli dinlenme araları mevcut mu?		

Isı ve Gürültüye Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Çalışanlar aşırı sıcaktan ve soğuktan korunuyor mu?		
Çalışanlar aşırı ve rahatsız edici gürültüden korunuyor mu?		

Kimyasal Tehlikelere Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Aşırı kimyasal maruziyetini engellemek için önlemler alınmış mı?		
Tüm kimyasallar için Malzeme Güvenlik Bilgi Formu (MGBF) bulunuyor mu?		
İşçiler kimyasallarla uygun çalışma konusunda eğitilmiş mi?		
İlgili kişisel koruyucu teçhizat sağlanmış mı?		
Kimyasal içeren kaplar düzgünce etiketlenmiş mi?		
Kimyasallar uygun koşullarda saklanıyor mu?		
Kimyasal dökülmesi veya sıçramasını önlemeye yönelik prosedürler hazırlanmış mı?		
Kuru temizleme makinesi nin bakımı düzenli olarak yapılıyor mu?		
Kuru temizlemede çalışan işçilere gerekli tıbbi incelemeler düzenli olarak yapılıyor mu?		

Yeme İçme Hizmetleri

Kazalardan Kaynaklanan Yaralanmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Koridorlardaki ve geçiş yollarındaki malzemeler ve teçhizat kaldırılmış mı?		
Halliler veya fayanslar iyi durumda mı, düşme tehlikesine yol açmaları engellenmiş mi?		
Zemin temiz, kuru ve kaydırmaz mı?		
Tüm elektrikli teçhizat düzgünce topraklanmış ve iyi durumda mı?		
Aydınlatma uygun mu?		
Merdivenler güvenli kullanılıyor mu?		
İşçiler için yaralanmalara karşı uygun koruma sağlayan ayakkabılar sağlanmış mı?		
Haşlanma ve yanmalara karşı korunma için gereken önlemler alınmış mı?		

Burkulma ve Kasılmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Tüm işçiler uygun kaldırma, taşıma ve servis yöntemleri hakkında eğitilmiş mi?		
Ağır yükleri taşımak için tekerlekli servis araçları mevcut mu?		
Tekerlekli taşıma arabaları ve servis araçları iyi koşullarda muhafaza ediliyor mu?		
Ağır nesnelere kaldırma için yardım sağlanıyor mu?		
İş için yeterli personel var mı?		

Mutfak

Kazalardan Kaynaklanan Yaralanmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Tüm işçiler aletlerin ve teçhizatın güvenli kullanımı konusunda düzenli eğitim alıyor mu?		
Yeterli çalışma alanı var mı?		
Makineler güvenli şekilde muhafaza ediliyor mu?		
Uygun alet ve teçhizat sağlanmış mı?		
Mutfak teçhizatı uygun çalışma düzeninde mi ve düzenli bakımları yapılıyor mu?		
Bıçaklar ve diğer keskin aletler uygun şekilde muhafaza ediliyor mu?		
Geçiş yolları ve çalışma alanı engellerden ve takılma tehlikelerinden arındırılmış mı?		
Zemin kuru mu veya kaymaz malzemeden yapılmış mı?		
Elektrik çarpmasını engellemek için önlem alınmış mı?		
Haşlanma ve yanmaları engellemek için önlemler alınmış mı?		
Ayak yaralanmalarını engellemek için uygun ayakkabı kullanılıyor mu?		

Burkulma ve Kasılmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Çalışma yüzeyleri iş için uygun yükseklikte mi?		
İşçiler ergonomik çalışma yöntemleri ve duruşları konusunda eğitilmiş mi?		
Malzemeler ve materyaller raflara düzgünce yerleştirilmiş mi?		
Depo kaldırıp yerleştirmede yaşanabilecek sorunları en aza azaltacak şekilde tasarlanmış mı?		
Ağır nesnelere taşımak için tekerlekli taşıma arabaları bulunuyor mu?		

Sıcak ve Soğuğa Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Havalandırma, işçileri aşırı sıcaktan korumak için yeterli mi?		
İşçiler soğuk hava depolarına girerken aşırı soğuktan korunuyor mu?		

Dermatite Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Yiyeceklerle çalışırken uygun eldivenler kullanılıyor mu?		
Bulaşıklar yıkanırken uygun eldivenler kullanılıyor mu?		
İşçiler dermatit riskinin ve korunma önlemlerinin farkında mı?		
Bulaşık deterjanları ve diğer temizlik malzemeleri güvenli bir yerde muhafaza ediliyor mu?		
Kullanılan tüm kimyasallar için Malzeme Güvenlik Bilgi Formu var mı?		
Tüm işçiler, kimyasallarla güvenli çalışma konusunda eğitilmiş mi?		

Teknik Bölüm

Kazalardan Kaynaklanan Yaralanmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
İşçiler makinelerin ve teçhizatın güvenli kullanımı ile ilgili eğitilmiş mi?		
Yeterli çalışma alanı var mı?		
Makineler güvenli şekilde muhafaza ediliyor mu?		
Uygun alet ve teçhizat sağlanmış mı?		
Teçhizat ve aletler uygun çalışma düzeninde mi ve düzenli bakımları yapılıyor mu?		
Baş hizasının yukarısında bulunan nesnelere çarpmaktan korunma için önlemler alınmış mı?		
Geçiş yolları ve çalışma alanları engellerden ve takılma tehlikelerinden arındırılmış mı?		
Zemin kuru mu veya kaymaz malzemeden yapılmış mı?		
Elektrik çarpmasını engellemek için önlem alınmış mı?		
Haşlanma ve yanmaları engellemek için önlem alınmış mı?		
Uygun kişisel koruyucu teçhizat sağlanmış mı?		
Yangın ve patlama riskini engellemek için önlem alınmış mı?		
Tüm sıkıştırılmış gaz tankları zincir veya kayışla güvenlik altına alınmış mı?		
Tüm motorlar temiz tutuluyor mu ve aşırı ısınmayı azaltmak için havalandırılıyor mu?		
Merdivenler güvenli kullanılıyor mu?		
Aydınlatma uygun mu?		
Güvenli çalışma kuralları oluşturulmuş mu?		

Burkulma ve Kasılmalara Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Elektrikli teçhizat kullanımında titreşimi azaltmak için gerekli önlem alınmış mı?		
İşçiler güvenli çalışma duruşlarına uyum sağlayabiliyor mu?		
Çalışma yüzeyleri iş için uygun yükseklikte mi?		
İşçiler elle taşıma ve çalışma duruşları hakkında eğitilmiş mi?		
Ağır nesnelere taşımak için tekerlekli taşıma arabaları var mı?		

Kimyasal Tehlikelere Karşı Koruma	EVET	HAYIR
Kimyasallara maruziyeti engellemek için önlemler alınmış mı?		
Tüm kimyasallar için Malzeme Güvenlik Bilgi Formu var mı?		
İşçiler kimyasallarla güvenli çalışma konusunda eğitilmiş mi?		
Uygun kişisel koruyucu donanım sağlanmış mı?		
Kimyasal içeren kaplar düzgünce etiketlenmiş mi?		
Kimyasallar uygun koşullarda saklanıyor mu?		
Kimyasal dökülmesi veya sıçramasını engellemek için yaptırımlar ve prosedürler mevcut mu?		
Uygun göz koruyucuları, eldivenler ve maskeler sağlanmış mı ve kaynak, boyama, testere gibi işleri yaparken kullanılıyor mu?		
Uygun havalandırma sağlanmış mı?		

Isı ve Gürültüye Karşı Koruma	EVET	HAYIR
İşçiler aşırı sıcaktan korunuyor mu?		
İşçiler aşırı ve rahatsız edici gürültüden korunuyor mu?		

EK 3: Yapılması Gereken Denetimlerin Listesi¹⁰

TEÇHİZAT	DENETLEME ARALIĞI (Azami Süre) (İlgili standardın öngördüğü süreler saklı kalmak koşulu ile) ^(*)	DÜZENLİ ARALIKLI DENETLEME ÖLÇÜTLERİ (İlgili standartlar aşağıda belirtilmiştir.)**	Teçhizat yasal süresinde ve uygun ölçütlere göre denetlenmiş midir?	
			EVET ☒	HAYIR (eksik nedir?) (nedeni?)
Buhar kazanları	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS 2025 ve TS EN 13445-5 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Kalorifer kazanları	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS EN 12952-6 standardında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Taşınabilir gaz tüpleri (Dikişli, dikişsiz)	Standartlarda süre belirtilmemişse 3 Yıl	TS EN 1802, TS EN 1803, TS EN 1968, TS EN 13322, TS EN 14876, TS EN ISO 9809 ve TS EN ISO 16148 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Taşınabilir asetilen tüpleri	TS EN 12863 standardında belirtilen sürelerde	TS EN 12863 standardında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Manifoldlu tüp demetleri	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS EN 13385 ve TS EN 13769 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Sıvılaştırılmış gaz tankları (LPG, ve benzeri) ⁽¹⁾	10 Yıl	TS 55, TS 1445, TS 1446, TS EN 12817 ve TS EN 12819 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Kullanımdaki LPG tüpleri	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS EN 1440:2008+A1:2012, TS EN 14767, TS EN 14795, TS EN 14914 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Basınçlı hava tankları ^{(2), (3)}	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS 1203 EN 286-1, TS EN 1012-1:2010, TS EN 13445-5 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Tehlikeli sıvıların ⁽⁴⁾ bulunduğu tank ve depolar	10 Yıl ⁽⁵⁾	API 620, API 650, API 653, API 2610 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		

¹⁾ LPG tanklarında bulunan güvenlik valfleri ise 5 yılda bir teste tabi tutulur.

²⁾ Seyyar veya sabit kompresör hava tankları ile basınçlı hava ihtiva eden her türlü kap ve bunların sabit donanımı.

³⁾ Kademeli sıkıştırma yapan kompresörlerin her kademesinde hidrostatik basınç deneyi, basınçlı hava tankları ile bunların sabit donanımlarının, o kademede müsaade edilen en yüksek basıncının 1,5 katı ile yapılır.

⁴⁾ Tehlikeli sıvılar: aşındırıcı veya sağlığa zararlı sıvılardır.

⁵⁾ Tahribatsız muayene yöntemleri kullanılır.

⁷⁾ Düzenli aralıklı denetim süreleri API 510 standardı esas alınarak belirlenen basınçlı teçhizatlar; basınçlı teçhizatdaki içerik (basınç ve benzeri) kayıpları ile korozyon gibi nedenlerle meydana gelen bozulmalar dikkate alınarak yapılan risk değerlendirmesi ve yönetimi çerçevesinde belirlenen düzenli aralıklı denetim süreleri, teçhizatın kalan ömrünün yarısını ve her koşulda beş yılı aşmaması gerekir.

^(*) Düzenli aralıklı denetim ölçütü için referans olarak tabloda belirtilen standartlar örnek olarak verilmiş olup burada belirtilmeyen ya da Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra yayımlanan konuyla ilgili standartların da dikkate alınması gerekir.

¹⁰⁾ Bu liste 25.04.2013 tarihli ve 28628 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları

TEÇHİZAT	DENETLEME ARALIĞI (Azami Süre) (İlgili standardın öngördüğü süreler saklı kalmak koşulu ile)	DÜZENLİ ARALIKLI DENETLEME ÖLÇÜTLERİ (İlgili standartlar aşağıda belirtilmiştir.)**	Teçhizat yasal süresinde ve uygun ölçütlere göre denetlenmiş midir?	
			EVET ☒	HAYIR (eksik nedir?) (nedeni?)
Kaldırma ve/veya işletme araçları (1),(2),(3)	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS 10116, TS EN 280 + A2, TS EN 818-6 + A1, TS EN 1495 + A2, TS EN 1709, TS EN 12079-3, TS EN 12927-7, TS EN 13157+A1, TS EN ISO 13534, TS ISO 789-2, TS ISO 3056, TS ISO 4309, TS ISO 7592, TS ISO 9927-1, TS ISO 11662-1, TS ISO 12480-1, TS ISO 12482 – 1, FEM 9.751, FEM 9.752, FEM 9.755 ve FEM 9.756 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Asansör (İnsan ve Yük Taşıyan) ⁽⁴⁾	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	31/1/2007 tarihli ve 26420 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Asansör Yönetmeliği ile 18/11/2008 tarihli ve 27058 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Asansör Bakım ve İşletme Yönetmeliği’nde yer alan hususlar saklı kalmak kaydıyla TS EN 81-3, TS EN 13015, TS ISO 9386-1 ve TS ISO 9386-2, standartlarında belirtilen ölçütlere göre yapılır.		
Yürüyen merdiven ve yürüyen bant	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS EN 13015 standardında belirtilen şartlar kapsamında yapılır.		
İstif Makinesi (forklift, transpalet, lift)	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	TS 10689, TS EN 1757-2, TS ISO 5057, TS 10201 ISO 3184, TS ISO 6055, TS ISO 1074 ve FEM 4.004 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Yapı İskeleleri (5),(6)	Standartlarda süre belirtilmemişse 6 Ay	TS EN 1495 + A2, TS EN 1808 ve TS EN 12811-3 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak ve EK- II’ nin 4 üncü maddesinde belirtilen hususlar dikkate alınarak yapılır.		

(1) Vinçlerin düzenli aralıklı denetimlerinde yapılacak olan statik deneyde deney yükü, beyan edilen yükün en az 1,25 katı, dinamik deneyde ise en az 1,1 katı olması gerekir.

(2) Mobil kaldırma teçhizatlarının dışında kalan kaldırma teçhizatları için kararlılık deneyi ise gerek görüldüğünde ilgili standartlarda belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.

(3) Kapasitesinin altında kullanılacak kaldırma araçlarında beyan edilen kaldırılacak azami yük görünecek şekilde işaretlenir. Beyan edilen yükün üstünde bir ağırlığın kaldırılmasının söz konusu olduğu durumlarda kaldırma aracı kaldırılacak yükün miktarı esas alınarak yukarıda belirtilen ölçütler çerçevesinde teste tabi tutulmadan kullanılamaz. (Beyan yükü; kaldırma aracında işveren tarafından beyan edilen kaldırılacak maksimum ağırlıktır.)

(4) Elektronik kumanda sistemi ile donatılmış kaldırma ve işletme teçhizatının periyodik kontrolünde makine ve elektrik ile ilgili branşlarda düzenli aralıklı denetimleri yapmaya yetkili kişiler birlikte görev alır.

(5) İskelelerin düzenli aralıklı denetimleri mühendislik ve mimarlık fakültelerinden inşaat ve makine mühendisliği ile mimarlık bölümü mezunları makine ve inşaat teknikeri veya yüksek teknikerleri, gemi inşası işlerinde ise gemi inşaatı mühendisi tarafından yapılır.

(6) İskeleler, üzerlerinde taşıyabileceği azami yük görünecek şekilde işaretlenir.

(**) Düzenli aralıklı denetim ölçütü için referans olarak tabloda belirtilen standartlar örnek olarak verilmiş olup burada belirtilmeyen ya da Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra yayımlanan konuyla ilgili standartların da dikkate alınması gerekir.

TEÇHİZAT	DENETLEME ARALIĞI (Azami Süre) (İlgili standardın öngördüğü süreler saklı kalmak koşulu ile)	DÜZENLİ ARALIKLI DENETLEME ÖLÇÜTLERİ (İlgili standartlar aşağıda belirtilmiştir.)**	Teçhizat yasal süresinde ve uygun ölçütlere göre denetlenmiş midir?	
			EVET ☒	HAYIR (eksik nedir?) (nedeni?)
Elektrik Tesisatı, Topraklama Tesisatı, Paratoner	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	21/8/2001 tarihli ve 24500 sayılı Resmî Gazete'de Yayınlanan Elektrik Tesislerinde Topraklamalar Yönetmeliği, 30/11/2000 tarihli ve 24246 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği ve 4/11/1984 tarihli ve 18565 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği ile TS EN 60079 standardında belirtilen hususlara göre yapılır.		
Akümülatör, Transformatör	1 Yıl	İmalatçının belirleyeceği şartlar kapsamında yapılır.		
Yangın Tesisatı ve Hortumlar, Motopomplar, Boru Tesisatı	Standartlarda süre belirtilmemişse 1 Yıl	Projede belirtilen ölçütlere uygun olup olmadığının belirlenmesine yönelik olarak yapılır. Ayrıca TS 9811, TS EN 671-3, TS EN 12416-1 + A2, TS EN 12416-2 + A1, TS EN 12845 + A2 standartlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Yangın Söndürme cihazı	TS ISO 11602-2 standardında belirtilen sürelerde	TS ISO 11602-2 standardında belirtilen ölçütlere uygun olarak yapılır.		
Havalandırma ve Klima Tesisatı	1 Yıl	Projede belirtilen ölçütlere uygun olup olmadığının belirlenmesine yönelik olarak yapılır.		

(**) Düzenli aralıklı denetim ölçütü için referans olarak tabloda belirtilen standartlar örnek olarak verilmiş olup burada belirtilmeyen ya da Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra yayımlanan konuyla ilgili standartların da dikkate alınması gerekir.

Ek 4: Meslek Gruplarına Göre Güvenli Çalışma Prosedürleri

Bellmen

Araba bagajından bavulları çıkarma

- Taşıma işleminizi planlayın, eğer yük çok ağırsa bir arkadaşınızdan yardım alın.
- Yüke yakın durun. Çantaları size yakın olacak şekilde bagajın arkasından çekin.
- Yüğü iki ayağınız da yere sağlam basar şekilde, yükü eşit dağıtarak karşılayın.
- Sırtınızı değil dizlerinizi bükerek kaldırın.

Bavul taşınması

- Merdivenleri değil rampaları kullanın.
- Ağır bavullar veya uzun mesafe taşıma işi için taşıma arabası kullanın.
- Taşıma arabalarını çekmekten ziyade itin.
- Taşıma arabalarının bakımlarının düzenli yapıldığından emin olun. Örneğin lastiklerin şişirilmiş olduğundan ve tekerleklerinin yamuk olmadığından.
- Uygun ayakkabılar giyin.

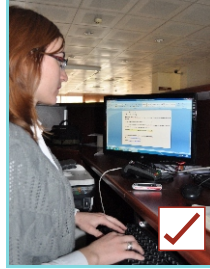
Ön Büro Çalışanları

Kendinizi koruyun

- Yazı yazarken veya veri girişi yaparken sırt bükülmelerini en aza azaltmak için uygun yükseklikte masa kullanın.

- Uzun süreli ayakta kalmanın etkilerini azaltmak için yorgunluk önleyici zemin döşemesi veya kalın halı kullanın.
- Boyun bükülmelerini ve parlamayı en aza azaltmak için monitörü uygun yüksekliğe, uygun açıyla koyun.

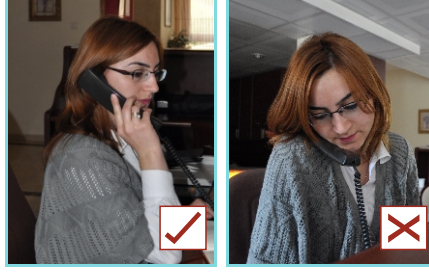

- Alçak topuklu ayakkabı giyin.

- Kısa dinlenme araları verin.

- Telefonu boyun ve omzunuzun arasına sıkıştırarak kullanmayın.

Kat ve Oda Temizliği Görevlileri

Yatakların yapılışı

- Sırtınızı değil dizlerinizi bükün.

- Diz çökün ve her seferinde yatağın bir tarafını yapın.
- Yastık ve yorgan kılıflarını değiştirirken sırtınızı bükmekten kaçının.

Mobilyaların temizlenişi

- Yüksek mobilyalara veya avizelere erişmek için uzun aparatlı aletler veya üstüne çıkabileceğiniz basamak veya merdiven kullanın.
- Alçak mobilyaları temizlerken diz çökün.

Halıların elektrikli süpürge ile temizlenişi

- Hafif ve kolaykullanılabilen elektrikli süpürge kullanın.
- Mobilyaların altını temizlerken dizlerinizi bükerek sırt bükülmelerinden kaçının.

Oda temizlik servisi (Housekeeping) arabaları

- Arabalar sabit, kolay hareket ettirilebilir olmalı ve görüşü kısıtlamamalıdır.
- Arabaları aşırı yüklemeyin.
- Arabaları çekmek yerine iterek kullanın.
- Bir arabayı iterken, eller arabanın üstünde, omuz düzeyinin hemen altında olsun.
- Arabaların iyi çalışır durumda muhafaza edildiğinden emin olun. Tekerlekler ayarlanmış olmalı ve rahatça dönebiliyor olmalıdır.
- Herhangi bir hatalı arabayı amirinize bildirin.

Banyoların temizlenişi

- Banyoları temizlerken dizlerinizi bükerek aşırı sırt bükülmesinden kaçının.

- Küveti temizlerken aşırı sırt bükülmesinden ve kol uzanmasından kaçınmak için küvetin hemen yanında diz çökün.
- Ulaşılmaması zor yerler için uzun aparatlı aletler kullanın.

Garsonlar ve Servis Elemanları*Büyük tepsilerin taşınması*

- Ağırlığı dengeleyin; tepsiyi temiz ve kuru tutun.

- Ağırlığın büyük kısmını omzunuza verin.
- Tepsiyi desteklemek ve dengelemek için iki elinizi de kullanın.
- Mümkün olduğunda tepsi taşıma araçları kullanın.
- Tek seferde daha az tabak taşıyın.

Küçük içecek tepsilerinin taşınması

- Yüklü bir tepsiyi omuz, kol ve elinizle doğal pozisyonda taşıyın.
- Tepsiyi mümkün olduğunca vücudunuza yakın taşıyın.
- Tepsiyi kol ve elinizle dengede tutun.
- Ağırlığı dengeleyin, ağır nesnelere ortaya yakın koyun.

Yiyecek ve içecek servisi

- İçecek doldururken, aşırı uzanmaktan kaçınmak için, bardak veya kaseyi mümkün olduğu kadar yakınınıza çekin.
- Mümkün olan her durumda omzunuzu, dirseğinizi ve bileğinizi doğal konumda tutun.
- Misafirlere servis yaparken masanın etrafını dolaşın.

Masa ve sandalyelerin taşınması

- Olanaklı ise, el arabası kullanın.
- Taşadığınız yükü iyice kavradığınızdan emin olun.
- Vücudunuza yakın taşıyın.

- Sırtınızı eğmekten ve bükmekten kaçının.
- Üst üste konulacak sandalye sayısını kısıtlayın.
- Ağır veya büyük nesnelere iki veya daha fazla kişi taşıyın.

Mutfak Çalışanları

Yiyeceklerin taşınması ve aktarılması

- Ağır nesnelere için mümkünse taşıma arabası kullanın.
- Nesnelere kaydırılarak hareket ettirilebilmesi için aynı yükseklikte masa, tezgah ve taşıma arabaları kullanın.
- Ağır veya büyük nesnelere iki kişi kaldırın.

- Ağır ve sık kullanılan nesnelere orta seviyedeki raflarda saklayın.

Yemek hazırlanması ve pişirilmesi

- Doğrama gibi güç gerektiren işler yaparken bel yüksekliğinde çalışma yüzeyi kullanın.
- Pastaya krema dökmek gibi ince detaylı işleri yaparken dirsek hizasında çalışma yüzeyi kullanın.
- Aşırı uzanmaları engellemek için çalışma yüzeyine yakın durun ve çalışma yüzeyinin ön tarafını kullanın.
- Sırtınızı bükmekten kaçının.

- Sık kullandığımız malzemeleri çalışma alanınıza yakın ve uygun yükseklikte yerleştirin.
- Sakıncalı duruşları ve güç kullanımını azaltacak şekilde tasarlanmış mutfak aletlerini tercih edin.
- Fırının omuz ve bel arası yükseklikte bulunan raflarını kullanın.
- Yorucu ve sık tekrarlanan işlerden kaynaklanan stresi azaltmak için mutfak robotu gibi otomatik aletler kullanın.

Bulaşık yıkama

- Çalışma yüzeyine yakın durun.
- Sırtınız eğmekten veya bükmekten kaçının.
- Uzanmayı azaltmak için durulama hortumunu orta vücut yüksekliğinde tutun (esnek hortum kullanın).
- Lavabo derin olduğu için eğilerek çalışma gereğini platform kullanarak önleyin.

Çamaşırhane Çalışanları

Ayıklama ve yıkama

- İş akışı ve otomasyon oluşturarak elle taşınan çamaşır miktarını azaltın.
- Yükseltilebilir çamaşır sepetleri kullanarak sepet dibindeki çamaşırları almak için yapılan eğilmeleri azaltın.
- İtme ve çekme için harcanan gücü azaltmak için sert zeminlere uygun tasarlanmış tekerlekli hafif sepetler kullanın.
- Yükler ağırorsa bir çalışma arkadaşınızdan yardım isteyin.
- Tekerleklerle özellikle dikkat ederek sepetlere düzenli bakım yapın.

Kurutma ve katlama

- Sürekli tekrarlanan işlerden ve sakıncalı duruşlardan kaçının.
- Omuz seviyesinin üzerine uzanmak veya kurutucuya çamaşır koyarken bel

bükme gibi sakıncalı vücut duruşlarını azaltın.

- Öne doğru uzanmayı azaltmak için kurutucu ile işçi arasındaki mesafeyi azaltın.
- Zemin, yormayacak döşeme ile kaplayın ve uzun süreli ayakta durmanın verdiği rahatsızlığı azaltacak, ortopedik tabanlı ayakkabı kullanın.

Ütüleme ve paketleme

- Uzun süre ayakta kalmaktan ve sakıncalı duruşlardan kaçının.
- Boynu aşağıya bükme veya ütülenmiş çamaşırları asmak için uzanmak gibi sakıncalı vücut duruşlarını azaltın.
- İşleri dönüşümlü görevlendirme veya vardiya/görev değişimiyle çeşitlendirin.
- Aşırı uzanmayı ve kafa hizasının yukarısında çalışmayı azaltmak için askıyı daha alt hizada olacak biçimde yeniden tasarlayın (örneğin omuz düzeyi).
- Düzenli molalar verin ve bu esnada açma-germe hareketleri yapın.
- Yormayan zemin döşemesi ve iyi astarlı ayakkabılar kullanın.

EK 5: Tehlike Kaynakları Karşısında Güvenli Çalışma Kuralları

Tehlikeli kimyasallar için güvenli çalışma yöntemleri

- Daha az zararlı ürünler kullanın.
- Pencere açarak veya mekanik hava düzenleyicileri ile uygun havalandırma sağlayın.
- Uygun kişisel koruyucu teçhizat kullanın.
- Kimyasalların saklandığı yerleri bozulma veya sızıntı ihtimaline karşı düzenli olarak denetleyin.
- Her kimyasalın malzeme güvenlik bilgi formu bulunduğundan emin olun.
- Kimyasal içeren tüm kapların düzgünce etiketlendiğinden emin olun.

Gürültü kaynaklı tehlikelerin denetimi

- Gürültülü makineleri değiştirin.
- Gürültü kaynaklarını duvarlardan ve köşelerden uzakta tutun.
- Gürültü kaynaklarına ses yalıtımı yapın veya etrafını kapatın.
- Uygun gürültü emiciler veya bariyerler inşa edin.

Isı zorlanmasını önleme

- Havalandırmayı iyi planlanmış ve tasarlanmış bir baca ve havalandırma sistemi ile iyileştirin.
- Uygun bir çalışma-dinlenme zaman düzenlemesi oluşturun ve uygulayın.
- Kalın giysilerden kaçının.
- Dehidratasyon sonucu kaybedilen suyu geri kazanmak için yeterli miktarda su için.

Makinelerin güvenli kullanımı

- Bol veya yıpranmış elbiselerden, makineye kaptırılacak takılardan kaçının.
- Güvenlik kilitlerini veya korumaları makinelerden sökmeyin.
- Makinelerin hareketli parçalarına parmaklarınızla dokunmayın.
- Elektriği kesmeden makinelerin hareketli bıçaklarını temizlemeyin.
- Üreticinin veya tedarikçinin belirttiği kullanma talimatlarına uyun.

- Herhangi bir makineyi kullanmadan önce koruyucularının takılmış olduğundan emin olun.
- Makinelerin hareketli parçalarından sakınmak için itme veya tutma aleti kullanın.
- Makine koruyucularını temizlik, ayarlama veya onarım için sökmeden önce makineyi kapatın veya fişten çekin.

Bıçakları dikkatli kullanın

- Yapılacak iş için doğru bıçağı kullanın.
- Kesme işlemlerinde düz bir yüzey veya kesme tahtası kullanın.
- Bıçakların keskin olmasını sağlayın.
- Bıçakları kılıfında, görülebilecek bir yerde güvenli bir biçimde koruma altına alın.
- Kesme, doğrama ve kemik ayıklama işlemlerinde bıçağı vücudun ters yönünde hareket ettirin.
- Keseceğiniz nesneyi diğer elinizle sıkıca tutun.
- Gerektiğinde, çelik eldiven gibi elinizi koruyacak teçhizatları kullanın.
- Keskin aletleri diğer araç-gereçlerden ayrı olarak yıkayıp, temizleyin.

Sıcak nesnelere dikkatli kullanın

- Çalışma alanınızı alevle ve sıcak nesnelere temas etmenizi önleyecek biçimde düzenleyin.
- Sıcak nesnelere çalışırken doğru eldiveni kullanın.
- Yağ veya kaynayan su gibi sıcak sıvıların güvenli kullanılacağı düzeyleri bilin.
- Sıcak tencerelerin kapağını açarken ıslak bez kullanmayın.
- Tencere ve tavaların kulplarının tezgah alanı dışına taşmamasına dikkat edin.
- Fırınlarda termostat ve kilitleme sistemi gibi güvenlik cihazları kullanın.
- Tencere ve tavaları aşırı doldurmayın.
- Basınçlı tencere ve fırınları açmayın.
- Sıcak su ve sıcak sıvı musluklarını sıçramalardan kaçınmak için yavaşça açın.

Merdivenleri dikkatli kullanın

- Her kullanım öncesinde ve sonrasında merdiveni denetleyin.
- Bozuk merdivenleri kullanmayın (kırık veya eksik basamaklı, mesnetleri bollaşmış veya vidası eksik olan).
- Merdivenleri sert ve düz bir zemine, ayakları kaymayacak şekilde kurun veya merdiveni tutacak birini bulun.
- Merdivene tırmanırken veya merdivende dururken yüzünüz merdivene dönük olsun.
- Ağırlık merkezinizi merdivenin kenarlarından dışarı çıkarmayın.
- Merdiven kullanırken kapı girişlerine veya geçiş yollarına barikat ve uyarıcı işaretler koyun.

Takılma ve Düşmeleri Önleme

- Aydınlatmayı yetersiz buluyorsanız, anında bildirin.
- Zemin ve merdivenleri kuru ve temiz tutun.
- Halı ve kilimlerin deliksiz olmasını, kenarlarının kıvrık olmamasını sağlayın.
- Takılmayı önlemek için, güç kablolarını koridorlardan veya çalışma alanlarından kaldırın.
- Zemini kaymayan malzeme ile kaplayın veya kaymaz iş ayakkabısı kullanın.
- Yüksek platformların insanların düşmesini önleyecek şekilde güvenli olmasını sağlayın.
- Korkuluk takılmadığında, uygun güvenlik önlemi alın.
- Malzeme ve kutuları ortalıkta rastgele bırakmayın.

Kendinizi koruyun

- Eşya ve malzemelerin güvenli şekilde istiflenmesini sağlayın.
- Doğru kişisel koruyucu teçhizatı kullanın.
- Döner kapılardan geçerken - özellikle de işte kullanılan arabalarla – acele etmeyin.

Elektrikli aletleri dikkatli kullanın

- Hasarlı olan tüm prizleri, kabloları ve elektrikli aletleri bildirin ve onarılmadan kullanmayın.
- Elektrik kordonlarını ısıdan, sudan ve yağdan uzak tutun.
- Elektrikli aletleri yanıcı veya zehirli çözeltilerle temizlemeyin.
- Elektrik akım noktalarına aşırı yüklenmeyin.
- Elektrik fişini çekin, kordonunu değil.
- Elektrikli aletlerin tamir ve bakımı için bir sistem oluşturun.
- Elektrikli aletlerin bakım ve onarımı için devre açma kapama prosedürleri geliştirin.

Basınçlı kapları dikkatli kullanın

- Buhar kazanlarının en az yılda bir, bir uzman tarafından denetlenmesini sağlayın.
- Hava veya buhar tanklarının en az iki yılda bir, bir uzman tarafından denetlenmesini sağlayın.
- Kazan görevlilerinin uygun eğitim ve sertifikaya sahip olduğundan emin olun.
- Kazan dairelerinde çalışanlar için işitme koruyucuları sağlayın.

KAYNAKLAR

1. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) (2010) Turizmde İş Mevzuatına Aykırı Uygulamaların Önlenmesi Projesi Genel Değerlendirme Raporu, ÇSGB İş Teftiş Kurulu, Antalya.
2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) (2011) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Turizm Sektöründe Çalışma Sürelerinin İyileştirilmesi Programlı Teftişi Sonuç Raporu, İş Teftiş Kurulu Yayını, Yayın No 48, Ankara
3. Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllığı (2013) Sosyal Güvenlik Kurumu Yayını, Ankara
4. Öztürk, Ali İhsan (2012) Turizmde Emek Profili Sunusu, Antalya
5. <http://www.aktob.org.tr> 04.10.2013
6. European Agency for Safety and Health at Work, (2008) Working Environment Information Protecting Workers In Hotels, Restaurants and Catering
7. Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik, RG Sayı 28721, 2013
8. The Ministry of Manpower, Singapore, (2003) Guidelines for the Hotel Industry
9. The Ministry of Manpower, Singapore, (2009) Workplace Safety and Health Guidelines, Hotels Food and Beverage.
10. Güler, Ç. (2011). Sağlık Boyutuyla Ergonomi, Ankara: Palme Yayınları
11. European Agency for Safety and Health at Work (2008) E-fact 27 Hot Environments In HORECA
12. Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri

Hakkında Yönetmelik, RG Sayı 28733, 2013

13. European Agency for Safety and Health at Work (2008) E-fact 26 Dangerous substances in HORECA
14. Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik, RG Sayı 28678, 2013
15. European Agency for Safety and Health at Work (2008) E-fact 21 Introduction to the HORECA Sector.
16. European Agency for Safety and Health at Work (2008) E-fact 41 Cleaners and dangerous substances
17. European Agency for Safety and Health at Work (2008) E-fact 25 Managing psychosocial risks in HORECA.
18. European Agency for Safety and Health at Work (2008) E-fact 24 Musculoskeletal disorders (MSDs) in HORECA
19. European Agency for Safety and Health at Work (2008) E-fact 23 Good practice: accident prevention in HORECA
20. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2012) Yiyecek Üretimi, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara
21. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2009) Kat Hizmetleri, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara
22. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2009) Yiyecek ve İçecek Servisi, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara
23. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2009) Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara
24. http://www.chodevant.fr/_frontpro/Pages/page.php 04.10.2013
25. Institut national de recherche et de sécurité (2008) Lingère, linger et

équipier dans l'hôtellerie, Paris

26. Institut national de recherche et de sécurité (2010) Conception des cuisines de restauration collective, Paris
27. Institut national de recherche et de sécurité (2013) Encadrant d'équipe d'étage Gouvernant, gouvernante dans l'hotellerie, Paris

**Yunus Emre Mah. Kübra Sk.
No:1 Pursaklar / ANKARA
Tel: 0 312 594 14 00 PBX - Faks: 0 312 527 21 23**

www.casgem.gov.tr

ISBN 978-975-455-219-5

